

2 | 1995



VOJENSKÝ PROFESIONÁL

ARMÁDNÍ ODBORNÝ ČASOPIS

K rozvoji taktiky jednotek útvarů a svazků AČR v nejbližších letech

Plk. gšt. Ing. LADISLAV PETRÁŠ



Praktická zkušenost ze společného výcviku

Pplk. Ing. ZDENĚK FLASAR

Situační značky

*Pplk. Ing. PETR WALTR
Ing. IVAN POPERNÍK (plk. v zál.)*

Činnost minometné roty do zahájení palby

*Plk. doc. Ing. LADISLAV POTUŽÁK, CSc.
mjr. Ing. BOHUSLAV PŘIKRYL*

VOJENSKÝ PROFESIONÁL

Armádní odborný časopis

● Vydává ministerstvo obrany ve vydavatelství MAGNET-PRESS

● Šéfredaktor
plk. Ing. Vilibald Dvorský

● Zástupce šéfredaktora
plk. Ing. Petr Obermayer

● Redakce: plk. Josef Gajda, Jarmila Pospíšilová, Jaroslava Kaiglová

● Redakční rada: pplk. Ing. Jan Houha, plk. Ing. Vojtěch Jamrich, plk. Ing. Jan Jedlička, plk. doc. Ing. Josef Kašpar, CSc., plk. Ing. Josef Kohout, CSc., plk. prof. Ing. Kamil Kollert, CSc., plk. Ing. Aleš Komár, CSc., plk. Mgr. Antonín Konrád, pplk. Ing. Alexander Lehner, plk. doc. Ing. Vítězslav Stodůlka, CSc., plk. Ing. Ladislav Trtílek, plk. Václav Vavřík, plk. Ing. Bohumil Vyšný, plk. gšt. Ing. Jozef Žerebák

● Adresa: Redakce časopisu Vojenský profesionál, Vladislava 26, 113 66 Praha 1 (telefon 24 22 73 84-92; 24 22 77 23-29; linky 324, 384, 385)

● Časopis vychází měsíčně v rozsahu 40 tiskových stran a 4 strany obálka, cena jednoho výtisku je 10 Kč (předplatné na rok 120 Kč)

● Rozšiřuje vydavatelství MAGNET-PRESS, administrace, Praha 1, Vladislava 26, PSČ 113 66 (telefon 24 22 73 84-92; 24 22 77 23-29; linka 445. Fax: 24 22 31 73; 24 21 73 13). Pro čtenáře ve Slovenské republice MAGNET-PRESS SLOVAKIA, s. r. o., Grösslingova 62, 811 09 Bratislava, tel./fax: 07/36 13 90, cena předplatného na jeden výtisk ve SR je 12,- Sk. Ostatní objednávky do zahraničí zabezpečuje vydavatelství MAGNET-PRESS, OZO. 312, po zaslání bankovního šeku na výše uvedenu adresu. Celoroční předplatné pozemní cestou je 60,- DEM nebo 40,- US \$, letecky 91,- DEM nebo 61,- US \$.

● Uveřejněný obrazový materiál a nevyžádané rukopisy se nevracejí

● Zveřejněné názory nemusí být totožné s názory redakce a vydavatele

● Tiskne Naše vojsko 08, Vlastina 23, Praha 6

● Rukopis tohoto čísla byl předán tiskárně 28. 11. 1994.

● Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha č. j. 5045/1994 ze dne 14. 11. 1994 a RPP Bratislava – Pošta Bratislava 12 dňa 23. 8. 1993, č. j. 74/93.

● Registrační značka MK ČR 6123

● MČ 47 759

● ISSN 1210 – 3179

© Vydavatelství MAGNET-PRESS

OBSAH

Pplk. V. BEDNÁŘ: Unifikace a transformace.....	1
Plk. gšt. Ing. L. PETRÁŠ: K rozvoji taktiky jednotek, útvarů a svazků AČR v nejbližších letech.....	2
Ing. I. POPERNÍK (plk. v zál.): Bojová skupení pozemního vojska	4
Pplk. Ing. B. RÝZNAR, CSc.: Jak dál v taktické přípravě velitelů a štábů.....	6
Pplk. Ing. Z. MALÁNÍK: Vrtulníky a technické prostředky používané důstojníkem leteckým pozorovatelem pro vzdušný průzkum.....	7
Pplk. Ing. Z. FLASAR: Praktická zkušenost ze společného výcviku.....	10
Pplk. Ing. P. WALTR, Ing. I. POPERNÍK (plk. v zál.): Situační značky.....	12
Videozáznamy k výcviku	13
Plk. doc. Ing. L. POTUŽÁK, CSc., mjr. Ing. B. PŘIKRYL: Činnost minometné roty do zahájení palby.....	14
Mjr. Ing. P. CHVALINA: Vojensko praktické plavání – I.	17
Pplk. Ing. J. MRAČEK: Výcvik vojáků z povolání neženijních odborností v trhačích pracech	20
Pplk. L. SYPAL: K odbornému názvosloví spojovacího vojska v cizích jazycích.....	21
Vojenská policie	23
RNDr. J. HANZLÍČEK: Ochrana ovzduší v podmínkách AČR	24
Mjr. O. PATOČKA: Kladné a stinné stránky teritoriálního doplňování.....	25
Pplk. Ing. Mgr. V. BARTOŠ: K některým psychologickým aspektům výcviku ve výsadkové přípravě – II.....	27
Pplk. Ing. M. KROUPA: 80 let od zahájení chemické války a ochrana obyvatelstva – I.....	28
Nové úvahy o protiraketové obraně	31
Vlivy chladných regionů na vojenské operace	33
H. ŠKORPÍKOVÁ: Stimulace služby v ozbrojených silách vyspělých demokratických států.....	36
Ing. J. ČEVELA (plk. v zál.): Praporeční taktické cvičení Armády Slovenské republiky	37
Jazykový koutek.....	38

Připravujeme do č. 3/1995

Prof. Ing. K. NOVOTNÝ: Zvláštnosti bojové činnosti

Pplk. Ing. J. BUREŠ: Jak udržet krok s tempem zavádění nových požadavků na velení vojskům u pozemního vojska

Pplk. Ing. J. MASNIČÁK: Charakteristika objektů průzkumu pozemního vojska některých zahraničních armád

Pplk. Ing. P. WALTR, Ing. I. POPERNÍK (plk. v zál.): Situační značky (část 2)

Pplk. Ing. F. KOMRSKA: Bojové možnosti dělostřelectva mechanizované brigády

Pplk. Ing. F. JANEČKA: pplk. Ing. J. PLACHÝ, CSc.: Rozvoj komplexního maskování proti soudobým průzkumným a zbraňovým systémům

Pplk. Ing. J. KRBEC, CSc.: Perspektiva milimetrových vln

Mjr. Ing. P. CHVALINA: Speciální tělesná příprava – Vojensko praktické plavání II.

Pplk. Ing. Mgr. V. BARTOŠ: K některým psychologickým aspektům výcviku ve výsadkové přípravě – III.

Doc. Ing. J. KAŠPAR, CSc. (plk. v zál.): Připravujeme nový Polní řád

Pplk. Ing. P. ČECH: Bojové možnosti jednotek a útvarů mechanizovaného vojska v letech 1954 – 1993

Protiletadlový a protiraketový systém budoucnosti

Mobilní raketové systémy posilují palebnou podporu

Unifikace a transformace

Podplukovník VÁCLAV BEDNÁŘ

Koncem prosince 1919 vydal tehdejší ministr národní obrany ČSR Klofáč tak zvaný Unifikační rozkaz. Jeho smyslem bylo vytvoření jednotné republikánské Československé armády z různých složek odboje na straně jedné a z příslušníků bývalé rakouské armády na straně druhé.

Od vydání tohoto rozkazu uplynulo 75 let. Jde tedy o jubileum, které stojí za připomenutí nejen pro vlastní historii unifikace, ale zvláště pro podobnost problémů tehdejší doby s aktuálními otázkami transformace Armády České republiky.

Pro Masaryka byla 1. sv. válka dokladem, že jen vojenskoodborné vědomosti a návyky k vítězství nestačí. Zdůrazňoval:

„Náš voják musí mít ideu, musí mít – nebojte se toho slova – ideál a jen ideu a ideál vás všechny spojí. Bez přesvědčení, proč sloužíte, k čemu sloužíte, bez takového přesvědčení moderní voják, moderní armáda je nemožná... Tedy: Ideu a vojenskou výškolenost.“ (1)

V zásadním spisu Masaryka z období završení 1. sv. války, „Nové Evropě“ vystupují do popředí „ideálu“ dosti překvapivě národní hodnoty. Masaryk zde s humanitním ideálem přímo spojuje právo malých národů na sebeurčení a velké, národnostně smíšené říše hodnotí jako „organizované násilí menšiny vůči většině“ (2). Zvláště negativně je posuzováno Rakousko-Uhersko jako „degenerované, katolické Turecko, které ztratilo důvod existence.“ (3)

Hlavním skutečným inovátorem unifikace byl J. S. Machar, pověřený právě Masarykem v roce 1919 funkcí generálního inspektora armády. Rovněž pro Machara, politického vězně Habsburků za 1. sv. války, je bývalé Rakousko-Uhersko a jeho vojenský systém „Landsknechtství“ a sinekur podle barvy krve zcela nepřijatelný. Ve svém programovém vystoupení při převzetí funkce generálního inspektora dne 20. 8. 1919 rozvinul Masarykovu myšlenku, že doba vojenské služby nesmí být jen obdobím vojenského výcviku, ale „pokračovací školou“. „Je mým ideálem zavést odpoledne výchovu mravní a osvětovou“, řekl tehdy Machar, „důstojník ráno kamandující bude odpoledne vychovatelem svého mužstva.“ (4)

16. 3. 1920 uzel světla předpis Vých-I Osvětová a mravní výchova vojska. V preambule se píše:

„Doba vojenské služby má být vojínovi také pokračováním a doplněním školského vzdělání, má jí být využito pro upevnění povahy a zúšlechťení duše... Každý představený jest činitel výchovný, má si zjednávat úctu svým věděním a působiti živým příkladem vzorného života.“ (5)

Na základě předpisu Vých-I byla v celé armádě dvě odpoledne v týdnu, nejméně však 16 hodin v měsíci, vyhrazena tzv. škole občanských nauk s pevně stanoveným programem.

Bylo by samozřejmě naivní systém idealizovat. Po celou dobu existence předválečné ČSR se v armádě střetávaly tendence upřednostňující výcvik na úkor „školy“, s tendencemi opačnými, zjednodušeně nazývanými „macharovštinou“. Ostatně i Macharova rezignace v roce 1924, po které již byl úřad generálního inspektora obsazován jen profesionálními vojáky, dokazuje, že mnohé z původních představ Masaryka a Machara muselo být z praktických důvodů korigováno.

I přesto je však možno konstatovat, že se po vydání rozkazu o unifikaci podařilo v relativně krátké době sjednotit ideově různorodé složky armády myšlenkou, že Československá republika je demokratický stát, který si zaslouží v případě ohrožení i nejvyšších obětí.

Lze také konstatovat, že v dobách bezprostředního ohrožení republiky fašistickou agresí rostlo vlastenecké uvědomění velitelského sboru a celé

armády a gradovalo také její společenské uznání. Naprosto neformálně, avšak přesvědčivě o tom hovoří kroniky předválečných útvarů:

„Do nedávna zapomenutá armáda stává se čím dále tím více ožehavým problémem. Veřejnost počíná se zajímat jak a čím jsme ozbrojeni a jakého máme bojového ducha... Jsme připraveni. Známe jest heslo PRÁVO JE MOC. Konečně se národ probudil a volá: Vše pro stát!“ (6)

I když tento rok budeme oslavovat půl století od skončení 2. světové války, možno jednoznačně tvrdit, že občanské odhodlání důstojníků a rotmistrů předválečné armády nebylo dosud doceněno. Vždyť například jen z řad posluchačů Vojenské akademie v Hranicích přes 250 položilo život v boji proti fašismu. (7) Vojáci z povolání tvořili nejkompaktnější složku protihitlerovského odboje a v praxi tak dokázali účinnost unifikace.

Přesvědčivý obraz o cílech, formách a výsledcích unifikačního procesu podává sborník Václava Vondráška: „Výchovná práce v Čsl. armádě po r. 1918“, kterou loni vydalo Oddělení sociálního řízení MOČR. Autor přesně sleduje problematiku a vyhýbá se jakýmkoliv analogiím. Nevynese se jim však pozorný čtenář.

Obávám se, že nebudu osamocen v názoru, že výcvik a výchova v předválečné armádě působí na současného vojáka z povolání jako neskutečný sen. Protože se sborník soustřeďuje na výchovnou činnost, nejvíce otázníků vzniká v této oblasti.

Například i dnes aktuální depolitizace armády. Zakladatel Československé armády a zvláště Masaryk, Machar a Beneš zdůrazňovali, že armáda musí být nadstraničká, ale každý důstojník musí být hluboce politicky vzdělaný. Chťel bych v této souvislosti upozornit na málo známý projev Dr. Beneše při návštěvě čsl. vojáků v Anglii dne 20. 7. 1940.

Zde Beneš přesně vyjmenoval rozkladné politické směry, které měly být z armády odstraněny. Uváděl komunismus, fašismus, nacionalismus a antisemitismus. Následovný vývoj hrůzně potvrdil oprávněnost řečeného.

Náčelník generálního štábu nedávno uvedl, že podle jeho poznatků značná část důstojnického sboru je v opozici vůči polistopadovému vývoji. Nesouvisí to kromě jiného i se skutečností, že pod pláštěm nepolitičnosti se vlastně nikdo v armádě nezajímá o vlastenecké cítění vojáků z povolání?

Není transformace často chápána jen jako předávání techniky a materiálu a formální přestavba útvarů? Zhodnotila již armáda vlastní moderní dějiny a ztotožnila se s tímto hodnocením většina budoucích profesionálů?

Uvedu jen na jediném příkladě jak je to složité. Po roce 1948 byli vojáci z povolání jednou z nejvíce pronásledovaných společenských skupin. I letmé prolistování Osobních věstníků MNO z let 1948–1950 přesvědčí, že tehdy bylo z armády vyhozeno tisíce opravdových vlastenců a profesionálů. Mimo jiné i všichni hrdinní letci z bitvy o Anglii.

Pod věstníky je podepsán Ministr národní obrany arm. gen. Ludvík Svoboda. Tentýž armádní generál, tentokrát jako téměř zbožňovaný prezident ČSSR, se v srpnu 1968 rozhodující mírou přičinil o přijetí zotročujících moskevských „dohod“. Přitom nelze Lud. Svobodovi upřít zásluhy v boji za osvobození Československa od nacistů.

Zcela na závěr jeden postřeh z roku 1924, který bych velmi rád považoval za ryze subjektivní. Na IV. řádné valné hromadě Svazu čsl. důstojníků řekl mluvčí Svazu škpt. Červinka:

„Běda státu, kdyby se z rukou voj. gážístů mělo do civilního života navrátit jen 10 % svěřenců, kteří jsou znechuceni vojenskou výchovou, jsou přesvědčení o zbytečnosti armády, nebo odejdou jako její nepřátelé.“

Tato slova byla vyřčena 16. 1. 1924 a doufejme, že dnes již neplatí.

Literatura:

1. Václav Vondrášek: Výchovná práce v Čsl. armádě po roce 1918, Praha 1993 str. 106
2. Citováno podle Bedřicha Loewensteina: „O nacionalismu a revolucích“ Lidové noviny edice ARCHY 5 str. 51
3. Tamtéž
4. Václav Vondrášek, uváděné dílo str. 120
5. Tamtéž str. 121
6. Citováno podle Kroniky druhého dělostřeleckého pluku č. 108, Hranice 1936
7. Sborník 70. let VA Hranice 1990, str. 124

Chceme-li řešit tuto problematiku, musíme si uvědomit, čím se současný boj vyznačuje a čím se může vyznačovat v blízké budoucnosti. Zřejmě bychom se shodli na řadě charakteristických rysů, při čemž každý z nás může těmto rysům dávat různou prioritu. Za stěžejní z nich považují:

- vysokou rozhodnost,
- velké ničivé dopady na vojska, obyvatelstvo a životní prostředí,
- vysokou manévrovost a dynamiku vedení boje,
- rychlé a náhlé změny situace,
- rozmanitost používaných prostředků a způsobu vedení boje,
- velký prostorový rozmach,
- vedení boje ve všech sférách (na zemi, ve vzduchu, na moři i v kosmu).

Musíme si rovněž odpovědět i na otázku, jaké jsou obecně platné principy boje. K těmto principům podle mého soudu patří i nadále bude patřit:

- využití a udržení bojové, morální a psychické odolnosti vojsk,
- stálá připravenost jednotek, útvarů a svazků,
- získávání a přenos informací v reálném čase, jejich analýza a využití k řízení boje,
- předvídání vývoje boje,
- vysoká kvalita, rozhodnost a nepřetržitost vedení boje,
- překvapivá činnost vojsk,
- zladěné, společné použití druhů vojsk v boji a udržování vzájemné, nepřetržité součinnosti,
- soustředění hlavního úsilí vojsk na rozhodujícím směru (v rozhodujícím prostoru) a v potřebné době,
- manévr silami, prostředky a palbou,
- znalost morálně bojových a psychologických faktorů a účinků zbraňových systémů použitých v boji. Dovedné využití těchto faktorů ke splnění uložených úkolů,
- vytrvalost při dosahování stanovených cílů,
- udržení a včasné obnovení bojeschopnosti vojsk,
- pevné a trvalé velení vojskům,
- schopnost obnovovat zdroje nutné pro vedení boje.

Uvažujeme-li o tendencích rozvoje taktiky, musíme rovněž brát v úvahu řadu faktorů, které tyto tendence ovlivňují. Jsou to například vojensko-politické a ekonomické podmínky, v nichž se pravděpodobně budou v nejbližších letech naše ozbrojené síly budovat.

Především musíme brát v úvahu, že rozpadem bipolárního světa se současně snížilo riziko globálního konfliktu. Zároveň však do popředí vystupuje řada problémů, se kterými jsme se dříve nesetkávali, protože byly více či méně utlumeny. Jsou to především problémy národnostních menšin, vzrůstající nacionalismus, snahy některých skupin a hnutí o revizi poválečného uspořádání, prohlubující se ekonomické rozdíly mezi zeměmi v Evropě a řada dalších.

Tyto problémy zvyšují hrozbu vzniku lokálních nebo regionálních konfliktů. Zároveň je nutné vzít v úvahu i ten fakt, že i přes řadu mírových iniciativ se nepodařilo najít účinný systém bezpečnostních záruk pro mírové řešení vznikajících problémů.

Z toho vyplývá, že v nejbližší budoucnosti budeme nuceni spoléhat se při obraně zájmů ČR, především na vlastní síly. Tato situace vyvolává nutnost rozvíjet teorii taktiky v podmínkách samostatné činnosti AČR. To znamená, že musíme hledat nové zásady použití jednotek, útvarů a svazků v nových organizačních strukturách v podmínkách vojenského i nevojenského ohrožení. Podmínkou pro hledání těchto nových zásad je oprostit se od dřívějšího koaličního pojetí vedení jaderné nebo konvenční války.

V podmínkách nevojenského ohrožení mohou být jednotky, útvary a svazky použity (kromě mírových aktivit OSN, humanitární pomoci, pomoci při různých katastrofách) také k podpoře zachování funkcí státu a v období krize k odvrácení vznikajícího konfliktu a k odstranění potenciálního protivníka.

Jaká může být činnost jednotek, útvarů a svazků v těchto případech?

Půjde o rozmanitou činnost, která musí odpovídat konkrétním podmínkám. Především může jít o důležitý úkol monitorování situace

K rozvoji taktiky jednotek, útvarů a svazků AČR v nejbližších letech

Plukovník gšt. Ing. LADISLAV PETRÁŠ

V současné době dochází k zásadním změnám v organizačních strukturách vojsk (a tím i ke změnám v bojových možnostech jednotek, útvarů a svazků), v jejich technickém vybavení, způsobu doplňování vojsk a v řadě dalších oblastí života a přípravy AČR. To vše a řada dalších faktorů má vliv na rozvoj taktiky, ovlivňuje obsah a charakter vševojskového boje, vyvolává nezbytnost zdokonalování existujících a nalézání nových způsobů jeho vedení.

(kontrolu prostoru) na určité vymezené části teritoria, nebo i na celém území ČR. K tomu je však nutno rozpracovat systém monitorování, využití stávajících technických prostředků, kterými AČR disponuje, vyvíjet a zavést nové technické prostředky (které bude možné využít i při vedení bojové činnosti), vymezit podíl vojsk územní obrany a státních organizací a institucí.

Jednotky, zejména mechanizované (nebo i pěší) mohou být použity k hlídkování, kontrole, popřípadě k zaujímání clon (například v prostorech s nežádoucí masovou migrací cizího obyvatelstva, v prostorech s rozsáhlým zamořením po průmyslových haváriích, na státních hranicích při nebezpečí hromadného pašování zboží, které by mohlo ohrozit stabilitu ekonomiky a jiné). V obdobných situacích mohou být plněny úkoly spojené se střežením ohrožených objektů, zejména při rozsáhlé činnosti kriminálních živlů (rabování při živelných pohromách) nebo i činnosti diverzních skupin. Bude se pravděpodobně jednat o zjišťování a lokalizaci těchto skupin. Důležitým faktorem zde bude spolupráce mezi jednotkami mechanizovaného vojska (VÚO) a činností vrtulníkového letectva.

Ve všech těchto případech však půjde ze strany AČR pouze o participaci na operaci, kterou bude řídit jiný rezort než MO. Proto bude nutné rozpracovat otázky součinnosti mezi AČR a orgány státní moci, zejména na úrovni okresních úřadů a velitelství mb a na úrovni obcí a velitelství posádek.

Jaké požadavky kladé činnost vojsk při nevojenském ohrožení na výcvik jednotek a útvarů?

Podle mého názoru není nutné zařazovat do výcviku jednotek žádná speciální témata. Činnosti, jako je hlídkování, kontrola, zaujímání clon či střežení jsou totožné či velice blízké procvičovaným tématům z mírové činnosti vojsk.

Bude však vhodné, aby při rozhodnutí o realizaci některých těchto činností byly včas určeny vyčleněné síly a prostředky AČR a byly přesně formulovány cíle a úkoly jejich činnosti. Je nutné jim vytvořit podmínky pro nácvik konkrétní činnosti a způsob chování vojsk, které musí odpovídat konkrétní situaci, ve které mají být jednotky a útvary použity. Vždyť například realizace takového úkolu, jako je hlídka a kontrola, prováděná s cílem izolovat území zamořené po průmyslové havárii vyžaduje odlišné chování vojáků, než v případě, provádí-li se tato stejná činnost v podmínkách zásahu proti organizovaným kriminálním živlům, nebo diverzním skupinám potenciálního protivníka.

Jednotky, útvary a svazky jsou však určeny především pro činnost v podmínkách vojenského ohrožení. Tady v činnosti vojsk dochází k zásadním změnám, které vyplývají z vojensko-politických změn.

Zatímco v rámci činnosti Varšavské smlouvy jsme mohli využívat k vedení boje i vyspělé technologie (např. výsledky kosmického průzkumu, prostředků kosmického spojení a dalších), surovinových zdrojů, dodávek techniky a operace se vedla v součinnosti s vojsky, které v masovém měřítku používaly nejmodernější techniku a zbraňové systémy, musíme v současných podmínkách spoléhat především na vlastní síly a prostředky. Ty jsou ve srovnání s předchozími možnostmi značně skromnější.

Ke změnám však nedochází pouze v ČR, ale také v našem okolí. Hrozba globálního konfliktu je méně pravděpodobná. Vzrůstá však hrozba lokálního, popřípadě regionálního konfliktu. Tím se mění i možnosti potenciálního protivníka. Protivník (jeden stát) nebude mít neomezené možnosti vést lokální dlouhotrvající válku (má omezené lidské a materiální zdroje), musí počítat s tlakem (politickým, ekonomickým i vojenským) ostatních států v regionu na ukončení konfliktu, protože i oni se budou cítit ohroženi. Proto můžeme počítat se snahou protivníka o rychlý krátký průběh konfliktu.

Tyto a další důvody musí vést ke změnám v použití vojsk v boji, musí vést ke změnám v taktice jednotek, útvarů a svazků. Nově koncipovaná teorie taktiky by tedy měla zohlednit zákonitosti, vztahy a vazby mezi činiteli vedení bojové činnosti za různých okolností a stanovit obecně platná pravidla pro jeho vedení.

Je zřejmé, že v rámci AČR bude preferována obrana. Vedení obrany však musí brát v úvahu změněné podmínky. Na jedné straně rozloha ČR je malá a je zde tedy oprávněná snaha nepřipustit ztrátu větší části území, bránit celistvost ČR s nasazením všech sil (nebo jejich rozhodující části) již bezprostředně na státních hranicích.

Na druhé straně je zde však nebezpečí zničení podstatné části těchto sil již v prvních dnech konfliktu. To by znamenalo zhroutění organizované obrany ČR. Tím by nebyly vytvořeny podmínky pro účinný zásah mezinárodních bezpečnostních struktur, popřípadě zásah spojenců.

Proto je nutné hledat určitý kompromis, který by nám umožnil bránit a uchránit samostatnost a územní celistvost ČR.

Cíle činnosti vojsk bude nutné formulovat podle konkrétních projevů nepřátelství. Ne vždy půjde o odrazení útoku silnějšího protivníka s moderní bojovou technikou. Může jít také o odrazení protivníka, který nemá výraznou převahu v počtu sil a techniky, může však vytvořit převahu sil na určitém směru, nebo počítat s aktivní pomocí etnických skupin na území ČR, nebo s využitím jiných faktorů.

Obecně platné požadavky na obranu, jako jsou odolnost a aktivnost zůstávají v platnosti i nadále. Změny však musíme hledat především ve způsobech vedení boje a opatřeních, jimiž se tyto požadavky budou naplňovat.

Cím se musí budoucí obrana v podmínkách ČR vyznačovat:

- schopností vojsk přenášet úsilí obrany z jednoho prostoru do druhého, nebo přecházet z obrany k vedení jiné bojové činnosti,
- množstvím aktivních prvků v obranné činnosti, jako jsou léčky, přepady, manévry silami a prostředky, manévry palbou,
- úporností obrany důležitých prostorů (objektů) spojenou s flexibilitou obrany na jiných směrech či v jiných prostorech,
- odolností obrany proti průzkumu, ničení a rušení ze strany protivníka a vlastní schopností narušovat systém velení a řízení vojsk protivníka,

- zasazením pouze nezbytně nutných sil k vedení obranného boje,
- úzkou součinností polního vojska s vojsky ÚO a dalšími druhy vojsk,
- schopností kontrolovat prostor před předním okrajem, ale i v hloubce vlastního prostoru obrany a účinně reagovat na vznikající situaci.

Co to znamená pro činnost jednotek, útvarů a svazků?

Schopnosti vojsk přenášet úsilí obrany z jednoho prostoru do druhého, nebo přecházet z obrany k vedení jiné bojové činnosti je nutné chápat jako proces získání informací o reálné činnosti protivníka, tuto činnost analyzovat a předvídat další vývoj boje. Na základě toho uskutečňovat manévry volnými silami na ohrožené směry (nebo do ohrožených prostorů) nebo předcházet protivníka v úderech na rozhodující prvky sestavy, provádět manévry záтары (zejména zřizováním výbušných zátasů na dálku), ničit protivníka palbou a přijímat taková opatření, aby iniciativa přešla do našich rukou.

K tomu je nutné vést obranu ne pasivně (nenechat si vnucovat vůli protivníka), ale narušovat záměr protivníka řadou aktivních prvků, jako je zřizování léček před předním okrajem, ale i v hloubce prostoru obrany útvarů a svazků. Za určitých okolností bude vhodné vytvářet účelová taktická uskupení k přepadům rozhodujících prvků v sestavě protivníka.

Předpokladem pro aktivní vedení boje je vhodné uspořádání bojové sestavy. Je nutné mít k dispozici dostatek volných sil, aby velitel mohl uskutečnit manévry těmito silami do ohrožených prostorů, nebo provést protizteč, vyvést je na palebné čáry atd. Pochopitelně, že i vedení překvapivé palby a manévry palbou je také nutné chápat jako projev aktivity.

Důležité je chápání manévrové obrany. Ta by měla být nosnou pro projev aktivity. Pod pojmem manévrová obrana nesmíme vidět jen manévry do hloubky vlastní obrany, ale také všechny činnosti, vyjmenované výše této části uskutečňované před předním okrajem vlastní obrany, ale i v hloubce prostorů obrany útvarů a svazků. Proto při manévrové obraně musí být prostor obrany hlubší, aby velitel měl dostatek možností účelně manévrovat s jednotlivými prvky sestavy.

Vojska musí být schopna včas a efektivně reagovat na činnost protivníka a rychle se přizpůsobovat situačním podmínkám. Tato flexibilita je podmíněna včasým a věrohodným získáváním informací a jejich přenosem v reálném čase. To je však jen polovina pravdy.

Malá rozloha našeho státu a přesycenost tohoto prostoru důležitými objekty bude vyžadovat vyhodnocení těchto objektů z hlediska jejich důležitosti pro obranu státu a pro činnost vojsk. Potom bude nutné tyto prioritní objekty (prostory) úporně bránit i za cenu boje v obklíčení.

Jednou z podmínek takovéto činnosti našich jednotek, útvarů a svazků je snížení účinnosti působení prostředků protivníka na ně. Toto lze neúčinněji dosáhnout tím, že ztížíme protivníkovi získávat o nich informace a narušíme jeho systém velení a řízení vojsk.

Také zasazení pouze nezbytně nutných sil k vedení obranného boje logicky vyplývá z požadavku na aktivitu obrany. Navíc je umocňován omezeným počtem mechanizovaných jednotek, útvarů a svazků vyzbrojených těžkou bojovou technikou.

Z nedostatku mobilních vojsk s těžkou bojovou technikou je odvozen i další požadavek na jejich úzkou součinnost s vojsky ÚO a ostatními druhy vojsk. Zde však narážíme na řadu problémů, které vyplývají z nekompatibility vojsk ÚO a mechanizovaných vojsk. To je ale věc dalšího zdokonalování organizační struktury, výzbroje a systému velení u vojsk ÚO.

Větší prostory, za které velitel útvarů a svazků odpovídají, spolu s menší nasyceností vojsk v tomto prostoru, zvyšují požadavky na schopnost kontrolovat tento prostor a včas reagovat již na vznikající situaci a ne až po vytvoření nepříznivé, nebo dokonce kritické situace. Vždyť protivník bude mít snahu rychle ukončit konflikt, a proto bude využívat činnost aeromobilních vojsk, bude vysílat průzkumné diverzní skupiny, uskupení vojsk k přepadům činnosti, jednotek a útvarů, které budou pronikat do našeho týlu, může vysazovat vzdušné výsadky atd.

To vše s cílem narušit odolnost naší obrany, narušovat zásobovací cesty, ničit sklady, zachycovat důležité objekty (prostory) v hloubce sestavy našich vojsk; narušovat náš systém velení atd. Proto je nezbytné mít neustálou kontrolu o přípravách a realizaci této činnosti.

To vyžaduje vytvořit systém kontroly na úrovni teritoriálních orgánů a AČR, vyvinout a zavést řadu technických prostředků, které tuto činnost budou umožňovat.

Vedle obrany nadále zůstává nezbytným druhem boje útok. Je nutno konstatovat, že na operační úrovni se proti minulosti jeho význam snížil. Na taktickém stupni se však jeho význam zvyšuje. Vždyť pouze útokem lze dosáhnout konečného vítězství nad protivníkem, který narušil teritorium státu.

Útok však bude převážně veden v rámci obranných operací a bojů, především ve formě protiúderů a protiztečí. Jeho rozmach bude podmíněn politickými zájmy, ale také omezenými útočnými možnostmi vojsk AČR.

Cíle útoku musí odpovídat reálným možnostem jednotek, útvarů a svazků a podmínkám, za kterých je útok veden. Vzhledem k tomu mohou být někdy stanoveny omezené cíle, jako například:

- zpomalení (zastavení) útoku protivníka a způsobení mu nezbytných ztrát,

- zničení části sil protivníka, který se vklíní do naší obrany,
- ovládnutí části dříve ztraceného (opuštěného) prostoru.

V obecných zásadách vedení útoku nelze očekávat převratné změny. Vývoj však doznává způsoby vedení útoku jednotkami, útvary a svazky. Především to, že útok bude veden v rámci protiúderu (protizteče) znamená, že protivník nemusí (nebo nestací) změnit svoji bojovou sestavu z útočné na obrannou, nebo se mu podaří jen částmi sil spěšně přejít do obrany. Tento fakt bude mít vliv na uspořádání vlastní bojové sestavy, způsob palebného ničení protivníka, rozmach útoku i na způsob taktické činnosti vojsk.

Vzniká požadavek na soustředování různých silných taktických celků k zasazování překvapivých úderů protivníkovi a poté k jejich operativnímu přemísťování na další směry.

Charakteristické bude zvýšení šířek útočných pásem. To je důležité zejména proto, aby měly jednotky, útvary a svazky možnost uskutečnit manévry k obejití těch prostorů, které jsou silně bráněny protivníkem.

Velký význam zde bude s hrávat činnost různých speciálních skupin a taktických uskupení v týlu protivníka, které budou narušovat jeho systém velení a řízení a zabráňovat protivníkovi v zaujímání obrany na, pro nás důležitých směrech.

Vzhledem k členitosti terénu na převážné části našeho území musíme počítat s tím, že i taktické stupně mohou působit na samostatných směrech. Proto vzniká požadavek na tvorbu různých taktických uskupení. To bude vyžadovat schopnost velitelů velet různě silným a složeným taktickým celkům a vést boj v součinnosti s prostředky nadřazených (zejména dělostřelectvem, vzdušnými silami, vojsky ÚO atd.) a to již na nižším taktickém stupni (např. v rotě).

Z uvedeného vyplývá, že zásadní změnou musí projít i oblast velení a štábní služby. Bude nutné nalézt místo a úlohu velitelů jednotek, útvarů a svazků v procesu velení, nově formulovat jejich zodpovědnost a pravomoci a tomu přizpůsobit i jejich přípravu. Spolu s tím bude třeba přehodnotit rozsah a obsah dokumentů zpracovaných a vedených jednotlivými stupni velení. Aktuálním se stává přehodnocení metodických postupů při plánování boje.

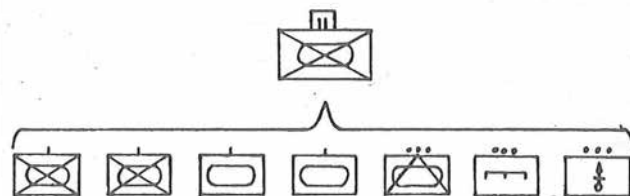
Nové způsoby vedení obrany, útoku i požadavky na velení a řízení vojsk se musí promítnout do přípravy velitelů a štábů. Větší důraz musí být položen na přípravu velitelského sboru k jejich samostatnosti a aktivitě, k realizaci jejich pravomocí ale i zodpovědnosti.

To jsou některé základní úvahy o směrech rozvoje taktiky v nejbližších letech. Touto problematikou se zabývala vojensko-vědecká konference organizovaná katedrou všeobecné taktiky VA v prosinci 1993. I v současné době však dochází k dynamickému vývoji názorů na rozvoj taktiky a operačního umění. Proto zákonitě bude docházet i ke korekturám názorů uvedených v tomto článku.

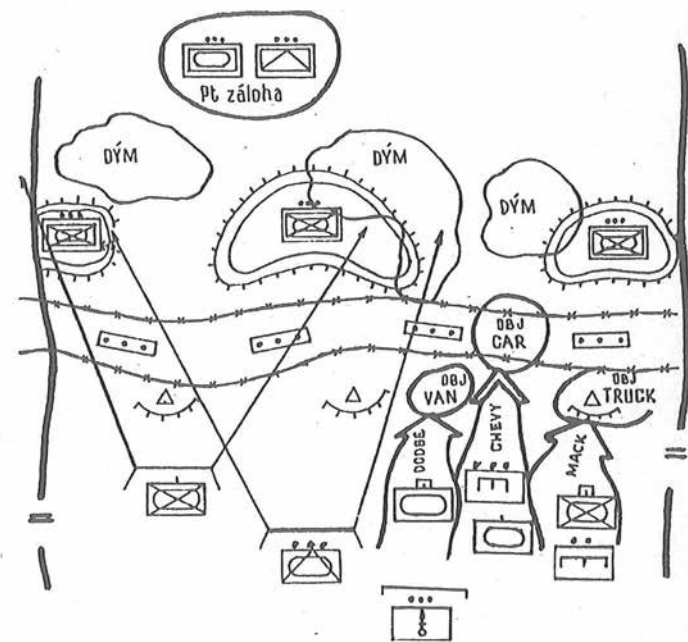
Bojová skupení pozemního vojska

Ing. IVAN POPERNÍK (plk. v záloze)

Žádná organizační struktura nemůže plně zabezpečit splnění různorodých bojových úkolů, zejména při měnící se situaci protivníka a přírodních podmínek (terén). Se vzrůstající specializací druhů vojsk se řeší i jejich vzájemné zastoupení v organizaci a součinnosti (zladění) při plnění bojových úkolů.



Obr. 1. Varianta složení taktického bojového skupení



Obr. 2. Varianta činnosti taktického bojového skupení

Zkušenosti z válek a válečných konfliktů potvrzují nutnost pružně, případ od případu, měnit složení jednotek (útvarů) podle požadavků té které situace. Například Americká armáda při boji v západní Evropě nejčastěji používala „plukovní bojové skupení“, Sovětská armáda ve druhé polovině války vytvářela různé odřady při boji ve městě, opevnění prostoru ap.

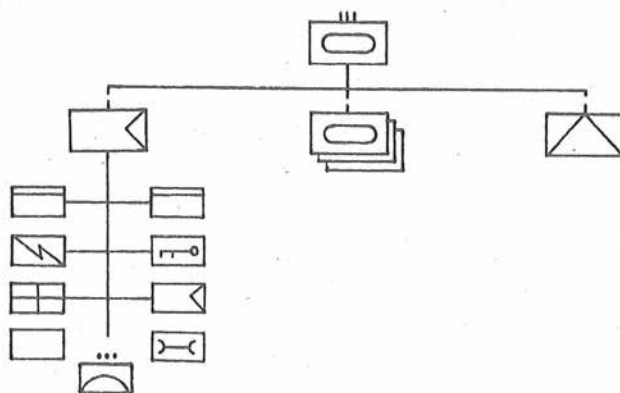
K řešení tohoto problému se přistupuje nejčastěji těmito způsoby:

- vytváření smíšených jednotek (útvarů) se stálou organizační strukturou (smíšený mechanizovaný prapor, rota u armády SRN...),
- přidělování a posilování mechanizovaných jednotek jednotkami jiných druhů vojsk,
- dočasné vytváření smíšených jednotek (útvarů) ke splnění specifických úkolů. Jsou to tak zvané dočasné prvky bojové sestavy – odřady, skupiny ap.

Při řešení této problematiky dochází ke dvěma možnostem:

- snaha po široké univerzálnosti organizace jednotky (útvaru) vede k velmi náročné organizaci výcviku mnoha odborností, což sice prohloubí jejich vzájemnou součinnost v akci, ale je náročné na učebně výcvikovou základnu mnohdy málo početných odborností a profesionální zajištění,
- snaha kategorizace – umožňující sice efektivní výcvik po odbornostech, ale často značně od sebe vzdálených a vzájemně nezladěných při společné činnosti.

Současná situace při malé četnosti armád se řeší vytvářením jednotypových organizací s poměrným zastoupením druhů vojsk ve snaze dosáhnout větší samostatnosti a individualizovat posilování a přidělování. K vyhnutí se důsledkům krajnosti, jak



Obr. 5. Organizace obrněného pluku F. A.

bylo uvedeno předtím, je třeba provést opatření v organizaci výcviku.

Vzhledem k tomu, že období zladění jednotky je krátké, je nutné využívat k nácviku společné činnosti (účelově vytvářených jednotek, tj. „bojových skupení“ – skupin) již takticko-pořadové cvičení stupně rota a dokonce některá cvičení témat taktické přípravy rot.

Situace z organizačního hlediska je jednodušší, protože mechanizované a tankové rotu jsou organicky začleněny do mechanizovaného praporu. Promyšleným plánováním výcviku, kde zpravidla jedna rota je v etapě zladění rotu a jedna v etapě zladění čtyř, vytváří příznivé podmínky pro výcvik smíšených jednotek (bojových skupení).

Důležitou roli zde má velitel a štáb mechanizovaného praporu při přípravě a řízení výcviku, zejména účasti minometné, protitankové, protiletadlové, popřípadě jednotek logistické podpory. Výcvik je vhodné organizovat komplexně na posádkových cvičištech nebo při vyvedení do VVP.

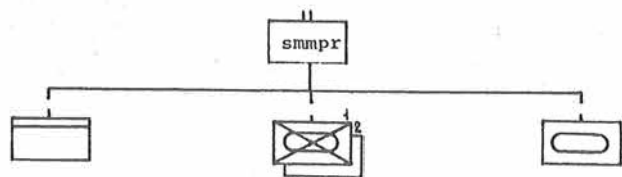
Při pobytu ve VVP je vhodné svazkem organizovat zladění mechanizovaných jednotek s jednotkami brigádního kompletu.

Chceme zdůraznit, že účast až na vlastních vševojskových taktických cvičeních, jak ukazují zkušenosti, je pozdě. Je třeba, aby velitelé i jednotky si na sebe zvykli při řešení jednotlivých situací už před vyvrcholením etapy výcviku. Na cvičeních se již těžko odstraňují nedostatky.

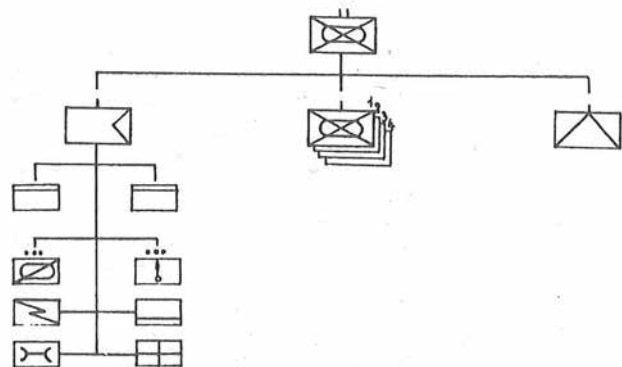
Při výcviku je třeba vytvářet jednotlivé složitější situace a zladovat vzájemnou součinnost při manévru pohybem a palbou ke splnění společného cíle. Na druhé straně nepřecházet do další krajnosti a všechny úkoly „za každou cenu“ řešit „bojovými skupinami“.

V této souvislosti se ukazuje, že s tvorbou nového polního řádu je třeba přehodnotit vytváření dočasných prvků „bojové sestavy“ a jejich různé názvy (zpravidla odřady, skupiny) jako určitý anachronismus. Jsou to účelově dočasně vytvářená uskupení k plnění jen specifických bojových úkolů.

Vytváření vševojskových „bojových skupin“ si vyžadují podmínky bojiště, síla a složení protivníka a zejména vhodné využití zbraní a techniky s různými vlastnostmi pro neefektivnější splnění úkolů.



Obr. 3. Organizace bojových jednotek smíšeného mechanizovaného praporu armády SRN



Obr. 4. Organizace mechanizovaného praporu armády USA

KONTROLNÍ PRÁCE Z TAKTIKY

Kontrolní práce je účelně provádět zejména s cílem prohloubit získané návyky a dovednosti a přezkoušet schopnost aplikace získaných teoretických znalostí v praktické činnosti velitelů, štábů při plánování, organizaci a vedení boje v podmínkách přibližujících se skutečnosti.

KP se způsobem provedení přibližuje metodě SC. Na rozdíl od něho spočívá v grafickém nebo písemném řešení 1–2 učebních úkolů, zpravidla se složitou situací, v časové lhůtě, která by byla na vyřešení podobného úkolu v boji.

Pro řízení kontrolní práce zpracovávají tyto dokumenty:

- plán kontrolní práce (na mapě);
- námět, rozkazy a nařízení nadřízeného (mohou být přímo na mapě);
- plán řízení.

Pro jednoduchou kontrolní práci však v mnoha případech postačuje místo taktického námětu zpracovat „uvedení do situace“. Údaje uvedené graficky v plánu provedení KP pak jsou řídícím zaměstnáním diktovány přímo z mapy. Obdobně lze místo plánu řízení přímo na plán KP uvést „opatření řídícího“.

VELITELSKO-ŠTÁBNÍ CVIČENÍ

Velitelsko-štábní cvičení patří mezi základní a nejdůležitější metody přípravy velitelů a štábů (v některých případech i vojsk) prováděné v polní přípravě a v současných podmínkách, kdy se samotná taktická cvičení provádějí nejvýše na stupni rota, představují VŠC vyvrcholení polní přípravy velitelů a štábů.

Na taktickém stupni budou obvykle prováděna jen s velitelskými svazky a v některých případech i útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a logistiky.

Velitelsko-štábní cvičení mohou být na mapách (obvykle v trvání 1–2 dny) nebo v terénu (nejméně 4 dny).

Cílem VŠC na mapách zpravidla bude zopakování, upevňování a prohlubování znalostí velitelů a štábů v plánování, organizaci a vedení soudobého boje včetně zvýšení stupně zladěnosti štábů při jeho řízení.

Obvykle jsou na učebních, speciálních učebních, učebních blocích nebo i v jiných prostorech. Místa vedení se v jeho průběhu nepřemísťují.

Cílem VŠC v terénu je zladit činnost velitelů a štábů v polních podmínkách, zdokonalit je v nepřetržitém vedení vojskům v období přípravy a v průběhu vedení boje a prověřit připravenost velitelů a štábů k vedení vojskům v podmínkách přibližujících se bojové situaci. Kromě toho – vést je k hodnocení vlivu terénu na přípravu a vedení boje a dovednému využívání terénních podmínek.

Jak dál

v taktické přípravě velitelů a štábů

Podplukovník Ing. BEDŘICH RÝZNAR, CSc.

(Pokračování článku z č. 1/1995)

K ověření reálnosti přijatých rozhodnutí a operačně taktických propočtů prováděných cvičícími štáby a k ověření nových ustanovení (zásad) řádů a vojenských předpisů se mohou na velitelsko-štábní cvičení v terénu vyvádět vojska.

Velitelsko-štábní cvičení jsou na komplexní téma, předpokládající vedení boje ve složitých podmínkách, s použitím všech druhů zbraní.

K organizaci a provedení VŠC se předpokládá zpracovávat tyto dokumenty:

- plán velitelsko-štábního cvičení s textovou částí;
- organizační směrnice svazku vyváděného na cvičení;
- taktické náměty, předběžná bojová nařízení, bojové rozkazy a nařízení vojskům cvičících stran;
- dílčí plány zástupců, pomocníků řídícího cvičení a rozhodčích;
- plán spojení a rádiového rušení;
- plán značkování a imitace;
- mapa rozehry bojových činností (boje);
- plán reálných přesunů (jen při VŠC v terénu podle potřeby a rozhodnutí řídícího cvičení).

Jako hlavní dokument zpracovávat **Plán velitelsko-štábního cvičení**, který zpracovává na mapě s následujícím obsahem:

- téma, učební cíle a doba provedení cvičení;
- výchozí situace, stav a rozmístění vojsk, bojové úkoly nadřízeného svazu cvičících stran v době zahájení cvičení a záměry jejich velitelů a při přechodu od jednoho druhu boje k druhému zásadně nové bojové úkoly nadřízených svazů a záměry jejich velitelů;
- výchozí prostory cvičících vojsk a doba jejich zaujetí;
- bojové úkoly cvičících svazků a sousedů bez uvedení předpokládaných rozhodnutí jejich velitelů;
- prostory (úseky) rozehry boje cvičících stran;
- období cvičení, délka jejich trvání a učební úkoly;
- předpokládaná situace cvičících stran k začátku každého období cvičení.

Oproti dosavadní praxi to předpokládá vypustit údaje, které se obvykle uvádějí v jiných dokumentech, např. organizační směrnici.

Jako přílohu zpracovávat textovou část plánu velitelsko-štábního cvičení, do kterého zahrnout takové údaje, které nelze znázornit na mapě nebo které je účelnější vyjádřit písemně. Zejména to jsou:

- všeobecný charakter boje cvičících stran;
- základní operačně taktické a taktické údaje cvičení (šifry a hloubky bojových úkolů svazků nebo útvarů, možné hustoty a poměry sil a prostředků po jednotlivých obdobích cvičení, doba vyčleněná na plánování a organizaci boje, předpokládaná tempa útoku a rychlost pochodu);

– plán řízení cvičení (opatření řídící skupiny a činnost cvičících při plnění učebních úkolů v průběhu jednotlivých období cvičení).

Nezbytným dokumentem VŠC je námět, kterým se cvičící uvádějí do výchozí situace. Strukturu námětu neměnit, tedy ponechat všeobecnou situaci, zvláštní situaci a doplňující údaje. Na závěr námětu stanovit úkoly, které je nutno splnit a na které se mají cvičící připravit.

Další dokumenty VŠC zpracovávat jako pomocné se stručným obsahem. Jsou to předběžná bojová nařízení, bojové rozkazy a bojová nařízení vojskům cvičících stran. Plán spojení a reálného rádiového rušení spojit v jeden dokument stejně jako plán značkování činnosti protivníka a plán imitace. Tyto dokumenty je účelné nazvat **Plán spojení a rádiového rušení a Plán značkování a imitace**.

Nezpracovávat plán sociálního řízení a mapu rozehry boje zpracovat v závislosti na rozsahu VŠC a musí obsahovat možnou situaci (zaujaté čáry) cvičících stran a sousedů ke stanovené době a vývoj situace (podklady pro operační úkoly s tabulkami ztrát ap.). Pokud se vyvádějí vojska. Plán taktického cvičení pro ně nezpracovávat.

Jako dokument pro zástupce a pomocníky řídícího cvičení a vojskové rozhodčí je nezbytné zpracovávat **Plán rozhodčího** (zástupce, pomocníka řídícího cvičení), který však není nutné ve všech případech zpracovávat na mapě. Obvykle by to mohl být textový dokument obdobně jako při štábních nácvicích nebo velitelských cvičeních s důrazem na důsledná rozpracování a zladění činnosti rozhodčích, zástupců a řídícího cvičení.

Měl by obsahovat obsah a způsob plnění jednotlivých úkolů, nezbytné propočty a další nutné údaje pro rozhodčí službu, schéma řídící

skupiny (dříve ředitelství cvičení a rozhodčí služby) ap. Jeho přílohou, zejména při VŠC v terénu, může být mapa sloužící především k provádění rozehry boje. Plány si zpracovávají jednotliví rozhodčí samostatně na základě záměru velitele, námětu a pokynů pro rozehru.

Posledním dokumentem, důležitým pro přípravu velitelů, štábů a vojsk na cvičení, je organizační směrnice (nařízení), která zpravidla může obsahovat:

- předpokládanou dobu konání cvičení;
- složení řídicí skupiny;
- složení vojsk vyváděných na cvičení a (u dvoustranných VŠC) jejich cvičné názvy a rozlišovací znaky;
- opatření k zabezpečení připravenosti vojsk;
- základní obsah doplňkové přípravy cvičících důstojníků, štábů i vojsk ke cvičení;
- využití zbraní, bojové a ostatní techniky a materiálu, který se vyvážá na cvičení z nedotknutelných zásob;
- počet vyváděné bojové a ostatní techniky a normy provozu techniky, spotřeby pohonných hmot, munice a imitačních prostředků;
- opatření k utajení velení vojskům, k zachování státního a služebního tajemství a předcházení škodám na státním a soukromém vlastnictví v prostoru cvičení, složení komise pro řešení škod;
- opatření k logistickému a zdravotnickému zabezpečení, ošetřování techniky a zbraní při přípravě a v průběhu cvičení a další otázky.

V průběhu VŠC musí řídicí cvičení především učit velitele a štáby praktické činnosti v poli, při provádění rozpoznávání, při organizaci součinnosti a velení podřízeným při upřesňování úkolů, řízení odstraňování následků napadení ap. Příprava velitelů a štábů ve velení vojskům v terénu musí být prováděna za složitých bojových situací. Při velitelско-štábních cvičeních na mapách jsou na speciálních učebnách vytvořeny podmínky pro řešení modelových situací s využitím výpočetní techniky a počítačové podpory. Pro využití výpočetní techniky v terénu však nejsou vytvořeny na nižších taktických stupních vhodné podmínky, protože počítače potřebují vyvážený zdroj elektrické energie, což mnohé elektrocentrály nejsou schopny zabezpečit.

Na závěr velitelско-štábních cvičení je nutné provést rozbor splnění učebních cílů a úkolů. Při rozboru nemůže řídicí jen vytknout nedostatky, ale musí je analyzovat a ukázat na způsoby jejich odstranění. Rozbor si připravuje průběžně v průběhu cvičení, hodnotí každé období. Řídicí rozebere a zhodnotí především klady a nedostatky při plánování a organizaci boje, velení podřízeným a vysvětlí a objasní, v čem spočívala poučnost cvičení v jednotlivých obdobích cvičení. Vyhodnotí stupeň zladěnosti a připravenosti cvičícího velitele a štábu a na závěr každého období vyhlásí konkrétní vyhodnocení štábu a hlavních funkcí brigády.

Při provedení pracovním jednání ani v tomto článku nebylo možné postihnout celý rozsah této problematiky. Jedná se o otevřený okruh otázek a je věcí čtenářů, aby se k uvedeným názorům, souvisejícím s přípravou velitelů a štábů vyjádřili.

Vrtulníky a technické prostředky

používané důstojníkem leteckým pozorovatelem pro vzdušný průzkum

Podplukovník Ing. ZDENĚK MALÁNÍK

Článek tematicky navazuje na problematiku vedení vzdušného průzkumu z vrtulníku příslušníky pozemního vojska (VP č. 12/94). Názory uvedené zde mohou být inspirativní pro příslušníky průzkumných útvarů, zpravodajských skupin (oddělení) svazků, ale i dalších odborných útvarů na taktickém stupni.

V článku je reagováno na teoretické a praktické poznatky z používání technických prostředků při výcviku a při provádění vzdušného průzkumu z vrtulníku. Jsou zde uvedeny nejdůležitější charakteristiky, takticko-technická data a způsoby použití technických prostředků, používaných k vedení vzdušného průzkumu důstojníky leteckými pozorovateli.

Cílem je v tomto a dále postupně navazujících článcích, nabídnout čtenáři komplexnější přehled v oblasti, která se značně rozvíjí. Názory a zkušenosti mohou být námětem pro zkvalitnění práce důstojníků leteckých pozorovatelů a umožnit postupně zpracování této problematiky.

K vedení vzdušného průzkumu (VzPz) využívá důstojník letecký pozorovatel (DLP) zpravidla pozorovací vrtulníky. Z paluby vrtulníku vede důstojník letecký pozorovatel vzdušný průzkum obvykle ve dne a to vizuálně nebo využívá technické prostředky.

Nejčastěji jsou k vedení vzdušného průzkumu používány dalekohledy, fotografické přístroje, videokamery (kamkordéry), laserové dálkoměry, přístroje pro noční pozorování, popřípadě některé jiné technické prostředky průzkumu. Používané typy vrtulníků nejsou vybaveny potřebnými aretačními plochami nebo stabilizovanými plošinami k upevnění technických prostředků průzkumu. Tyto prostředky se dají ve vrtulníku upevnit (stabilizovat) jenom provizorně, ale zpravidla se neupevňují vůbec. Kvalita pozorování a snímání závisí na stupni vycvičenosti a praktických zkušenostech důstojníků leteckých pozorovatelů.

K vedení vzdušného průzkumu jsou nejčastěji používány vrtulníky Mi-2 a Mi-

17, méně často vrtulník Mi-24D, V. VzPz provádí DLP zpravidla ve dne a jen výjimečně v noci. Pro pozorování za ztížených podmínek a v noci, zatím nejsou ve výbroji odpovídající technické prostředky průzkumu. Základní TTD vrtulníků jsou v tab. 1.

Víceúčelový lehký vrtulník Mi-2

Je nejčastěji používaný vrtulník pro plnění úkolů vzdušného průzkumu a k přepravě lehkých nákladů na vnějším podvěsu, včetně plnění záchranných prací. Vrtulník může plnit tyto hlavní úkoly:

- dopravní;
- přeprava raněných a nemocných (4 nosítka);
- řízení palby dělostřelectva;
- vedení vzdušného, radiálního, chemického a ženíjního průzkumu.

Dopravní vrtulník Mi-17

Je v současné variantě určen ke zvýšení mobility útvarů pozemních vojsk. Může plnit tyto hlavní úkoly:

- přeprava materiálu a bojové techniky v nákladní kabině a na vnějším podvěsu;
- přeprava taktických vzdušných výsadků, odsun raněných a nemocných;
- ničení živé síly a techniky (objektu) protivníka;

- záchranné práce;
- vzdušný průzkum bojiště.

Dopravní bitevní vrtulník Mi-24 D, V

Je určen ke zvýšení mobility jednotek a k jejich palebné podpoře na bojišti. Vrtulník Mi-24D, V může plnit tyto hlavní úkoly:

- podpora pozemního vojska;
- vysazování a zabezpečení taktických vzdušných výsadků;

- boj s tanky a mechanizovanými jednotkami;
- záchranné práce, odsun raněných a nemocných;
- přeprava materiálu;
- vedení vzdušného průzkumu;
- další úkoly.

Silnice a pochodové osy se doporučuje pozorovat z výšek 50 až 100 metrů, při rychlosti 160 až 180 km.hod⁻¹ (z přízemních výšek). Při průzkumu cest protínajících lesní masivy je nutno zvýšit výšku letu na 200 až 250 m, aby bylo možné určit hustotu lesa, zjistit cesty, průseky atd. Přitom se nefotografuje celá silnice (cesta), ale jenom její důležitá úseky.

Vodní překážky a přepraviště se prozkoumávají z výšek 50 až 100 m, rychlostí 140 až 160 km.hod⁻¹. Úzké a středně široké řeky se prozkoumávají podél koryta, široké řeky, letem podél obou břehů.

Mosty, viadukty a další objekty se fotografují z výšek 20 až 50 m, pod úhlem 20° až 30° k jejich podélným osám z obou stran.

Postavení palebných prostředků se proptává z výšek 30 až 800 m, rychlostí 150

až 200 km.hod⁻¹. Zahajuje se celkovým pozorováním z výšky 500 až 800 m a potom se detailně pozoruje (fotografuje) z výšek 30 až 50 m.

Prostory soustředění vojsk se pozorují z výšek 30 až 800 m a zjišťuje se stav a počet prostorů pro bojovou techniku a živou sílu, místa velení, příjezdové cesty, strážní zajištění, přirozené a umělé kryty atd.

Uvedené normy pozorování terénu (objektu) jsou orientační a při průzkumu se přizpůsobují konkrétním podmínkám a potřebám.

Výsledky průzkumu se mohou předávat přímo z vrtulníků rádiem na místa velení, případně k součinnostním štábům. Zprávy se předávají otevřeně nebo kódované. Pro kódované předávání zpráv se využívá tabulka bojového velení VzPz, podle zásad odposlechu zpráv vzdušného průzkumu. Takto lze zprávy předávat po dohovoru s pilotem navigátorem, který má k dispozici radiostanici. DLP může využívat k dohovoru kuklu palubního technika (pokud ve vrtulníku je) nebo další doplňkové zařízení pro vnitřní dohovor.

Důstojník letecký pozorovatel může být k předávání zpráv vybaven radiostanicí R-809. V míru (např. při průzkumu na cvičné státní hranici nebo při cvičení pozemních vojsk) se zprávy z vrtulníku nepředávají jinak, než organickou rádiovou stanicí vrtulníku a jsou zpracovávány až po přistání zpravodajskými orgány.

Důstojník letecký pozorovatel je schopen z vrtulníku za výhodných podmínek provádět průzkum pozemních objektů do hloubky 10 až 15 km letem podél linie dotyku (státní hranice) nad vlastním územím a za jednu hodinu prozkoumat 3 až 4 objekty. DLP se při vedení vzdušného průzkumu zpravidla zaměřuje na tyto objekty:

- průběh předního okraje obrany protivníka;
- zjišťování opěrných bodů rot a čet;
- silnice a pochodové osy, železnice;
- vodní překážky a přepraviště, mosty;
- prostory soustředění vojsk;
- postavení baterií PVO a dělostřeleckých baterií;
- budování obranných čar a postavení;
- další objekty.

Při výhodných podmínkách lze z vrtulníků pozorovat:

- střelecké raketové zbraně a dělostřelecké ráže nad 100 mm a větší do 20 kilometrů;
- střelecké baterie ráže do 100 mm na vzdálenost 8–12 km;
- proudy tanků a mechanizovaných jednotek do 20 km;
- vlakové soupravy do 20 km;
- palebné postavení dělostřeleckého do 10–12 km;
- úseky a okopy do 6–8 km;
- výbuchy granátů do 15–20 km.

Současné možnosti vrtulníků používajících k úkolům vzdušného průzkumu, umožňují plnit tyto úkoly především ve dne a za dobré viditelnosti. Méně úspěšně už za snížené viditelnosti a v noci. Použití běžné zavedených druhů přístrojů nočního vidění (noktovizorů) pro DLP, umožňuje vést VzPz jen na malé vzdálenosti (přibližně do 300 m) a realizuje se spíše výjimečně. Vybavení kabin vrtulníků úchyty, případně stabilizovanými plošinami, pro technické prostředky průzkumu, podstatně zlepšují možnosti vedení vzdušného průzkumu.

Důstojník letecký pozorovatel používá k vedení vzdušného průzkumu typy dalekohledů, zavedené do výzbroje Armády České republiky. U výše uvedených typů vrtulníků se dalekohledy při pozorování drží v rukou a důstojník letecký pozorovatel pozoruje z otevřeného nebo uzavřeného okna vrtulníku.

Zkušenosti ukazují, že je s dalekohledem vhodnější pozorovat vzdálenější úsek (terénu objektu), než detaily objektu v bezprostřední blízkosti vrtulníku. Při pozorování na malé vzdálenosti (do 100 m), sehrává negativní roli především poměrně malé zorné pole dalekohledů, ale hlavně chvění v kabině vrtulníku.

Při získání praktických zkušeností, lze však i tyto faktory částečně omezit a dalekohled efektivně využívat. Z běžně zavedených dalekohledů se pro vedení VzPz použí-

Tabulka 1

Základní TTD vrtulníků			Mi-2	Mi-17	Mi-24D, V
OSÁDKA POČET MOTORŮ POČET LISTŮ	nosného rotoru vyrovnávacího rotoru		2	3	2
			2	2	2
			3	5	5
			2	3	3
VZLETOVÁ HMOTNOST (kg)	maximální používaná		3 550	13 000	11 800
			2 365	11 000	11 200
RYCHLOST (km.hod ⁻¹)	maximální cestovní		230	290	335
			180–200	220–270	240–280
DOSTUP (m)			4 000	4 500	4 300
DOLET	bez přídavné nádrže s přídavnou nádrží	max./taktický max./taktický	190/90 208/130	500/250	450/150
UŽITEČNÝ NÁKLAD (kg)	používaný maximální vnější závěs		800	3 000	800
			do 1 200	4 000 3 000	1 500 2 000
ROZMĚRY KABINY (m)	délka šířka výška		1,8	5,15	2,6
			1,3	2,04	1,4
			1,2	1,82	1,2
LET POVOLEN PŘI RYCHLOSTI VĚTRU (m.s ⁻¹)		čelní vítr boční vítr	15 (10 noc) 5	25 10	25 10

Tabulka 2

Dalekohled	EDF 7x40	D-6 (DI-6)	D-7
ZVĚTŠENÍ	7x	6x	7x
ZORNÉ POLE	7,5°	8°30'	—
SVĚTELNOST	32,65	—	—
MOŽNOST ZAOSTŘENÍ	7 dioptrií	5 dioptrií	5 dioptrií
PŘESNOST MĚŘENÍ ÚHLŮ	asi 5 %	asi 5 %	asi 5 %
HMOTNOST (kg)	1	0,52	1,07

vají D-6 (Di-6), D-7 a modernější EDF 7x40 jejich TTD jsou v tab. 2.

Dalekohled D-6

U jednotek a útvarů AČR, jde o nejrozšířenější a nejpoužívanější dalekohled. Je určen k pozorování bojiště, měření vzdálenosti k vodorovným i svislým cílům a k opravám střelby.

Infraprůkazníkový dalekohled Di-6

Je určen k zjišťování pracujících infračervených světlometů protivníka u přístrojů pro noční vidění. Je to upravený dalekohled D-6, v němž je uložena indikační destička, citlivá na infračervené záření. Destička indikuje zdroje infračerveného záření v noci. Ve dne se dalekohled používá k pozorování při vysunutí indikační destičky pod ultrafialový filtr. Takticko-technická data jsou stejná jako u dalekohledu D-6.

Dalekohled D-7

Je rozšířeným dalekohledem především u vševojskových velitelů a štábů, dělostřeleckých, průzkumných a některých jiných odborností. Je určen k pozorování bojiště, měření vzdálenosti k vodorovným i svislým cílům a k opravám střelby.

Dalekohled EDF 7x40

Je univerzální binokulární optický pozorovací přístroj s hranolovou převrácení soustavou, indikátorem infračerveného záření, ohniskovou destičkou s osvětlením, včetně nastavení očního rozestupu a dioptrickou kompenzací okulárů. Je určen k pozorování bojiště, měření vzdálenosti k vodorovným i svislým cílům a k opravám střelby.

K pořizování fotografických snímků terénu nebo objektů z paluby vrtulníku, jsou zpravidla používány fotoaparáty značky PRAKTIKA a EXAKTA, které jsou pro tyto a další účely zavedeny u průzkumných útvarů, skupin a oddělení svazků (svazů), AČR. Pro větší rozlišení detailů u objektu fotografovaných z malých vzdáleností, může být použit polaroid. Lze jím pořídit velmi rychle barevný snímek, ale bez možnosti vyrobit více kopií stejného snímku. V některých případech má i tento postup svůj význam. V praxi se pro důstojníky letecké pozorovatele více osvědčily fotoaparáty s širokopásmovými objektivy.

Fotopuška ZÉNIT je ve výzbroji průzkumných útvarů mechanizovaných svazků k vedení pozemního a vzdušného průzkumu. Slouží k dennímu fotografování. Je osvědčeným prostředkem k zachycení situace v terénu i na větší vzdálenosti. Fotopuška je vybavena třemi objektivy:

- HELIOS s ohniskovou vzdáleností 58 mm;

- TAIRS s ohniskovou vzdáleností 310 mm;

- MTO s ohniskovou vzdáleností 1000 mm.

K vedení VzPz z vrtulníku je nejvhodnější objektivy HELIOS, protože chvění v kabině vrtulníku je pro pořízení použitelného snímku objektivy TAIRS a MTO neúměrně velké.

Z fotografických filmů se pro uvedené typy fotoaparátů nejvíce používají filmy černobílé. Barevné jen výjimečně, protože svazky pozemního vojska nejsou zpravidla vybaveny potřebným zařízením pro jejich zpracování.

I když je zařízení pro zpracování barevných fotografických materiálů poměrně drahé, je již v moderních armádách standardní. Barevná fotografie poskytuje zpravodajským orgánům větší rozlišovací možnosti a tím i přesnější informace.

Videokamera (KAMKORDÉR) – tab. 3. V současné době jsou videokamerami vybaveny průzkumné prapory mechanizovaných brigád, včetně nadřazených stupňů. Videokamera je pro vedení VzPz z vrtulníku vhodný prostředek, umožňující pořídit poměrně kvalitní záznam objektu nebo terénu, zvláště je-li vybavena digitální stabilizací obrazu, která eliminuje chvění v kabině vrtulníku.

Zkušenosti ukazují, že je vhodné pořídit videokameru značkových firem s osmi až dvacetinásobným zoomem a stabilizací obrazu. Dovolují-li to podmínky, záznam se zpravidla provádí otevřeným oknem vrtulníku.

Možnosti využití technických prostředků průzkumu leteckými pozorovateli z paluby vrtulníku, jsou limitovány hlavně těmito faktory:

- činnost protivníka;
- úkol, který má být plněn;
- takticko-technická data technických prostředků;
- vycvičenost důstojníků leteckých pozorovatelů v používání technických prostředků průzkumu;
- úroveň viditelnosti (počasí, denní a noční doba);
- vrtulníky nemají potřebné úchyty pro upevnění technických prostředků průzkumu.

Technické prostředky průzkumu využívají důstojníci leteckých pozorovatelé k získávání zpráv o protivníkově. Jejich současná technická úroveň umožňuje plnit úkoly především ve dne a za dobré viditelnosti. Méně úspěšně už za snížené viditelnosti a v noci.

Modernizací technických prostředků se zvýší jejich možnosti ve zjišťování, způsobech předávání a zpracovávání zpráv o protivníkově. Velký pokrok lze očekávat ve vývoji a zavádění technických prostředků, použitelných pro pozorování a snímání za ztížených podmínek a v noci.

Znalosti takticko-technických dat, teoretických i praktických zásad použití technických prostředků, vytvářejí předpoklady pro kvalitní získávání zpráv vzdušným průzkumem o protivníkově ve prospěch velitelů a štábů pozemního vojska.

Literatura:

- (1) Zprav-3-2, Vzdušný průzkum. MNO, Praha 1973
- (2) Zprav-1-1, Taktický průzkum. FMNO, Praha 1978
- (3) NN 02 0101, Průzkum. Návoslovná norma. MNO, Praha 1981
- (4) Malánek, Z.: Vzdušný průzkum na taktickém a operačním stupni. Skripta. Vojenská akademie v Brně/Fakulta velitelů a štábů, Brno 1993
- (5) Let-3-74: Bojové použití vrtulníku Mi-17 (MNO, Praha 1986)
- (6) Let-3-70: Používání a pilotování vrtulníku Mi-2 (MNO, Praha 1984)
- (7) Let-3-59: Používání a technika pilotování vrtulníku Mi-24D (MNO, Praha 1987)
- (8) Dě1-26-44: Dalekohled EDF 7x40 (FMNO, Praha 1989)
- (9) Chem-51-3: Pomůcka. Vzdušný radiální průzkum (FMO, Praha 1992)
- (10) Flasar, F.: Zásady vedení vzdušného průzkumu. Skripta, poř. č. tisku 771 (VAAZ, Brno 1987)
- (11) Machourek, J. a kol.: Takticko-technická data letounů československého vojenského letectva. Skripta, poř. č. tisku 566 (VAAZ, Brno 1987)
- (12) Dobrovolný, J. a Blaha, V.: Technické prostředky průzkumu. Pomůcka, poř. č. tisku 431 (VAAZ, Brno 1979)
- (13) Dobrovolný, J.: Použití technických prostředků průzkumu. Pomůcka, poř. č. tisku 1253 (VAAZ, Brno 1982)
- (14) Malánek, Z. a Masník, J.: Charakteristika objektů průzkumu pozemního vojska zahraničních armád na taktickém a operačním stupni. Skripta, poř. č. tisku 1378 (VA v Brně/Fakulta velitelů a štábů, Brno 1993)

SUMMARY

The author in the article set out basic data and way for use of technical means which are used for air reconnaissance.

Tabulka 3

Typ	Systém	Automatické funkce	Minimální osvětlení	Automatický zoom	Poměr ohniskové vzdálenosti	Rozměry (mm)	Hmotnost (kg)
PANASONIC NV-M 40	VHS	STIL/STROBE/MIX/WIPE/TRACER/GAIN UP	1 Lux	12x/100x	8 : 1	130 x 245 x 459	2,6
PANASONIC NV-S 6	VHS C	Stabilizace obrazu, záznam statického obrazu	1 Lux	12x/36x	8 : 1	102 x 112 x 197	0,71

Jednalo se o 26 studentů roční důstojnické školy v Lublani, vedených dvěma důstojníky – majory Dušanem Marinčičem a Brane Podbrežnikem. Čeští studenti byli zastoupeni dvanácti studenty 2. ročníku průzkumné specializace, dvanácti studenty 3. ročníku mechanizované specializace a devíti studenty 3. ročníku tankové specializace. Společný taktický výcvik plánovala a řídila katedra všeobecné taktiky a taktiky druhů vojsk. Výcvik probíhal od pondělka (19. 9.) do pátku (23. 9.), vždy v šesti výcvikových hodinách denně. Dopolední taktický výcvik byl s výjimkou prvního dne po všechny zbývající dny (úterý–pátek) plánován v době 07.30–12.45 hodin.

Zaměření a organizace výcviku v jednotlivých dnech

1. den – 19. 9. (pondělí)

Téma: Pohyb vojáka za bojiště, překonávání překážek (obr. 1)

Cílem prvního dne společného výcviku bylo seznámit kolegy ze Slovinska s výzbrojí a se základními činnostmi příslušníka mechanizovaných jednotek v boji.

Výcvik prvního dne byl na pracovištích, na kterých působili čeští studenti jako instruktoři, slovinští studenti byli rozděleni do skupin a postupně procházeli jednotlivými pracovišti (střídali se na nich asi po patnácti minutách).

Obsahová náplň jednotlivých pracovišť:

- 1 – Pohyb vojáka na bojišti I (=) (cviky „K ZEMÍ!“, „K BOJI!“, „VZTYK!“, přiskoky, plížení)
- 2 – Pohyb vojáka na bojišti II (zaujímání stanoviště pro střelbu, únik z palby protivníka, střelba za chůze)
- 3 – Překonávání překážek v boji I (stísněný prostor, kolmá stěna, drátěný zářez, rohový tunel)
- 4 – Překonávání překážek v boji II (podzemní tunel, nízké překážky, vodní překážka)
- 5 – Seznámení s činnostmi u ručních zbraní (příprava ke střelbě, polohy ke střelbě, rozebírání a skládání)
- 6 – Činnost u bojového vozidla pěchoty (nástupové tvary u vozidla, činnost na povel „NASEDNOUT!“, „K sesednutí – PŘIPRAVIT!“, „SESEDNOUT!“, nasedání a sesedání, lafetování a vy Lafetování zbraní)
- 7 – Boj o budovu (přiblížení se k budově, vniknutí do budovy různými způsoby, ovládnutí budovy)
- 8 – Střelba ze vzduchovky (soutěž ve střelbě ze vzduchovky)

Praktická zkušenost ze společného výcviku

Podplukovník Ing. ZDENĚK FLASAR

Vysokou vojenskou školu pozemního vojska ve Vyškově na Moravě navštěvuje řada zahraničních delegací, návštěva ze Slovinska v období od 18. 9. do 24. 9. 1994 byla však zcela výjimečná. Dvacet osm příslušníků slovinské armády se aktivně zúčastnilo pětidenního taktického výcviku.

2. den – 20. 9. (úterý)

Téma: Boj s obrněnými cíli protivníka (obr. 2)

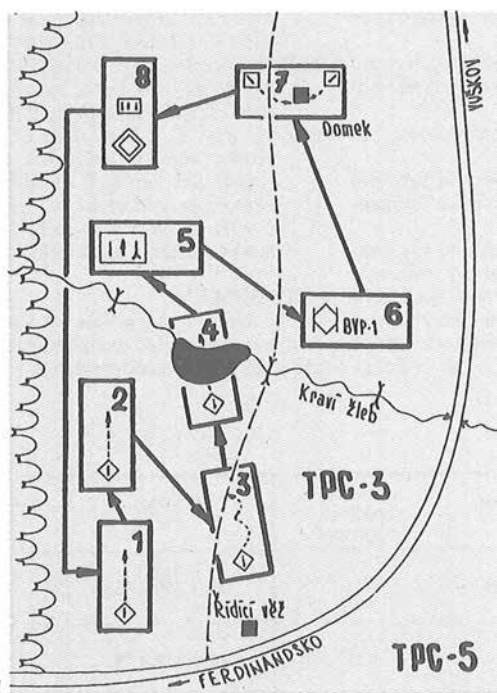
Cílem výcviku druhého dne bylo ukázat kolegům ze Slovinska způsob výcviku našich studentů na boj s obrněnými cíli protivníka.

K naplnění tohoto cíle byl výcvik organizován na osmi pracovištích, z toho prvních pět bylo hlavních a další tři pomocná.

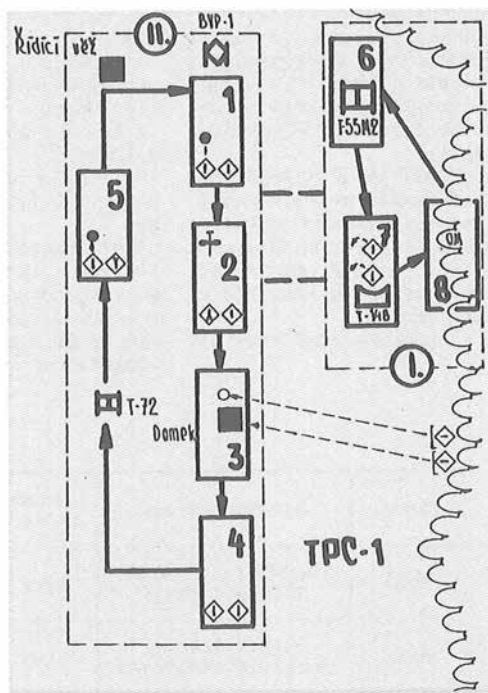
Pro tento den byly ustaveny dvojice cvičících (úderné dvojice) – vždy jeden slovinský a jeden český student.

Obsahová náplň jednotlivých pracovišť:

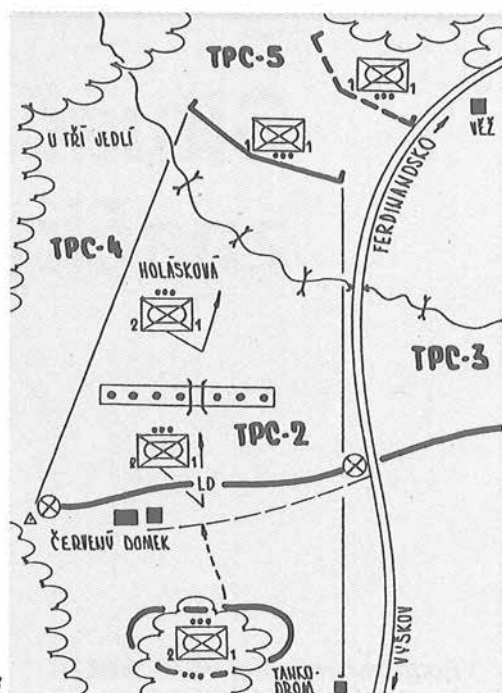
- 1 – Ničení protivníka palbou a protitankovou minou.
- 2 – Ničení protivníka ručními protitankovými zbraněmi.



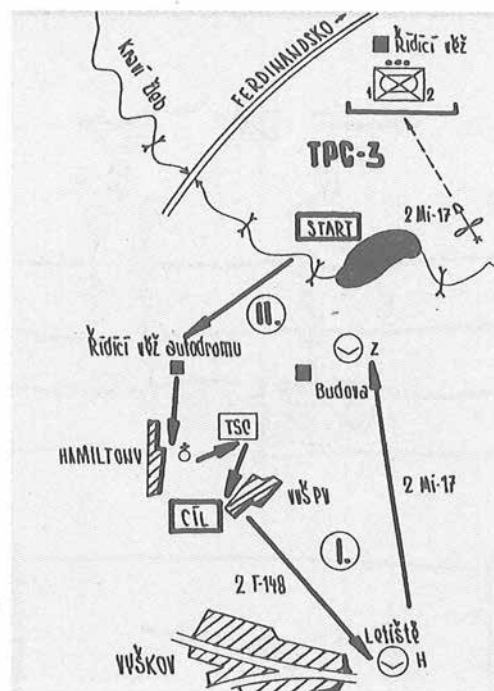
Obr. 1



Obr. 2



Obr. 3



Obr. 4

- 3 – Využití budovy k ničení obrněného cíle.
- 4 – Ničení obrněných cílů s využitím hluchého prostoru.
- 5 – Ničení protivníka palbou a protitankovou minou.
- 6 – Opuštění nebezpečného tanku.
- 7 – Seskakování z jedoucího vozidla.
- 8 – Kontrola ochranných masek na těsnost.

Polovina cvičících vždy cvičila na prvních pěti pracovištích, druhá polovina na zbývajících pracovištích. Po procvičení stanovené problematiky se navzájem vystřídali.

3. den – 21. 9. (středa)

Téma: Mechanizovaná četa v boji (obr. 3)

Cílem výcviku třetího dne bylo procvičit základní činnosti z obranného a útočného boje mechanizované čety.

Byly vytvořeny dvě cvičičí čety, každá z poloviny slovinských a poloviny českých studentů. Cvičení proběhlo jako dvoustranné (soupeřské). Jedna z čet vedla obranný boj, druhá na ni útočila.

4. den – 22. 9. (čtvrtek)

Téma: Organizace boje veliteli jednotek a skupin

Cílem výcviku čtvrtého dne bylo seznámit všechny studenty s prostory a rámcovými úkoly výcviku pátého dne a umožnit jim rekonoskaci terénu.

Tento úkol plnila zvlášť (samostatně) četa slovinských studentů a samostatně četa českých studentů.

5. den – 23. 9. (pátek)

Téma: Boj s taktickým vrtulníkovým výsadkem a bojová hra (obr. 4)

Cílem posledního dne společného výcviku bylo seznámit kolegy ze Slovinska s některými součinnostními otázkami pozemních a vzdušných sil a završit společný výcvik vojensko-praktickou soutěží.

Na zahájení výcviku byl organizován přesun do prostoru letiště ve Vyškově k seznámení se s dopravním vrtulníkem AČR – Mi-17. Na letišti byl se slovinskými studenty proveden nácvik v nasedání a vysazení do a z vrtulníku. Po přepravě slovinských kolegů do výcvikového prostoru byla provedena ukázka boje pozemních jednotek se vzdušným protivníkem a ukázka některých činností s využitím vrtulníků.

Po skončení ukázky proběhla vojensko-praktická soutěž. Jednalo se o zrychlený přesun zhruba na 6–7 km s překonáváním překážek a střelbou ze dvou druhů pistolí.

Kromě společného taktického výcviku byl pro slovinské hosty přichystán i společenský, kulturní a sportovní program. V pondělí ráno byli všichni příslušníci společného výcviku (Slovinci i Češi) seznámeni s organizací výcviku a bezpečnostními opatřeními platnými po celou dobu výcviku.

V pondělí odpoledne pak byla zorganizována beseda se slovinskými hosty s promítnutím videokazet o VVŠ PV. V úterý odpoledne byl zorganizován zájezd do nedalekého Slavkova, místa napoleónských válek. Ve středu odpoledne se uskutečnil zápas mezi slovinskými a českými studenty ve volejbale, ve kterém zvítězili slovinskí studenti. V turnaji za účasti mužstva slovinských studentů, mužstva českých studentů a mužstva učitelů taktické a střelecké přípravy zvítězilo posledně jmenované mužstvo. Večer byla slovinským studentům nabídnuta videotéka.

Ve čtvrtek odpoledne byl zorganizován zájezd do zámku v Kroměříži, po návratu byla uspořádána slavnostní večeře za přítomnosti hlavních funkcionářů školy a fakulty a v pondělí zhlédli slovinskí hosté vystoupení folklórního souboru TRNKA. V pátek odpoledne odjeli slovinskí hosté do krajského města Brna a večer byla uspořádána diskotéka v posádkovém domě armády. V sobotu dopoledne jsme se se slovinskými hosty rozloučili.

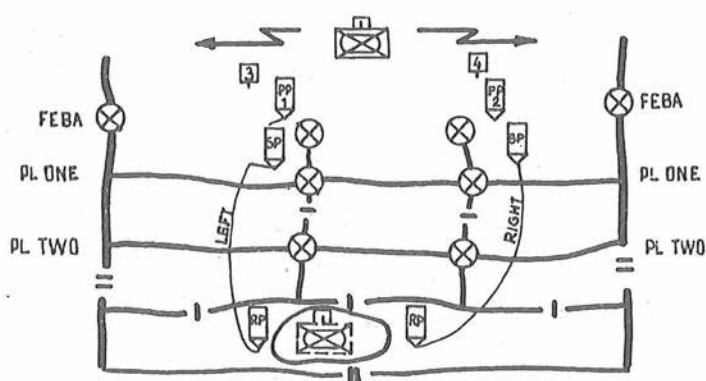
Na základě společného taktického výcviku a pobytu slovinských kolegů lze přijmout určité závěry, které vyplývají z prvopočátečního vyhodnocení této akce.

Jsmé toho názoru, že jsme se prezentovali poměrně zajímavým výcvikem, který nebyl nikterak strojený. Zcela totožnými, popřípadě mírně odlišnými (a samozřejmě i řadou dalších) zaměstnání procházejí naši studenti v průběhu své profesní přípravy na škole. Myslím si, že na solidní úrovni jsou i teoretické znalosti našich studentů a jejich fyzická zdatnost.

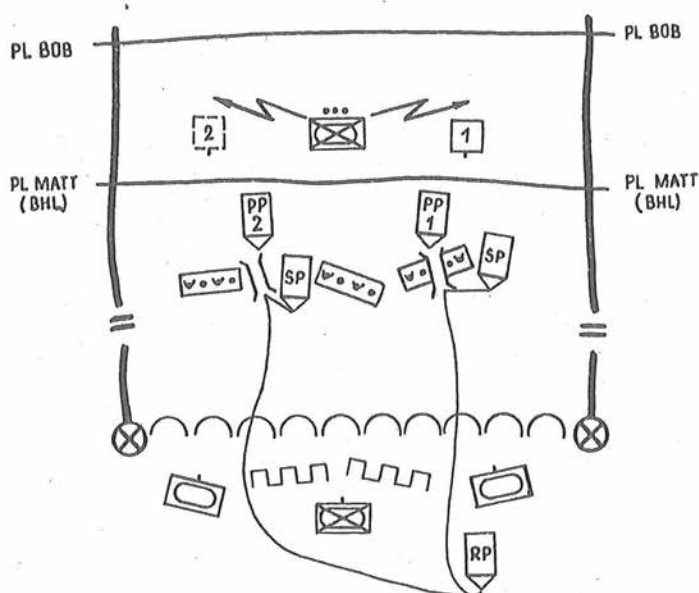
Od slovinských kolegů se můžeme podle mne mnohému přiučit v chování vojáků na bojišti, v nasazení a zájmu o výcvik, ve využívání terénu a terénních nerovností při pohybu bojištěm.

Největší rezervy spočívají podle mne v přípravě našich studentů k větší samostatnosti, rozhodnosti, odpovědnosti za splnění bojového úkolu, ve variabilnosti v rozhodování a realizaci a upřesňování tohoto rozhodnutí v závislosti na vyvíjející se situaci. Určité odlišnosti v plnění bojových úkolů na bojišti zcela logicky vyplývají z jiných geografických podmínek Slovinska a České republiky i z jiných organizačních struktur armád. Přesto však budeme mnohé ze zkušeností z tohoto společného výcviku využívat již v nejbližším období, zejména při praktickém výcviku našich studentů a budoucích velitelů nejnižších jednotek AČR.

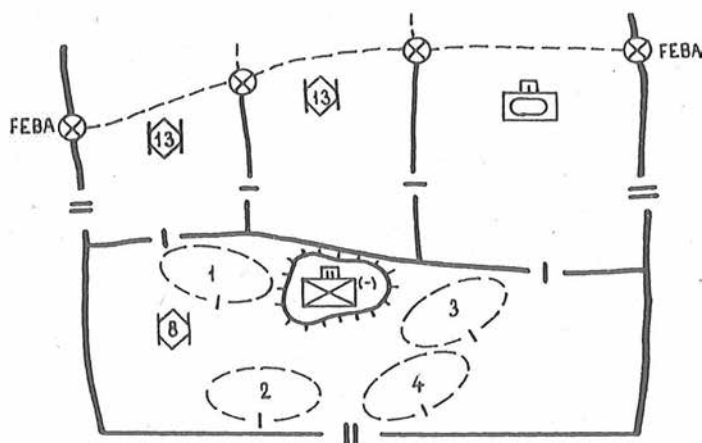
Situační značky



Obr. 1



Obr. 2



Obr. 3

Podplukovník Ing. PETR WALTR
Ing. IVAN POPERNÍK (plk. v zál.)

Cílem je ukázat možný způsob použití situačních značek na příkladech používaných v předpisech a pomůckách Armády USA.

Postupně budou uvedeny příklady obranného boje, útočného boje, boje na zdrženou, vystřídání a odchodu jednotek. Uvedené příklady jsou voleny tak, aby dopomohly lepšímu pochopení nově zavedených situačních značek a tím k jejich rychlejšímu osvojení.



Možné varianty vyjádření úkolu v obranném boji

Obrana prostoru (obr. 1): Prostor obrany je prostor vymezený rozhraními. Je to nejobvyklejší způsob určení úkolu v obraně. Tento způsob nejméně omezuje podřízeného velitele.

Převzetí boje: Ukončení boje krycích sil a převzetí boje jednotkami na hlavním pásmu obrany. Pro koordinaci této fáze obranného boje je určována čára převzetí boje (BHL), která je zároveň koordinační čarou (PL), určuje se obvykle 2–4 km od předního okraje obrany, dále jsou určovány

Videozáznamy k výcviku

V roce 1994 byly zpracovány metodickou skupinou odboru mechanizovaného vojska GŠ v součinnosti s VVŠ PV další videozáznamy na pomoc výcviku a výchově velitelů a jednotek AČR.

1. Strážní služba rozebírá některé nepříznivé jevy ve výkonu této služby, snaží se zobecnit hlavní příčiny nedostatků, které někdy končí tragicky a navrhuje i opatření k jejich vymýcení.

Dokument vychází z ustanovení Základního řádu AČR a rozborů mimořádných událostí. Využívá poznatků vyšetřovatelů vojenské policie včetně autentických záběrů některých tragických událostí, ukazuje vybavenost strážních objektů, strážnic a jejich zařízení a učebně výcvikovou základnu pro přípravu stráží. Nechybí ani hledisko psychologa k příčinám problémů ve strážní službě.

Délka videozáznamu je 23 minuty.

2. Vojenské situační značky. Videozáznam je zpracován ve smyslu stejnojmenné pomůcky pomocí počítače. Aby se zabránilo jednostrannému seznamování se značkami, není prostým výčtem značek. Je zaměřen na pochopení skladby úplné značky a její tvorby. Seznamuje s pravidly používání „v poli“ a na příkladech ukazuje jejich možné užití, s pravidly používání barev a základními značkami osob, zbraní, munice a vozidel.

Ve druhé části asi na deseti vzorech uvádí příklady použití situačních značek na taktických situacích zejména ve vyjádření pohybu a manévru.

Videozáznam si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem obsáhnout veškeré značky a problematiku jejich užití ve vojenské praxi. Je to úvod do této problematiky. Samotná délka záznamu okolo 33 minut, pro udržení pozornosti je na hranici únosnosti. Uvažuje se do budoucna o případném pokračování ve formě učebních nebo zkušebních testů.

3. Protitanková rota mechanizovaného praporu.

Videozáznam formálně navazuje na předchozí práci „Minometná rota mechanizovaného praporu“. Je určen pro vševojskové velitele a štáby útvarů k lepšímu seznámení se s jednotkou, která je v nové organizační struktuře.

Záznam seznamuje s organizací a materiálním vybavením rot. Ukazuje zásady pochodu, v obraně a za útoku. Vzhledem k tomu, že rota je vybavena jak přenosnými komplety, tak BVP-1 (2), její použití je variantní. Jde zejména o 4 ks BVP, které je vhodné používat i samostatně, např. na předsunutém postavení, v léčkách na rychlé přehrazení směru při pronikání protivníka do boku a týlu vlastní sestavy, při manévru v hloubce prostoru obrany a vytváření hloubky sestavy protitankové rot v hlavních palebných stanovištích.

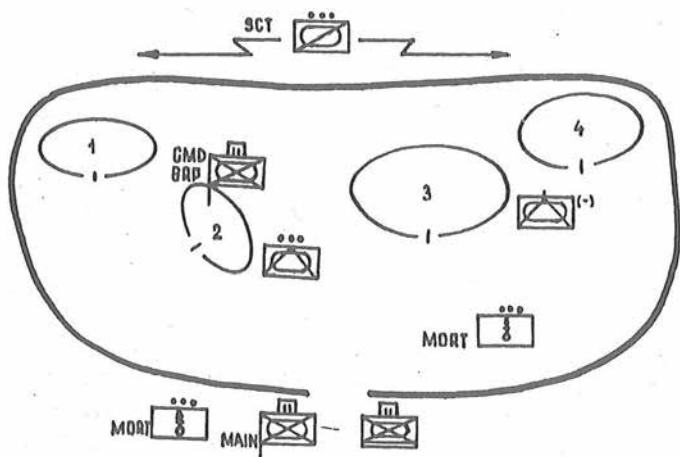
Záznam také seznamuje s možným využitím cvičných maket PTRS k vystřelování imitačního prostředku „Stain PTRS – SRS-40. Umožňuje cvičit obsluhu v používání při taktické přípravě jako s ostrými komplety.

Dále je ukázán výcvik obsluhy na trenažeru a základní pravidla střelby na mizivé a pohyblivé cíle.

Kromě taktických možností PTRS seznamuje velitele s možnostmi využití osvětlovacího prostředku FLG 5000, který organicky patří k protitankové rotě, ale je vhodný pro střelbu v noci i jinými jednotkami.

PS: Zájemcům od vojsk, škol ap. může pořídit kopie záznamu na vlastní přivezené (zaslané) kazety TV středisko VVŠ PV ve Vyškově, kde jsou nosiče uloženy.

Plpl. Jan Němec,
Ing. Ivan Poperník (plk. v záloze)



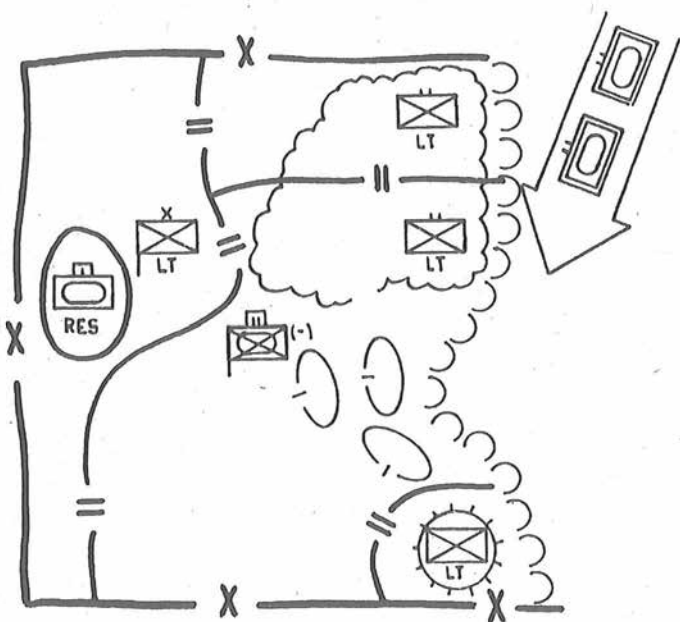
Obr. 4

body styku, místa pro překonání sestavy vlastních vojsk, osy přesunu jsou pojmenovány s výchozími místy a rozchodišti.

Bojová vozidla vedou boj odděleně od sesednutých jednotek (obr. 3)

Bojové postavení (obr. 4): Další možný způsob je určit bojové postavení. Tento způsob více omezuje manévry a znesnadňuje součinnost mezi podřízenými jednotkami, ale umožňuje větší stupeň řízení.

Kombinovaný způsob (obr. 5): Tento způsob umožňuje veliteli vytvořit obranu, která odpovídá daným možnostem



Obr. 5

Základní pojmy

Bojová sestava minometné rotý se skládá z pozorovatelny rotý, vyčkávacího postavení a několika palebných postavení. Vyčkávací a palebná postavení tvoří prostor palebných postavení.

Palebné postavení je úsek terénu, zaujatý nebo připravený k zaujetí minometnou rotou k vedení palby.

Podle možností poskytování ochrany před pozemním pozorováním protivníka může být zakryté nebo odkryté.

Zakryté palebné postavení poskytuje minometům ochranu před pozemním pozorováním protivníka, skrývá dým, prach a záblesky výstřelů při vedení palby. Ze zakrytého palebného postavení se plní palebné úkoly obvykle nepřímou střelbou s nepřímým zaměřením.

Odkryté palebné postavení bud neposkytuje minometům ochranu před pozorováním protivníka anebo pokud ji poskytuje, stanou se minomety pozorovanými při zahájení palby.

Z odkrytého palebného postavení se plní úkoly obvykle přímou střelbou s polopřímým zaměřením.

Palebné postavení minometné rotý zahrnuje palebná stanoviště minometů, stanoviště zástupce velitele rotý, stanoviště velitelů palebných čet, místa (místa) pro vozidla. V případě setrvání minometné rotý v palebném postavení delší dobu mohou být jeho součástí také úkryty pro osoby, okopy pro vlastní obranu, pozorovací stanoviště ap.

Minometná rota plní palebné úkoly a rozmisťuje se v palebném postavení zpravidla jako celek, při vedení palby s polopřímým zaměřením mohou palebné čety působit výjimečně i samostatně.

Palebné stanoviště je úsek terénu připravený k zaujetí nebo který zaujal minomet k vedení palby. Na palebném stanovišti se ukládá munice a materiál potřebný k činnosti u minometu.

Zamíření minometu na cíl je uvedení hlavně minometu do směru na cíl ve vodorovné rovině a udělení náměru odpovídajícího dálce cíle. Zamíření může být nepřímé nebo polopřímé.

Nepřímé zamíření je zamíření, kdy osa hlavně ve vodorovné rovině se navádí na cíl „nepřímou“ pomocí zajišťovacího (odměrného) bodu a ve svislé rovině se poloha osy hlavně nastavuje pomocí polohové libely.

Polopřímé zamíření (polozamíření) je zamíření pomocí mifidel přímo na pozorovaný cíl ve vodorovné rovině a nastavení polohy osy hlavně pomocí polohové libely ve svislé rovině.

Rozstup (interval) minometu je vzdálenost mezi mifidly sousedních minometů, měřená kolmo ke směru střelby. Rozstup minometů je obvykle 30 až 50 metrů.

Odstup (stupňovitost) minometu je vzdálenost od palebného stanoviště minometu (od jeho mifidel) ke kolmici ke směru střelby, vedené palebným stanovištěm (mifidly) řídícího minometu. Odstup minometů je obvykle 20 až 40 metrů.

Řídící minomet (ŘM) rotý (čety) je minomet, pro který se určují prvky pro střelbu.

Činnost minometné rotý do zahájení palby

**Plukovník doc. Ing. LADISLAV POTUŽÁK, CSc.,
major Ing. BOHUSLAV PŘIKRYL**

Problematika bojové činnosti minometné rotý není dosud detailně rozpracována. Proto je pravděpodobné, že se v článku mohou vyskytnout dílčí nepřesnosti. Článek řeší některé otázky činnosti minometné rotý 82mm a 120mm minometů do zahájení palby se zaměřením na prostor zakrytých palebných postavení. Specifika činnosti u příslušných druhů minometů jsou zvlášť zdůrazněna.

Řídícím minometem rotý se určuje čtvrtý minomet, první palebné čety rovněž čtvrtý minomet a druhé palebné čety pátý minomet. Je vhodné, aby řídícím minometem byl minomet se středně opotřebovanou hlavní vzhledem k ostatním minometům.

Volba a příprava zakrytých palebných postavení

Zakryté palebné postavení musí vyhovovat následujícím požadavkům:

- ▲ umožňovat splnění stanovených palebných úkolů a vedení palby při nejmenším náměru (přestřelnosti) a velkých stranových odchylkách

- ▲ poskytovat možnost maskování před pozemním (a pokud možno i vzdušným) pozorováním protivníka a přirozené úkryty pro minomety, obsluhu a vozidla

- ▲ umožňovat rozmístění jako celek (po četách) se stanovenými rozstupy a odstupy

- ▲ mít vhodné příjezdové a odjezdové cesty a přirozené protitankové překážky

- ▲ poblíž palebného postavení nesmějí být výrazné terénní předměty

- ▲ podle možnosti mít dostatečně tvrdou, ne však kamenitou nebo prašnou půdu.

Při přípravě k boji a za příznivých podmínek i v průběhu boje se prostory palebných postavení volí a připravují předem. K volbě a přípravě prostorů palebných postavení se vylíká od rotý **rekognoskační družstvo rotý**, kterému velí **zástupce velitele rotý**. To v prostoru palebných postavení rotý obvykle volí a připravuje několik palebných postavení (2 až 4) a vyčkávací postavení. Pořadí volby a přípravy palebných postavení a vyčkávacího postavení je nutno stanovit tak, aby do příjezdu rotý bylo připraveno alespoň jedno palebné a jedno vyčkávací postavení.

Při volbě palebného postavení musí velitel rekognoskačního družstva:

- posoudit radiační, chemickou a bakteriologickou (biologickou) situaci a zda není terén zaminován

- určit průběh hlavního směru střelby v terénu a v závislosti na něm zhodnotit možnost rozmístění palebných čet

- určit a vytyčit kolikem stanoviště řídícího minometu rotý

- určit možnost střelby při nejmenším náměru a je-li třeba upřesnit rozmístění palebných postavení tak, aby střelba při nejmenším náměru byla možná

- určit a posoudit hloubku skrytu pro palebná postavení.

Po ukončení uvedených prací velitel rekognoskačního družstva posoudí celkovou vhodnost palebného postavení a pokud nesplňuje stanovené podmínky, zvolí nové místo pro palebné postavení v daném prostoru.

Při přípravě palebného postavení musí velitel rekognoskačního družstva:

- na palebném stanovišti řídícího minometu rotý zastaničit a orientovat busolu do hlavního směru střelby

- na tomtéž stanovišti vytyčit hlavní směr střelby pomocí výtyček a zájezd minometu na palebné stanoviště (hlavní směr střelby se vytyčuje dvěma výtyčkami ve vzdálenosti: bližší 40 (20) m a vzdálenější 80 (40) m před (za) palebným stanovištěm minometu)

- zvolit 1 až 2 odměrné body a určit na ně základní strany, pro zamíření řídícího minometu do hlavního směru střelby podle předem určené základní strany

- určit a vytyčit kolíky palebná stanoviště ostatních minometů

- z každého palebného stanoviště určit základní strany na zvolené odměrné body (je-li to možné)

- zvolit zajišťovací body (v případě, že nelze zvolit vhodné zajišťovací body, nechat vytyčit umělé)

■ určit souřadnice řídícího minometu roty.

Při přípravě palebného postavení je kromě toho nutné:

– určit a vytyčit ve vzdálenosti 40 až 60 m za průčelím roty stanoviště zástupce velitele roty (velitele palebné čety); (Při rozmístění roty v palebném postavení po četách je vhodné volit stanoviště zástupce velitele roty tak, aby byl schopen řídit činnost celé roty. Nemělo to možné, je nutno volit stanoviště velitelů palebných čet za palebnými postaveními jejich čet.)

– z daného stanoviště (stanovišť) určit 1 až 2 směrníky orientačních směrů na zvolené odměrné body pro orientaci busoly

– zvolit příjezdové a odjezdové cesty a způsob zaujetí palebného postavení

– určit místo (místa) pro vozidla roty (místo zvolit v blízkosti palebného postavení tak, aby byl zabezpečen rychlý příjezd vozidel k palebným stanovištím minometů).

Po splnění úkolů v jednom palebném postavení provádí rekognoskační družstvo postupně volbu a přípravu dalších palebných postavení (vyčkávacích postavení). Při přesunu do dalších palebných (vyčkávacích) postavení provádí rekognoskační družstvo volbu a přípravu cest pro manévry v prostoru palebných postavení.

Po ukončení prací při volbě a přípravě palebných postavení (prostoru palebných postavení) musí velitel rekognoskačního družstva:

▲ zakreslit do pracovní mapy palebná postavení, vyčkávací postavení a cesty pro manévry v prostoru palebných postavení

▲ zpracovat schéma topografického geodetického připojení roty

▲ zpracovat tabulku souřadnic a manévru roty v prostoru palebných postavení

▲ připravit hlášení o výsledcích volby a přípravě prostoru palebných postavení.

Při zaujetí palebného postavení z chodu (nepřipraveného palebného postavení) se volba a příprava palebného postavení (prostoru palebných postavení) provádí v rozsahu nezbytně nutném pro splnění stanovených úkolů. Velitel rekognoskačního družstva podle pokynů velitele roty upřesní rozsah a pořadí prací a organizuje činnost tak, aby byla ukončena do příjezdu jednotky. Pokud je to nutné, jsou jednotlivé práce dokončovány při zaujetí daného palebného postavení (vyčkávacího postavení).

Po ukončení volby a přípravy palebných postavení (prostoru palebných postavení) předá zástupce velitele roty (velitel palebné čety) veliteli roty hlášení, které obsahuje:

– souřadnice a výšky palebných postavení roty (řídících minometů)

– počet minometů v rotě a je-li třeba i čísla řídících minometů

– celkovou změnu počáteční rychlosti pro každou sérii náplní a řídící minomet (je-li třeba)

– teplotu náplní

– údaje o munici podle druhů a náplní

– možnost střelby při nejmenším náměru.

Činnost roty ve vyčkávacím postavení

Vyčkávací postavení roty je součástí prostoru palebných postavení roty. Je určeno:

● ke skrytému rozmístění roty do zahájení palby a po jejím ukončení

● k přípravě minometů ke střelbě

● k přípravě, rozřídění (rozdělení) munice a k doplňování municí

● k odstraňování běžných závad na minometu a municí

● k přípravě prvků pro střelbu na plánované palby.

Činnost roty ve vyčkávacím postavení řídí zástupce velitele roty.

Ve vyčkávacím postavení se určuje:

– místo pro skryté rozmístění minometů (vozidel roty)

– místo pro přípravu minometů a munice.

Místo pro skryté rozmístění minometů (vozidel) musí umožňovat okamžité opuštění krytů pro minomety (vozidla) a rychlé a plynulé zaujetí palebného postavení.

Místo pro přípravu minometů a munice musí umožňovat přípravu minometů a munice ke střelbě. Mohou se v něm vytvářet následující místa (pracoviště):

– pro přípravu minometů ke střelbě

– pro převzetí, třídění, přípravu a doplňování municí.

Jednotlivá místa (pracoviště) se zřizují v závislosti na bojové situaci tak, aby byla zabezpečena činnost roty.

Zaujetí zakrytého palebného postavení

Před zaujetím připraveného zakrytého palebného postavení (po ukončení jeho volby a přípravy) je nutné seznámit určené příslušníky roty s rozmístěním palebných postavení v prostoru palebných postavení, se stavem jejich přípravy, s osami pro manévry mezi nimi a vyčkávacím postavením a se způsobem zaujetí každého z nich.

Seznámení provádí zástupce velitele roty (velitel palebné čety), který se zúčastnil s rekognoskačním družstvem volby a přípravy prostoru palebných postavení roty, za účasti:

– velitele palebné čety

– velitelů minometů

– počtáře (je-li třeba)

– radisty (je-li třeba)

– staršího (určeného) řidiče.

V každém palebném postavení zástupce velitele roty (velitel palebné čety) upřesní:

■ místo (hranice) a číslo palebného postavení

■ hlavní směr střelby v terénu

■ palebné stanoviště řídícího minometu a ostatních minometů

■ stanoviště zástupce velitele roty (velitele palebné čety)

■ odměrné a zajišťovací body a základní strany na ně z palebných stanovišť všech minometů (při nedostatku času lze základní strany předat velitelům minometů ve vyčkávacím postavení roty)

■ možnost střelby při nejmenším náměru

■ příjezdovou a odjezdovou cestu

■ způsob zaujetí (opuštění) palebného postavení

■ místo (místa) pro vozidla

■ signály pro manévry

■ další potřebné údaje (podklady) pro činnost v palebném postavení.

Po ukončení činnosti (seznámení) postupuje zástupce velitele roty (velitel palebné čety) obdobným způsobem i v ostatních palebných postaveních. Při přesunech mezi palebnými postaveními seznamuje zástupce velitele roty (velitel palebné čety) se způsobem manévru a cestami pro manévry v prostoru palebných postavení.

Při nedostatku času, nebo nebyla-li provedena volba a příprava prostoru palebných postavení v plném rozsahu, provede zástupce velitele roty (velitel palebné čety) seznámení výše uvedených příslušníků roty s nezbytnými (známými) údaji pro splnění úkolů v daném prostoru (palebném postavení).

K zaujetí připraveného palebného postavení vydá zástupce velitele roty (velitel palebné čety) povel: „Palebné postavení také – ZAUJMOUT! Na takový – VPŘED!“ Po vydání povelu zaujme se svým vozidlem místo u výjezdu z vyčkávacího (palebného) postavení a vozidla s minomety se řadí ve stanoveném pořadí do pochodového proudu za něj. Jakmile zaujmou minomety svá místa v pochodovém proudu, hlásí velitel minometů: „Takový hotovo!“ Po hlášení pohotovosti všech minometů odvede zástupce velitele roty (velitel palebné čety) proud roty (čety) do stanoveného palebného postavení. **Nedovoluje-li situace provést seřazení roty (čety) do pochodového proudu ve vyčkávacím (palebném) postavení**, odjíždějí minomety ze svých stanovišť samostatně v určeném pořadí, jakmile se rozjede vozidlo zástupce velitele roty (velitele palebné čety).

Rota zaujímá palebné postavení v pochodovém proudu, obvykle z boku, není-li to možné, pak zepředu nebo zezadu. Při rozmístění roty v palebném postavení po četách (při rozptýleném rozmístění minometů), je možné palebné postavení zaujmout po četách (minometech).

Velitelé minometů 20 až 30 metrů před palebným stanovištěm minometu obvykle sedávají a navádějí řidiče při zájezdu na palebné stanoviště (vytyčovací kolík) přibližně do hlavního směru střelby.

Po zájezdu vozidla s minometem na palebné stanoviště velitel minometu velí: „STÁT!“, „SESEDNOUT!“, „ODPOJIT!“ (je-li 120mm minomet tažen za vozidlem), nebo „Minomet – SLOŽIT!“ (je-li 120mm minomet nebo 82mm minomet přepravován na ložné ploše vozidla), „Vozidlo – VPŘED!“, „Munice a materiál – SLOŽIT!“ Obsluhy minometů provádějí na tyto povely stanovenou činnost (u 120mm minometů je činnost uvedena v článku ve VP č. 10/1994).

Pro odjezd vozidel do místa (míst) rozmístění zástupce velitele roty (velitel palebné

čety) velí (vydá signál): „Vozidla – DO SKRYTU!“ Vozidla pod vedením staršího (určeného) řidiče odjíždějí do stanoveného místa (míst) a jsou v pohotovosti k rychlému zájezdu na palebná stanoviště minometů.

Při rozmístění minometů ve skrytu v blízkosti palebného postavení lze provést jeho zaujetí bez použití vozidel, obsluhou (120mm minomet tažením na podvozku, 82mm minomet nesením na nosítkách).

Je-li to nutné (po povelu k vyvedení jednotek do palebného postavení) organizuje zástupce velitele roty (velitel palebné čety) před zaujetím palebného postavení přípravu a doplnění potřebného množství munice k minometům.

Opuštění zakrytého palebného postavení

Rota (četa) opouští zakryté palebné postavení po splnění úkolu na povel (signál) zástupce velitele roty (velitele palebné čety).

K uvedení minometů do pochodové polohy a k přípravě opuštění palebného postavení zástupce velitele roty (velitel palebné čety) velí (vydá signál): „ODJEZD!“ Po uvedení minometů do pochodové polohy a kontrole připravenosti k opuštění palebného postavení hlásí velitel minometů zástupci velitele roty (veliteli palebné čety): „Takový hotovo!“

Zástupce velitele roty (velitel palebné čety) k přivolání vozidel na palebná stanoviště minometů velí (vydá signál): „Vozidla – K MINOMETŮM!“ Vozidla pod vedením staršího (určeného) řidiče zajedou nejvýhodnějším způsobem na palebná stanoviště minometů a zastaví ve vzdálenosti 3 až 5 metrů od minometu, ve směru odjezdu z palebného stanoviště.

Po zájezdu vozidel na palebná stanoviště velitel minometů velí: „Munici a materiál – NALOŽIT!“, „Vozidlo – VZAD!“, „PŘIPOJIT!“ (nebo „Minomet – NALOŽIT!“), „NASEDNOUT!“

K provedení kontroly připojení minometu velitel minometů velí: „VPŘED!“, řidič popojede s vozidlem 3 až 5 metrů vpřed. Po kontrole připojení minometu (za správnost připojení odpovídá velitel minometu a řidič) hlásí velitel minometů zástupci velitele roty (veliteli palebné čety): „Takový hotovo!“

Po dokončení přípravy k opuštění palebného postavení zástupce velitele roty (velitel palebné čety) vydá povel: „Vychávací (palebné) postavení (takové) – ZAJMOUT!“ „Na takový – VPŘED!“, zaujme se svým vozidlem místo u výjezdu z palebného postavení a minomety se řadí ve stanoveném pořadí do pochodového proudu za něj. Jakmile zaujmou vozidla s minomety svá místa v pochodovém proudu, odvede zástupce velitele roty (velitel palebné čety) proud roty (čety) do vyčkávacího (palebného) postavení. Nedovoluje-li situace provést seřazení roty (čety) do pochodového proudu v palebném (vyčkávacím) postavení, odjíždějí vozidla s minomety ze svých stanovišť samostatně v určeném pořadí, jakmile se rozjede vozidlo zástupce velitele roty (velitele palebné čety).

Je-li třeba náhle opustit palebné postavení, odjedou vozidla s minomety na povel velitelů minometů ihned po ukončení přípravy k odjezdu do určeného místa (obvykle vyčkávacího postavení).

Činnost v zakrytém palebném postavení do zahájení palby

Po zaujetí palebného postavení řídí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) činnost do zahájení palby. K tomu je nutné:

- uvést minomety do bojové polohy
- připravit k činnosti stanoviště zástupce velitele roty (velitele palebné čety)
- zamířit řídicí minomet do hlavního směru střelby
- upravit vějíř roty (čety)
- zajistit směr zamíření minometů
- provést kontrolu zamíření minometů
- určit možnost střelby při nejmenším náměru (pouze pokud nebyla určena v době volby a přípravy palebného postavení)
- změnit teplotu náplní
- hlásit pohotovost k plnění stanovených úkolů.

Při rozmístění roty v palebném postavení po četách provádí velitel druhé palebné čety u své čety činnost stejně jako zástupce velitele roty a hlásí o splnění (provedení) úkolů (činnosti) podává zástupci velitele roty. Zástupce velitele roty předá veliteli roty hlášení za celou rotu.

Uvedení minometu do bojové polohy se provádí na povel zástupce velitele roty (velitele palebné čety): „K BOJI!“ Velitel minometů opakuje (potvrzuje) povel ve stanoveném pořadí a obsluha minometů připraví minomety k boji.

Je-li to nutné, upraví obsluha minometu terén pro ložiště minometu, tak, aby vyhovoval podmínkám střelby.

U 82mm minometů musí mít ložiště náklon ve směru střelby vzhledem k vodorovné rovině 20 až 30°, musí být zakopáno nejméně do třetí čtvrtiny výšky žebí (nejlépe tak, aby horní okraj ložiště byl na úrovni terénu) a musí se opírat celou svou plochou o půdu.

U 120mm minometů může být palebné stanoviště pro střelbu náplní první až pátou ve vodorovné poloze, buď s úplně zabudovaným ložištěm (tzn. 100 mm pod okraj) nebo s částečně zabudovaným ložištěm (tzn. 150 mm pod okraj). Pro střelbu náplní šestou a dálkovou musí mít ložiště náklon ve směru střelby vzhledem k vodorovné rovině 15 až 30°, musí být zakopáno nejméně do třetí čtvrtiny výšky žebí a musí se opírat celou svou plochou o půdu. Bodce podstavce musí být zapuštěny do terénu až po talíř a být se zadní částí hlavně přibližně v jedné rovině.

Při přípravě svého stanoviště zástupce velitele roty organizuje (provádí) (je-li třeba):

- zastavení a orientaci busoly do hlavního směru střelby podle známých směrníků orientačních směrů
- dokončení přípravy přístroje pro řízení palby a určování prvků pro střelbu

– prověření činnosti spojovacích prostředků.

Zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby se provádí:

- podle předem určené základní strany
- podle výtyček
- pomocí busoly orientované do hlavního směru střelby.

Nelze-li použít těchto způsobů zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby, může se řídicí minomet zamířit:

- pomocí busoly vz. 60 nebo náramkové busoly (kompasu)
- podle význačných terénních bodů v mapě.

U 82mm minometů lze kromě uvedených způsobů provést zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby:

- podle úhlu: hlavní směr střelby – pozorovatelna – řídicí minomet
- podle úhlu: hlavní směr střelby – pozorovatelna – odměrný bod.

Při všech způsobech zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby (dále i při úpravě rovnoběžného vějíře roty) musí být na mířidlech nastaveny základní prvky a musí být vyrovnána polohová a náklonová libela.

Po ukončení zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby zástupce velitele roty (velitel palebné čety) vydá povel k zajištění směru zamířeného řídicího minometu: „Řídicí, směr – ZAJISTIT!“ Nebylo-li před zaujetím palebného postavení provedeno seznámení velitelů minometů se zajišťovacími body (nebyla provedena jejich volba), stanoví je zástupce velitele roty (velitel palebné čety) v povelu, např.: „Hlavní zajišťovací vřadu, tovarní komín“ a dále velí: „Řídicí, směr – ZAJISTIT!“

Po zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby provádí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) úpravu rovnoběžného vějíře roty (čety). Úprava rovnoběžného vějíře se provádí:

- pomocí busoly orientované do hlavního směru střelby
- podle řídicího minometu
- podle nebeského tělesa.

(Poznámka: Činnost při zamíření řídicího minometu do hlavního směru střelby, při zajištění směru minometu a při úpravě rovnoběžného vějíře roty (čety) bude rozebrána v některém z dalších článků.)

Při kontrole zamíření minometu do hlavního směru střelby (na cíl) provádí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) určení směrníku, do kterého je minomet zamířen. Přitom postupuje takto:

▲ orientuje busolu do severu kilometrového

▲ vydá povel: „Rota (taková četa, takový minomet), na busolu – ZAJISTIT!“

▲ určí směrník z busoly na zaměřovač kontrolovaného minometu (α_{BM})

▲ převezme hlášení velitele minometu o zajištění minometu na busolu (Z_{MB}): „Takový, na busolu 0-00“;

▲ hlášené zajištění (Z_{MB}) přičte k určenému směrníku (α_{BM}), výsledkem je směrník, do kterého je minomet zaměřen (α_M)

▲ určí opravu základní strany (strany) ΔS
ΔS = α_{HS(C)} - α_M, kde α_{HS(C)} je směrník hlavního směru střelby (na cíl).

Je-li oprava základní strany (strany) větší než 0-01, vydá zástupce velitele roty (velitel palebné čety) povel: „Takový, doprava (doleva) 0-00, základní strany (strany na cíl takový) – OPRAVIT!“

Velitel minometu, u kterého byla zjištěna chyba v zaměření, si opraví základní strany (strany) a vydá mířící povel: „Stranou 0-00, na hlavní (záložní, noční) zajišťovací bod – ZAMÍŘIT!“

Po hlášení mířící „Hotovo“, hlásí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) opravené základní strany (strany): „Takový, na hlavní (záložní, noční) 0-00.“ Zástupce velitele roty (velitel palebné čety) si opraví základní strany ve svém záznamu o střelbě.

Není-li oprava základní strany (strany) větší než 0-01, oznámí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) veliteli minometu: „Takový správně.“

Při určování možnosti střelby při nejmenším náměru (při značné výšce krytu, značném převýšení krytu nad palebným postavením), prověří zástupce velitele roty (velitel palebné čety), zda vzdálenost ke krytu od palebného postavení je nejméně 1,5krát větší než převýšení krytu nad palebným postavením. Není-li, je nutné zvolit nové místo pro palebné postavení v daném prostoru.

Teplotu náplně měří obsluha řídícího minometu. Teplota náplně se měří 10 až 15 minut po 1 až 2 hodinách. Teploměr se vkládá do truhlíku s minami (v truhlíku jsou uloženy rovněž obaly se základními a dílčími náplněmi).

Při zaujetí palebného postavení k plnění plánovaných palebných úkolů velitel minometu ihned po zaujetí palebného postavení provedou přípravu a zaměření minometu na cíl, podle hodnot z tabulky počítacových prvků minometu. Po zaměření minometu na cíl a pokud je to možné i kontrole zaměření, hlásí velitel minometu zástupci velitele roty (velitel palebné čety): „Takový, na cíl takový, připraven.“

Po dosažení pohotovosti i jednoho z minometů roty (čety) hlásí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) veliteli roty: např.: „TAKOVÝ, PŘIPRAVEN.“

Po dosažení pohotovosti celé roty (čety) hlásí zástupce velitele roty (velitel palebné čety) veliteli roty např.: „Dyje 11 (rota, četa) připravena.“, nebo „Dyje 11 (rota, četa) na cíl takový připravena.“

Bylo-li provedeno zaujetí palebného postavení z chodu (dokončení jeho volby a přípravy je prováděno souběžně se zaujetím palebného postavení), hlásí zástupce velitele roty veliteli roty všechny stanovené údaje.

Speciální tělesná příprava Vojensko-praktické plavání – I.

Major Ing. PAVEL CHVALINA

Cílem vojensko-praktického plavání je připravit vojáky na vedení bojové činnosti ve vodních překážkách různých hloubek a o různých rychlostech proudu, v různorodých klimatických a terénních podmínkách.

Praxe výcviku vojenských jednotek a zkušenosti z válečných konfliktů potvrzují nutnost vojensko-praktického plavání (dále jen VPP) jako nezbytné součásti speciální tělesné přípravy prováděné u všech druhů vojsk. Při přípravě vojenských profesionálů je zvládnutí tematiky VPP předpokladem pro rozšíření jejich všestranné připravenosti.

Ještě do nedávné doby se však výcvik jednotek v této oblasti omezoval pouze na rozsah daný předpisem „Výcvik na vodě“ (Žen 2-4) a některými statěmi z odborných předpisů průzkumného vojska. Uvedená ustanovení však buď vůbec nebo jen okrajově či příliš povrchně řeší samotnou problematiku pobytu a pohybu vojáka ve vodě při vedení boje.

Překonávání vodních překážek se nejčastěji omezovalo pouze na přechod pomocí stálých nebo normovaných prostředků a otázky pohybu a pobytu vojáka ve vodě byly opomíjeny. Tento článek podává obsahový popis základního výcviku VPP vojenských profesionálů.

Rozsah tohoto výcviku je závislý na druhu vojska, který ho provádí a je podle něho kvalitativně i kvantitativně odlišný. Tematické plány a rozpočty hodin jsou rozděleny do bloků v závislosti na druhu vojska:

1. blok ... jednotky druhů vojsk,
2. blok ... jednotky mechanizovaného a tankového vojska,
3. blok ... jednotky ženijního vojska,
4. blok ... speciální a průzkumné jednotky.

Rozsah a náročnost výcviku se zvyšuje od 1. bloku po 4. blok.

Náplň VPP:

Je stanovena v Koncepci speciální tělesné přípravy (viz Vojenský profesionál č. 12/93, 1/94, 2/94). Obsahuje:

1. vytrvalostní plavání,

2. skryté plavání,
3. plavání s překážkami,
4. plavání s pomocí improvizovaných prostředků,
5. plavání s dopomocí indisponovanému plavci,
6. plavání v proudu,
7. skoky do vody,
8. potápění se základní potápěčskou výstrojí.

Vzhledem k charakteru činnosti a nutnosti splnění požadavku maximální bezpečnosti, je nezbytné mít před zahájením každého zaměstnání na volné vodě k dispozici výsledky podrobného ženijního průzkumu toho úseku dané vodní překážky, na kterém se zaměstnání bude provádět. Požadavky na stáří těchto údajů jsou uvedeny v patřičných kapitolách.

S ohledem na nedostatek vhodných instruktorů VPP v současné době v AČR je nutné zorganizovat před zavedením této tematiky hromadně do vojsk dvoutýdenní kurzy pro vyškolení kvalifikovaných vedoucích zaměstnání. Počet účastníků v jednom kurzu nesmí přesáhnout 20 vojáků z povolání. Termín kurzů v měsících července a srpna.

1. VYTRVALOSTNÍ PLAVÁNÍ

Pro úspěšné přežití člověka ve vodě je bezpodmínečně nutná výtečná plavecká připravenost. Je nezbytné si uvědomit, že v tomto případě neuvažujeme jen o plavání v klasickém slova smyslu (byť je to základní předpoklad absolvování výcviku VPP), ale že máme na mysli hlavně plavání vojáka s výstrojí a výzbrojí. Má-li tento voják pobyt ve vodě vůbec přežít, musí na to být všestranně připraven po stránce fyzické i psychické. Při přepravě plaváním přes vodní toky je nutno počítat i se značným splutím plavajících, takže i u relativně úzkých toků bude cvičící nucen uplavat podstatně větší vzdálenost, než jaká je šířka toku. Jednou z forem přípravy je i vytrvalostní plavání.

Cílem vytrvalostního plavání je naučit vojáky zvládnout na velmi dobré úrovni základní plavecké způsoby pro VPP, to je prsa a plavání na boku a některé další pla-

vecké způsoby (plavání bez používání rukou, kral ap.), tak aby byli schopni bez potíží uplavat až 1kilometrové vzdálenosti, jednotky 4. bloku i větší. Kromě vyšší fyzické připravenosti dosáhnout u nich i psychické jistoty při překonávání vodních překážek.

Výcviku na volné vodě předchází důkladná plavecká příprava v bazénu, kde vojáci trénují v metodické řadě plavání na postupně se zvyšující vzdálenosti až do 1 km. Pro všestrannou přípravu jednotlivce je velmi výhodné pokračovat výcvikem v bazénu i úvodními hodinami plavání ve výstroji (ne vždy to však lze z hygienických důvodů zabezpečit ve veřejných bazénech). Od zahájení výcviku jsou cvičicím vštěpovány zásady skupinové plavby:

1. rychlost plavání se řídí podle nejpo-
malejšího,

2. vzdálenost mezi členy ve skupině
musí v případě potřeby umožnit vzájemnou
okamžitou pomoc,

3. neustálá vzájemná kontrola (nejlépe
dle předem stanoveného schématu dvojic),

4. všichni ve skupině současně vyráží a
také současně dosahují cíle.

Kromě výcviku ve skupinové plavbě je
hlavní pozornost řídicího zaměstnání na
bazénu zaměřena na zkvalitňování plaveckých stylů. Důraz je položen na co neefektivnější využití vložených sil a energie. Základními plaveckými způsoby jsou prsa a plavání na boku. Přitom u VPP jsou prsa stylem dominantním. Kromě nich je však třeba věnovat pozornost i plavání na znak s použitím i bez použití rukou, nácviku „slapání vody“ a dalších dovedností.

Výcvik plaveckých způsobů se vede podle metod obecně platných pro plavecký výcvik. Je však nutné si uvědomit, že VPP nesmí být zaměřováno s výcvikem neplavců! Jinými slovy, **k výcviku ve VPP mohou být připuštěni jen plavci,** kteří by měli splňovat následující podmínky:

a) uplavání alespoň 300m vzdálenosti
bez přerušení,

b) potopení na zádech na dobu 30 sekund,

c) uplavání 20 m pod vodou,

d) skok do vody z 1 m.

Po přezkoušení na splnění vstupních kritérií následuje **úvodní období výcviku VPP** (příprava na toto přezkoušení je obsažena v tematické tělesné přípravě v základním výcviku). Předpokládaná doba trvání je do 15–20 hodin podle druhu vojska. Obsah výcviku je popsán výše. Materiální zabezpečení je součástí povinného vybavení každého bazénu. Je vhodné do ostatních zaměstnání z tělesné přípravy zařadit posilovací prvky pro plavce a zrychlené přesuny jako **doplňující formy přípravy** pro vytrvalostní plavání. Rovněž plánovitě, cílevědomě otužování výrazně přispívá

k fyzické i psychické připravenosti cvičících.

Po skončení úvodního období výcviku VPP musí být jeho absolventi schopni plynule uplavat alespoň 1 km.

Zaměstnání jsou vedena v bazénech, nejvýhodněji 50metrových. V případě, že bazén není k dispozici, je výcvik odkázán výhradně na letní měsíce, navíc nastupují zvýšené nároky na materiální a personální zabezpečení, závislost na povětrnostních podmínkách ap.

Pro výcvik na volné vodě je nutno zabezpečit:

a) záchranný člun s vyškolenou osádkou a s náležitým záchranným vybavením dle ustanovení Žen 2-4, čl. 289–292;

b) soupravy náhradní výstroje pro převlečení cvičících;

c) prostředky pro vytyčení úseku vodní překážky, vybraného pro výcvik;

d) přítomnost zdravotníka nebo lékaře s kyslíkovým kříslicím přístrojem a sanitního vozidla.

Při výcviku jsou pro efektivní vedení zaměstnání vhodní 2 instruktoři s kvalifikací buď trenér plavání, potápěč – cvičitel (nebo instruktor), nebo absolvent FTVS. I při výcviku na bazénu je rovněž vhodná přítomnost zdravotníka.

2. SKRYTÉ PLAVÁNÍ

Tato část VPP se cvičí **převážně u průzkumných a speciálních jednotek**, pro které je nezbytnou součástí výcviku. Vybrané prvky ze skrytého plavání lze ovšem zařadit i do výcviku ostatních jednotek jako doplňková cvičení.

Při plnění bojových úkolů průzkumných a speciálních jednotek se jejich příslušníci dostávají do situací, kdy jsou nuceni překonat vodní překážku (nejčastěji to bývá vodní tok) v dotyku s protivníkem, nebo se ve vodě skrýt. Záměrem je vytvořit u protivníka zdání, že po hladině plave předmět, který ho nemůže nijak ohrozit (kláda, sud, keř, strom...).

Do skrytého plavání řadíme i výcvik v překonávání vodních překážek plaváním v noci.

Cílem skrytého plavání je tedy naučit vojáky využívat předmětů nalezených v terénu ke skrytému překonávání vodních překážek za dodržování platných taktických zásad a využívat vodního prostředí ke skrytí sebe nebo potřebného materiálu. U vojáků vytvořit soubor znalostí a dovedností pro bezpečné překonání vodní překážky plaváním v noci.

Výcvik se provádí zásadně v terénu, pokud možno nejdříve na stojaté vodě, potom na vodě proudící. K výcviku mohou být připuštěni pouze vojáci, kteří úspěšně absolvovali úvodní období výcviku VPP.

Při překonávání vodní překážky skry-

tým plaváním je nezbytně nutné dodržovat specifické taktické zásady, platné pro tuto činnost. Tato potřeba je obzvlášť naléhavá při překonávání vodních toků. Na zahájení této části výcviku jsou proto vojáci seznámeni s těmito zásadami, pravidly pro rozpoznávání charakteru toku (stanovení proudnice ap.) a dále – nejlépe metodou ukázky s vysvětlením – s možným využitím různých předmětů ke skrytému překonávání vodních překážek.

V principu se jedná o **jakékoliv plovoucí předměty**, za nimiž, nebo ještě lépe částečně v nich, se mohou vojáci skrýt. V nouzi o vhodné předměty lze pak využít i masokovacích materiálů z místních zdrojů, nebo vhodné předměty z těchto materiálů vyrobit. Velmi výhodné je promítnout vojákům před praktickým zaměstnáním výukový film s danou tematikou.

V další části výcviku se vojáci prakticky učí předměty ke skrytí na vodní hladině vyrábět a používat. V počáteční fázi se tak děje při běhu, v hloubkách do 1,5 m, po zvládnutí této fáze je možno přistoupit k výcviku na celé ploše určené k nácviku. Okamžitý počet cvičících ve vodě na jednoho řídicího nesmí přesáhnout 4 vojáky.

Ústroj cvičících je možno v úvodu zvolit v plavkách, avšak hlavně u jednotek 4. bloku musí být výcvik ukončen skrytým plaváním v kompletní výstroji a s výzbrojí.

Samostatnou kapitolou je využití vodních překážek ke skrytí osob (při pronásledování ap.). Vojáci jsou zde cvičeni ve využití ke skrytí převyšlých břehů, vodního a pobřežního porostu ap., a také ve skrytí pod vodní hladinou. Při skrytí pod hladinou se učí používat nouzové prostředky pro dýchání atmosférického vzduchu. Před tím je třeba vojáky poučit o fyziologických procesech při dýchání z atmosféry po ponoření, zvláště pak o nebezpečí intrapleurálního podtlaku a zaměstnání řídit tak, aby tomuto nebezpečí nebyli zbytečně vystavováni.

Z hlediska zabezpečení výcviku je **nejnáročnější částí skrytého plavání** překonávání vodních překážek plaváním v noci. Takové zaměstnání klade až extrémní nároky na zajištění bezpečnosti cvičících, čemuž musí odpovídat kvalita řídicího zaměstnání. K výcviku v noci lze přistoupit až po dokonalém zvládnutí minimálně částí č. 1, 3, 5 a 6 VPP všemi vojáky jednotek 4. bloku.

S ohledem na skutečnost, že výcvik bude probíhat pouze na volné vodě je nutno jej plánovat v měsících červen až září.

Časový rozsah výcviku je od 4 do 12 hodin v závislosti na druhu vojska.

Pro materiální zabezpečení výcviku je **nutné zajistit:**

a) prvky na výrobu předmětů ke skrytí a

samotné předměty v množství daném počtem vojáků v jednotce. (Na dva vojáky jeden předmět ke skrytí.);

b) záchranný člun s osádkou a materiálem vybavením dle ustanovení Žen 2-4, čl. 289-292;

c) náhradní soupravy výstroje pro převlečení cvičících;

d) pro výcvik v noci osvětlovací souprava v rozsahu zabezpečujícím možnost okamžitého osvětlení celého prostoru zaměstnání, doplněnou pátracími světlomety.

Nezbytná je **přítomnost zdravotníka nebo lékaře** s kyslíkovým křísicím přístrojem a sanitního vozidla.

Řídící zaměstnání skrytého plavání by měl být absolvent kurzu VPP. V současné době se na základě dosavadních zkušeností ideální kvalifikací jeví kvalifikace ženista-potápěč, cvičitel (nebo instruktor), minimálně pak absolvent FTVS.

3. PLAVÁNÍ S PŘEKÁŽKAMI

Je v zájmu všestranné připravenosti vojáků, aby se neučili plavat pouze v nerušených vodách, ale i v takových, ve kterých se v důsledku nejrůznějších příčin vyskytují překážky. Tyto mohou být přírodního původu nebo uměle vytvořené. Do první kategorie patří mělčiny, naplaveniny, plovoucí ostrůvky, stromy ap. Do druhé kategorie řadíme různé konstrukce, a to i narušené (zničený most ap.), plovoucí trosky a jiné předměty, zatopené budovy v zaplavených územích, předměty skryté pod hladinou, v neposlední řadě pak i výbušné a nevýbušné zátarasy umístěné ve vodní překážce. Získaných znalostí a dovedností pak absolventi výcviku mohou samozřejmě využít nejen v bojové přípravě, ale i při nasazení při záchranných pracích při povodních ap.

Cílem plavání s překážkami je naučit vojáky rozpoznat tyto překážky ve vodě, varovat se nebezpečí od nich hrožícího, překonat je a podle možností je využít ve svůj prospěch.

V úvodní části výcviku v této oblasti jsou vojáci v přednášce seznámeni s teorií rozpoznávání překážek ve vodě a s pravidly přijetí správných rozhodnutí pro překonání takové překážky. **Hlavní důraz** je položen na bezpečnost cvičících a s tím související pravidla pro přibližování se k překážce ve vodě, pohybu kolem ní a jejího případného využití. Kromě toho jsou cvičící rovněž seznámeni s obecnými bezpečnostními opatřeními platnými při tomto výcviku.

Praktický výcvik je vhodné vést na speciálním cvičebním polygonu. Ideální je polygon s tekoucí i stojatou vodou, což ovšem bude možné zabezpečit jen výjimečně. Na tomto polygonu by měly být k dispozici následující prvky:

1. **Pevné prvky;**
 - a) prvky mostních a jiných konstrukcí,
 - b) kůly, stromy zapažené resp., rostoucí ze dna,
 - c) různé typy protivýsadkových zátarasů,
 - d) zatopená budova (makety),
 - e) nánosy a mělčiny, naplaveniny,
 - f) potopené předměty (bojová a jiná technika ap.), a jiné prvky.
2. **Plovoucí prvky;**
 - a) kmeny stromů,
 - b) ostrůvky zeminy,
 - c) nejrůznější plovoucí předměty (prkna, sudy, kusy střeš, části hospodářských stavení...),
 - d) plovoucí miny,
 - e) protiminové uzávěry, a jiné prvky.

Při výcviku na polygonu si cvičící prakticky ověřují teoretické znalosti a učí se zásadám pohybu mezi překážkami tak, aby splnili stanovený cíl. Výcvik se vede zásadně ve výstroji. Protože jde o jednu z nejnáročnějších částí, je vhodné ji zařadit až na závěr VPP, před tematikou výcviku v noci. Podle možnosti je výcvik zahajován nejprve na klidné vodě, teprve po jeho zvládnutí se přechází na vodu proudící. **Rozsah zaměstnání** se pohybuje v souvislosti na druhu vojska od 4 do 10 hodin.

S ohledem na skutečnost, že výcvik bude probíhat pouze na volné vodě, je nutno jej plánovat v měsících červen až září.

Pro výcvik v plavání s překážkami je nutno zabezpečit:

- a) výcvikový polygon ať už trvalý nebo zřizovaný pouze na dobu výcviku ve stávajících vodních překážkách,
- b) překážky podle výše uvedených potřeb,
- c) záchranný člun s osádkou a záchranným vybavením dle ustanovení Žen 2-4, čl. 289-292,
- d) jisticí lana pro cvičící v proudící vodě,
- e) náhradní výstroj na převlečení cvičících.

Po dobu trvání výcviku je nutná **přítomnost lékaře nebo zdravotníka** s kyslíkovým křísicím přístrojem a sanitního vozidla.

Řídící zaměstnání plavání s překážkami by měl být absolvent kurzu VPP. V současné době je vhodná kvalifikace potápěč-cvičitel (nebo instruktor), minimálně pak absolvent FTVS. Je vhodné, aby řídící měl pomocníka s obdobnou kvalifikací jako má sám.

4. PLAVÁNÍ S POMOCÍ IMPROVIZOVANÝCH PROSTŘEDKŮ

Překonávání vodních překážek je nedílnou součástí výcviku vojenských jednotek. Podrobně je vojenskými předpisy rozpracována problematika násilného přechodu vodní překážky (např. předpis Vševojsk 2-3), ale **chybí rozpracování překonávání**

vodních překážek improvizovanými prostředky. Voják by měl být schopen překonat plaváním ve výstroji a výzbroji řeku do šířky 100 m s rychlostí proudu 1 m.s⁻¹. Tato tematika je vysoce aktuální u 4. bloku jednotek, ale vhodná je i pro zařazení do výcviku ostatních.

Cílem plavání s pomocí improvizovaných prostředků je tedy naučit vojáky překonávat vodní překážky ve výstroji a s výzbrojí v místech a v situacích, kdy pro jejich přechod nejsou k dispozici stálé nebo normované prvky.

Základním předpokladem splnění tohoto úkolu je velmi dobrá plavecká připravenost cvičících. Proto se výcvik této problematiky zahajuje až po úspěšném absolvování úvodního období VPP. Na zahájení výcviku je vhodné provést formou přednášky seznámení vojáků s možnostmi a možnými variantami přechodu vodní překážky pomocí improvizovaných prostředků. Přednášku je výhodné doplnit výcvikovým filmem.

Na praktických zaměstnáních se pak v úvodní části vojáci učí zhotovovat improvizované prostředky. Těch potom využívají pro samotné překonávání vodní překážky. Výcvik se pochopitelně provádí výhradně na volné vodě, v měsících červen až září.

Ústroj cvičících je možno v úvodu zvolit v plavkách, výcvik však musí být ukončen překonáváním vodní překážky pomocí improvizovaných prostředků v kompletní výstroji a s výzbrojí.

Pro vedení praktického zaměstnání je nutné zabezpečit tento materiál:

- a) prkna, fošny 5 x 20 x 200 - 250 cm;
- b) kulatiny o průměru 25 - 30 cm, délky 2-3 m;
- c) kulatiny o průměru 20 - 25 cm, délky 1 m;
- d) tyčovina;
- e) stanové dílce, plachty, celt;
- f) provazy, dráty, lana a jiný spojovací materiál;
- g) sekery, polní lopatky, pily;
- h) improvizované plováky (sudy, barely...);
- i) chrastí, seno, slámu, kůru ap.;
- j) náhradní ústroj pro převlečení cvičících;

k) záchranný člun se záchranným vybavením dle ustanovení Žen 2-4, čl. 289-292.

Nutná je **přítomnost zdravotníka nebo lékaře** s kyslíkovým křísicím přístrojem a zdravotního vozidla.

Řídící zaměstnání v překonávání vodních překážek pomocí improvizovaných prostředků by měl být absolvent kurzu VPP. V současné době je vhodná kvalifikace ženista potápěč-cvičitel (nebo instruktor), průzkumník, minimálně pak absolvent FTVS. Je vhodné, aby řídící měl pomocníka s obdobnou kvalifikací jako má sám.

Výcvik vojáků z povolání neženijních odborností v trhačích pracech

Podplukovník Ing. JAN MRAČEK

K zabezpečení plnění úkolů budování opevňovacích staveb a k provádění některých úkolů zatarasování a ničení vševojskovými jednotkami je organizován kurz trhačích prací vojáků z povolání neženijních odborností. Kurz je zpravidla organizován na stupni svazek za řízení ženijního náčelníka svazku, případně jím pověřeného důstojníka ženijního vojska.

Cílem kurzu je naučit jeho účastníky základním znalostem v použití ženijního náloživa při budování opevňovacích staveb, zřizování některých druhů zátarasů a plnění jednodušších úkolů ničení. Kurz je ukončen písemnou závěrečnou zkouškou. Na základě dosažených výsledků při závěrečné zkoušce získávají absolventi po zveřejnění výsledků v rozkaze velitele svazku oprávnění k řízení a provádění trhačích prací na dobu tří let. Z uvedeného vyplývá, že je nutné při výběru a vysílání VZP do kurzu brát ohled na tuto dobu platnosti oprávnění, tak aby byla zabezpečena jeho kontinuita.

Tabulka 1

T-1	Všeobecně o trhavinách	3 hod.
T-2	Nálože a jejich zhotovení	6 hod.
T-3	Roznět ohněm	3 hod.
T-4	Elektrický roznět	6 hod.
T-6	Trhání dřeva, ocele, cihel, betonu, kamenného zdiva a horniny	12 hod.
Výcvik s ostrým náloživem		18 hod.
Seminář, příprava na závěrečné zkoušky		6 hod.
Závěrečné zkoušky		6 hod.

Tabulka 2

	Číslo tématu					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. den	T-1 Všeobecně o trhavinách			T-2 Nálože a jejich zhot.		
2. den	Nálože a jejich zhot.			T-3 Roznět ohněm		
3. den	T-4 Elektrický roznět					
4. den	T-6 Trhání dřeva, ocele, betonu, kam. i cihl. zdiva					
5. den	T-6 Trhání dřeva, ocele, betonu, kam. i cihl. zdiva					
6. den	Výcvik s ostrým žen. náloživem (ČaRoz, náložka, síť)					
7. den	Výcvik s ostrým žen. náloživem (trhání prvků)					
8. den	Výcvik s ostrým žen. náloživem (zřízení okopu pro BT)					
9. den	Seminář – příprava na závěrečné zkoušky					
10. den	Závěrečné zkoušky					

Kurz je zpravidla organizován v trvání deseti pracovních dnů. Jeho náplň se řídí ustanoveními předpisu Žen-2-6 Trhaviny a ničení. Není přesně stanovena žádným služebním předpisem a je možno ji případně upravit podle uvážení velitele kurzu (viz například tabulka 1).

Časově je možné kurz organizovat podle vzoru rozvrhu zaměstnání uvedeného v tabulce 2.

V T-1 navázat na znalosti účastníků kurzu v oblasti ženijní munice, rozšířit jejich znalosti. Důraz položit na bezpečnostní opatření při práci s trhavinami. Vymezení základní pojmy z této oblasti, rozdělení trhavin a jejich využití pro potřeby armády.

V T-2 seznámit s náloživem používaným v AČR, naučit zásadám při sestavování náloží a prakticky toto procvičit. Opět se zaměřit i na bezpečnostní opatření při sestavování náloží.

V T-3 naučit všem možnostem využití roznětu ohněm, seznámit s povolí a prakticky naučit zhotovování časového rozněcovací a práci s bleskovicí. Zdůraznit nutnost dodržování bezpečnostních opatření při práci s rozbuškovými kleštěmi a při manipulaci s bleskovicí.

V T-4 seznámit s elektrickými rozněcovadly, naučit jejich použití, prakticky procvičit sestavování jednoduchých roznětových sítí. Seznámit se zdroji proudu a měřicími přístroji a naučit jejich obsluhu.

V T-6 naučit zásadám při trhání jednotlivých druhů materiálu a výpočtem velikosti náloží. Seznámit s bezpečnostními vzdálenostmi při provádění trhačích prací. Prakticky procvičit umísťování náloží na jednotlivé trhané prvky a sestavení roznětových sítí k jejich odpálení.

Témata 1-6 provádět s cvičným ženijním náloživem, dosáhnout praktického zvládnutí jednotlivých činností a vytvořit tím podmínky k provedení výcviku s ostrým materiálem.

Při výuce každého tématu věnovat samostatnou učební otázku bezpečnostním opatřením při provádění konkrétní činnosti. Zdůraznit skutečnost, že striktní dodržování bezpečnostních opatření i při výcviku s cvičným náloživem je nejzákladnějším předpokladem pro zdárné splnění úkolů výcviku v trhačích pracech, jak s vojáky z povolání, tak s vojáky základní služby.

Při výcviku s ostrým ženijním náloživem prakticky procvičit zhotovení časového rozněcovací, zřízení bleskovicových a elektrických roznětových sítí, trhání jednoduchých dřevěných, betonových a ocelových prvků a zřízení okopu pro bojovou techniku pomocí trhavin.

K závěrečné teoretické zkoušce připustit pouze ty účastníky kurzu, kteří praktické použití trhavin bezpečně zvládli.

Možná skladba otázek pro závěrečné zkoušky:

- 1) Co je nutno zveřejnit v denním rozkaze velitele při provádění trhačích prací
- 2) Bezpečnostní vzdálenosti pro nekruté osoby
- 3) Signály při provádění trhačích prací
- 4) Stanovené doby pro přiblížení k selhaným náložím a kdo se může přiblížit
- 5) TTD rozbušky Ž, zápalnice, bleskovice
- 6) Druhy normovaného náloživa
- 7) Nakreslete sériovou blesk. síť a paralelní elektrickou síť
- 8) Co je a z čeho se skládá časovaný rozněcováč Ča-RO-Z
- 9) Bezpečnostní opatření při práci s bleskovicí
- 10) Bezpečnostní opatření při skladování a dopravě ženijní munice
- 11) Bezpečnostní opatření při roznětu ohněm

Celý kurz je z praktických důvodů výhodné organizovat na bázi ženijního útvaru s ohledem na možnosti zabezpečení cvičnou i ostrou municí, výcvikovým materiálem a přípravu cvičiště. V neposlední řadě je třeba promyšleně výcvik zabezpečit vojáky základní služby k vyčlenění strážního a zdravotnického zabezpečení.

Ozbrojené síly jsou jednou z mnoha specifických oblastí, které čerpají poznatky jednak ze zdrojů vnitřních a jednak ze zdrojů vnějších. **Vnitřními zdroji** jsou vojenské informace bez ohledu na to, o kterou jazykovou oblast se jedná. Za **vnější zdroje** bychom mohli považovat ty informace, které mají obecný (řekněme „nevojenský“) charakter. Je ovšem možné dodat, že budeme velice těžko hledat takový obor lidské činnosti, zejména technického charakteru, který by neměl přímý či nepřímý dopad do oblasti ozbrojených sil. To jsou obecně známé skutečnosti. Proto je, domnívám se, nanejvýš nutné, aby byl i po stránce jazykových znalostí přístup do prostoru poskytování informací co nejširší.

O požadavku na příslušnou kvalifikaci v oboru jazykových znalostí dnes již snad nikdo nepochybuje. Tím více to ale platí pro ty, kteří stojí u zrodu dokumentů, jež umožňují přímo či nepřímo jazykové znalosti v daném oboru rozšířit.

Dostáváme se tím k jádru problému, kterým je **odborná terminologie**, raději řeknu „**odborné názvosloví**“.

Především jde o hledisko přístupu k jeho tvorbě. Dosavadní zkušenosti svědčí o mnoha záporných poznatcích, s nimiž se v praxi setkáváme. Domnívám se také, že se zde stále (a to není obrázek jen několika posledních let) projevuje poměrně velká rozpolcenost mezi tvorbou odborných výrazů z hlediska obecného mateřského jazyka a jakéhosi „**hlediska**“ odbornosti, které se často preferuje na úkor toho, co bývá v jazyce a jeho zásadách prvotní.

Abyste nedošlo k mýlce. V žádném případě zde nehodlám propagovat nějaký „**brus jazyka českého**“ se „**skočnodrnkotruhlou**“, „**čistonosoplenou**“ ap. Jen bych velice rád obrátil pozornost té části vojenských odborníků, kteří se na rozšiřování odborné vojenské terminologie jakéhokoliv oboru podílejí, aby mluvili co nejvíce srozumitelně česky.

Ponechávám zatím stranou některé důvody, které mnohé z nás vedou k tomu, aby tzv. „**dávali přednost odborným vyjádřením**“ v takové podobě, která, jak jsem již uvedl, přinejmenším nerespektují zásady tvorby jazyka, ba mnohdy jim doslova protičeří. (Mnozí z nás rádi tvrdí, že jimi používané výrazy jsou nejen správné, ale zdůvodněné již předchozím používáním a tudíž platné a dokonce praxí ověřené).

Ponechme také zatím stranou uživatele odkázané většinou jenom na to, co jim různí tvůrci odborného názvosloví předloží a co potom více či méně zdařile používají.

Mnohem závažnější úkol mají podle mého názoru právě oni tvůrci. Myslím, že je potřebné mezi ně počítat jednak ty, jež toto názvosloví tvoří (přetvářejí), ale zejména ty, kteří je upravují a mnohdy i kontrolují. Zde se ti druzí dělí na ty odborníky, kteří posuzují zpracované materiály k publikaci pro odbornou čtenářskou obec a na ty, kteří posuzují zpracované materiály jako podklady k vydávání normativních aktů (v našem případě rezortních norem, řádů, předpisů a různých závazných služebních pomůcek i ostatních dokumentů). Nemá-li docházet k chybám, všichni musí postupovat maximálně v souladu s obecnými pravidly a v souladu s tím, co jsme již jednou zpracovali, obhájili a vydali.

Odborná terminologie vždycky podléhala a bude podléhat různým „**cizím**“ vlivům. To je nutné chápat a často i respektovat. O tom vědí nejlépe ti, kteří jsou nuceni čerpat ze zahraničních pramenů a poznatků. U těch států, jejichž jazyk nepatří mezi uznávané světové jazyky, je to tím zřetelnější. Někdy opravdu nezbyvá nic jiného než dané výrazy převzít. Pokusme se však vytypovat některé nežádoucí jevy, kterých bychom se měli vyvarovat. Jde zejména o:

- převzetí cizích hantýrkových či slangových výrazů do spisovné odborné češtiny;

- převzetí cizího pojmu, který pak ve spojení s českým výrazem vytvoří zkomoleninu;

- tvorbu nového českého výrazu pro pojem, pro který už odpovídající český výraz existuje;

K odbornému názvosloví spojovacího vojska v cizích jazycích

Podplukovník LUDVÍK SÝPAL

Od nepaměti se ve všech oborech lidské činnosti cenily jazykové znalosti. Nejinak je tomu i v novodobé historii naší armády.

● použití již platného výrazu pro pojem, kterému nepřísluší.

Docela jistě bychom mohli tento výčet rozšířit.

Obecně je však nutno říci, že jde především o rozumnou míru vkusu, o to, aby nám rozuměl odborník v daném oboru. Ale nejde jenom o něho. Musíme mít také na paměti, že vytváříme jedno názvosloví, jehož převážné části musí rozumět kromě odborníka také laik.

Nebudu zde uvádět příklady každodenního komolení těch nejjednodušších slov. Toho jsme svědky v poslední době víc než dost zejména u těch „**odborníků**“, kteří dávají najevo úroveň své odbornosti právě četným užíváním cizích výrazů ve svých písemných a slovních pojednáních. Ale přece jen jeden případ za všechny. Velice často například slyšíme či čteme o „**neoptimálnější cestě**“. Myšlena je sice cesta „**nejvhodnější**“, tudíž „**optimální**“, ale když on je ten „**novotvar**“ takový tajemnější.

Všichni, kteří se s odborným jazykem a názvoslovím setkávají, víme, co vojenská mluva (a to mám na mysli tu oficiální) s mluvnickými a hlavně odbornými výrazy, dovede. A to nehovořím o „**klasické**“ vojenské hovorové češtině u útvarů.

Spojovací vojsko můžeme řadit mezi technické druhy vojsk. Z toho důvodu zaujímá v jeho dokumentech technická i ostatní odborná terminologie (názvosloví) rozhodující postavení. Tento vojenský obor je velice úzce svázan s oborem „**civilní**“ elektrotechniky a radioelektroniky a není divu, že tato skutečnost ovlivňuje i vytváření odborné spojovací terminologie.

Dokumenty spojovacího vojska se připravují často s využitím zkušeností z cizojazyčných materiálů. A zde je právě „**kámen úrazu**“. Při veškeré úctě k překladatelům se často stává, že překladatel, který nepůsobí ve spojovacím vojsku (zejména při převzatém překladu), není pochopitelně odborník a jeho překlad je občas nejen nejasný či nesprávný, ale dost často nepoužitelný zejména pro použité názvosloví, které odbornému spojovacímu názvosloví neodpovídá. Jestliže takový překlad pronikne i po úpravách a doplňcích do normativních dokumentů, dost těžko se z něj tyto nedostatky odstraňují. Horší ale je, že takové překlady souběžně pronikají i do povědomí zpracovatelů a vzápětí také do dokumentů pomocného charakteru, z nichž je již nikdo neodstraní. Vzniknou mj. ony čtyři již zmíněné druhy nesprávností.

Mnoho materiálů se tak v jakési „**surové**“ podobě dostává na různé velitelské stupně, školy ap., kde jsou považovány za platné

a krátce řečeno, i třeba na vysokoškolské úrovni se pak vyučuje dost často hantýrkou či slangem.

Věřím, že mi uvedené výtky nebudou mít mnozí za zlé, ostatně i názory spolupracovníků mi potvrzují, že tomu tak v mnoha případech je. Ono totiž nejde dost dobře od sebe oddělit zpracování cizojazyčných materiálů a jejich další použití, ať již pro výuku, anebo jiným způsobem.

Jednou z cest, jak omezit uplatňování nepřesných či nesprávných výrazů je důsledné **do držování platných normativních aktů.**

Základní dokument je nutno považovat rezortní názvoslovnou normu pro organizaci spojení (NN 31 0101). Je čtyřjazyčná (česko-německo-rusko-slovenská), s definicemi v češtině. Nejen tato norma, ale i ostatní nově vytvářené spojovací předpisy budou z hlediska používaného odborného názvosloví vycházet z ustanovení evropských norem (ČSN IEC). Tímto způsobem bude zajištěna i jednotnost řady odborných výrazů, které jsou společné jak pro civilní, tak i vojenské obory. Normy ČSN IEC jsou sice dilem vydávány jako tzv. „nezávazné“, ale v oblasti terminologie není ve skutečnosti jiné cesty. (I když není výrazný rozdíl mezi našimi a ostatními evropskými normami, jde tu zejména o doplnění pojmů i definicí, které nebyly podle stávajících norem ČSN dosud známy či stanoveny.)

Z těchto dokumentů musí vycházet především tvůrci odborných spojovacích norem a předpisů, ale také ti, kteří tyto následně zpracovávají a dokumenty kontrolují a připravují ke schválení i vydání do vojsk. Jsou tedy hlavním orientačním materiálem pro obě výše zmíněné skupiny funkcionářů.

„Pokračování“ normativních dokumentů jsou slovníky. I když jsou vydávány pro všechny příslušníky armády, tedy nejen pro spojovací vojsko, jako služební pomůcky (řada Spoj-51-), nelze je považovat za závazné dokumenty ve smyslu ustanovení příslušných předpisů. Slovníky byly vždy pomocným materiálem sloužícím k tomu, aby si zpracovatel mohl potřebný termín ujasnit a vybrat.

V současné době je jedním z hlavních úkolů spojovacího vojska na tomto poli odborné činnosti, poskytnout vojenským profesionálům základní orientační materiály, aby se mohli pravidelně seznamovat s dokumenty v cizích jazycích. V našem případě jde především o angličtinu a němčinu.

Pokud je mi známo, v každém technickém oboru, ale nejen v něm, se pracovníci setkávají s řadou problémů při stanovování odborných výrazů v mateřském jazyce. Dost často se i překladatelé dostávají do slepé uličky při hledání odpovídajících českých pojmů a výrazů. Nejinak je tomu ve vojenském názvosloví.

Při tvorbě slovníků se navíc často setkáváme s názorem, že je daný výraz již zastaralý a nepoužívá se. Občas si tyto oponenti totiž neuvědomují, že slovníky musí obsahovat i tyto výrazy, byť by byly označeny příslušnou poznámkou. Domnívám se také, že není dobré podléhat módě a zavádět novotvary tam, kde pro danou problematiku výraz se stejným obsahem již existuje.

Pro širší obec uživatelů jsme zpracovali a předali do používání Vojenský česko-německý spojovací slovník (Spoj-51-52) a Vojenský německo-český spojovací slovník (Spoj-51-53). Oba tyto slovníky navazují na dříve vydané slovníky, tj. Vojenský česko-ruský spojovací slovník (Spoj-51-50) a Vojenský rusko-český spojovací slovník (Spoj-51-51).

V současné době je připraven k rozeslání do vojsk Vojenský česko-anglický spojovací slovník (Spoj-51-55) a ve stadiu závěrečných úprav Vojenský anglicko-český spojovací slovník (Spoj-51-54). Předpoklad vydání do vojsk je první čtvrtletí roku 1995.

Obsahem těchto slovníků je přibližně 10 000 až 13 000 výrazů, ať již základních nebo odvozených.

S cílem sjednotit určitý základní počet nejvíce potřebných výrazů ve spojovacím oboru vzniká také souběžně Vojenský česko-

anglicko-německo-ruský spojovací slovník (Spoj-51-56). Obsahuje asi 6000 základních odborných výrazů, především pro oblast vojenského spojení, a některé podstatné pojmy z obecné elektrotechniky a radioelektroniky, které jsou nezbytné pro základní vojenskou mluvu. Předpoklad jeho vydání do vojsk je začátek druhé poloviny roku 1995.

Zatímco předchozí slovníky byly vydávány ve formátu A5, předpokládáme tento čtyřjazyčný slovník vydat i ve formátu A6 proto, aby ho bylo možno používat bezprostředně při běžné vojenské činnosti. Zde ale asi narazíme na výrobní potíže.

Záměrem zpracovatelů je především to, aby se dostal do rukou běžných uživatelů, především vojáků-profesionálů a pomohl jim tak v orientaci na potřebný druh jazyka v základních odborných znalostech a zároveň poskytl možnost srovnání stejných výrazů ve čtyřech jazycích.

Nejen mně, ale i jiným příslušníkům spojovacího vojska vadí, jakým způsobem se zachází s informacemi širšího použití. I když je prostřednictvím například Věstníků MO podávána informace o tom, že daný předpis, služební pomůcka ap. vyjde, existuje řada pracovišť, na kterých se ještě po roce od vydání dokumentu o daném titulu neví. Platí to především o některých pracovištích mimo spojovací vojsko.

Stejně tak nám chybí odezva na tyto dokumenty. Velice rádi bychom přijali i upozornění na chyby, kterých jsme se při jejich zpracovávání dopustili. Jsme si vědomi toho, že tento druh dokumentů je velice náchylný na nepřesnosti či omyly. Proto také uvažujeme o vydání doplňků například ke slovníku česko-německému i německo-českému. Jednak chceme odstranit vzniklé nepřesnosti a jednak tyto slovníky obohatit o nové výrazy, které nám v době zpracování nebyly známy. Jsme si vědomi toho, že práce na slovnících není v tomto směru nikdy dokončena.

Závěrem bych si dovolil ještě několik poznámek k tomu, co zde bylo řečeno, i k tomu, co nás k této činnosti vedlo.

Před pěti lety jsme vstoupili do takřkajíc „jámy Ivoné“. Vycházeli jsme pouze ze základních poznatků, a protože bylo právě v této oblasti dost velké vakuum, neměli jsme potřebné zkušenosti.

Pokud sledujeme vývoj potřebných vojenských dokumentů v jazykové oblasti, vidíme, že poslední slovníky a učebnice (nepočítáme-li jedinou výjimku, tj. služební pomůcku Škol-51-10 – Ruština pro příslušníky Čs. armády) byly vydány v 1. polovině 60. let. To znamená, že byly zpracovávány před 30 i více lety. **Aktualizace stávajících i vytvoření nových dokumentů je tedy, domnívám se, naprosto žádoucí.** Tím spíše, že samotné zpracování novelizované učebnice trvá nejméně dva roky. Optimální by zde bylo zpracování cizojazyčných učebnic v jednotlivých oborech, tedy pro jednotlivé druhy vojsk, které by navazovaly na učebnici s tak řečenou „vševojskovou“ terminologií.

Jestliže má být vojenský profesionál skutečným profesionálem, pak by se mu měl blížít i po stránce jazykových znalostí.

Jde především o to, abychom se na těch stupních, které řídí, velí a vyučují, vyjadřovali správně odborně a pokud možno i obecně jednotně tam, kde je tato jednota i v jazykové oblasti potřebná a tudíž i žádoucí.

Jestliže jednu poznámku zcela na závěr bych si dovolil zveřejnit. V poslední době je jakousi módou zavrňovat ruštinu. Tento trend jsme již jednou zažili po druhé světové válce s němčinou. Mnozí ji, zcela pochopitelně, spojovali s fašistickým útlakem. Že to ale nebylo ku prospěchu věci, je dnes dostatečně známo. Každý, kdo se cizími jazyky ať již teoreticky nebo prakticky zabývá, ví, že pro tento druh znalostí by neměly platit žádné „módní“ vlivy. Ony jsou totiž i proti soudobé evropské politice. Skutečnost brzy v takových případech ukáže, že jde o krátkozrakost. Neboť zejména ten, kdo ovládá jazyky, naplňuje onu známou lidovou moudrost: „Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem“.

Vojenská policie

ING. STANISLAV KOČÍŘ, CSc. (plk. v záloze)

Vojenská policie patří do samostatných složek Armády České republiky. Je určena k provádění policejní ochrany v AČR v rozsahu vymezeném zákonem s důrazem na odhalování trestné činnosti, na ochranu vojenského majetku a na zajišťování bezpečnosti provozu vojenských vozidel.

Vojenská policie se podílí na střežení a ochraně důležitých vojenských objektů, na zabezpečování kázně a pořádku a na dodržování mezinárodních úmluv humanitárního charakteru v době ohrožení republiky a za války.

Tvoří ji složky vojenské pořádkové a bezpečnostní policie a vojenské dopravní policie. Na taktických stupních velení polního vojska AČR je vojenská policie začleněna pouze u velitelství mechanizovaných brigád a u velitelství brigády rychlého nasazení.

Vojenská policie u velitelství mechanizované brigády má celkem 120 osob a člení se na velitelství vojenské policie a na rotu vojenské policie, která má celkem 92 osob.

Z velitelství vojenské policie se vytváří oddělení vojenské policie, v jehož čele stojí náčelník vojenské policie brigády. **Oddělení se dále člení na:**

- organizační skupinu,
- skupinu vojenské bezpečnostní policie,
- skupinu vojenské dopravní policie.

Rota vojenské policie se člení na velitelství rot (4 osoby) a na čtyři čety vojenské policie (22 osob) a každá četa na čtyři družstva (5 osob). Vojenská policie u mechanizované brigády má celkem 44 kusů automobilní techniky a 43 kusů rádiových stanic.

Vojenská policie u brigády rychlého nasazení se rovněž člení na velitelství a rotu vojenské policie, ale oproti mechanizované brigádě má pouze 70 osob; z toho na velitelství 22 a u roty 48 osob. Oddělení vojenské policie se dělí na stejné skupiny s nepatrně sníženými počty, avšak rota vojenské policie má jen dvě čety.

Velitelství (oddělení) vojenské policie se rozmisťuje na velitelském stanovišti brigády v jednom z jeho středisek – podle rozhodnutí velitele (náčelníka štábu brigády) a rota vojenské policie v prostoru poblíž velitelského stanoviště.

Velitel vojenské policie (prostřednictvím spojovacího uzlu brigády) udržuje spojení se skupinou vojenské policie armádního sboru, s podřízeným velitelem rot vojenské policie, s orgány vojen-

ské policie sousedních svazků, s orgány teritoriální vojenské policie a s orgány policie České republiky na teritoriu, kde brigády působí.

Brigádní vojenská policie je orgánem velitele brigády a je určena k policejnímu zabezpečení vojsk brigády ve všech prostorech a při všech druzích jejich činnosti. Při realizaci policejního zabezpečení plní tyto hlavní úkoly:

- shromažďuje a vyhodnocuje informace o bezpečnostní situaci v prostoru činnosti brigády,

- provádí opatření k předcházení trestné činnosti a odhaluje trestné činy a jejich pachatele,

- podílí se na organizaci a zabezpečení ochrany míst velení, na střežení a ochraně důležitých objektů a prostorů a na organizaci ochrany utajovaných informací,

- zabezpečuje doprovod a ochranu zájmových osob a vozidel, popřípadě částí pochodových proudů,

- podílí se na organizaci a kontrole silničního provozu v prostoru brigády,

- podílí se na kontrole a zajišťování kázně a pořádku v prostoru činnosti brigády,

- v součinnosti s dalšími policejními orgány pátrá po vojenských zbězích a po zcizeném vojenském materiálu a podílí se na pátrání a likvidaci diverzních, průzkumných a jiných nepřátelských skupin,

- podílí se na organizaci, shromažďování, střežení a eskortaci válečných zajatců,

- kontroluje a prosazuje u vojsk brigády dodržování ustanovení mezinárodních úmluv humanitárního charakteru.

Vojenská policie brigády plní úkoly podle nařízení velitele skupiny vojenské policie armádního sboru a podle rozhodnutí velitele brigády.

Velitel vojenské policie brigády se podílí na přípravě boje:

1. Přednesením informační zprávy veliteli brigády v rámci jeho ujasňování úkolu a hodnocení situace, ve které zpravidla uvádí:

- úkoly vojenské policie stanovené nadřízeným,

- bezpečnostní situaci v prostoru brigády,

- stav sil a prostředků vojenské policie a její možnosti.

2. Zpracováním podkladu do rozhodnutí velitele brigády.

3. Zpracováním příspěvku do bojového rozkazu velitele brigády.

Pro přípravu a řízení činnosti vojenské policie se zpracovává a vede následující **bojová dokumentace:**

U velitelství vojenské policie:

- pracovní mapa velitele vojenské policie s jejím plánem činnosti a potřebnými přílohami,

- odborné nařízení velitele vojenské policie pro činnost rot vojenské policie,

- záznamník zpráv,

- policejní odborná dokumentace.

U rot vojenské policie:

- pracovní mapy,

- záznamník zpráv,

- policejní odborná dokumentace.

Ochrana ovzduší v podmínkách AČR

RNDr. JIŘÍ HANZLÍČEK

Legislativní zásady ochrany ovzduší, platné rovněž pro Armádu České republiky, jsou obsaženy v zákonech a předpisech, které považují za potřebné souhrnně uvést. Jde o základní zákon č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami ve znění zákona č. 218/1992 Sb., zákona č. 389/1991 Sb., o státní správě ochrany ovzduší a poplatcích za jeho znečišťování a navazující poslední novely zákona č. 158/1994 Sb. Nutné je rovněž připomenout zákon č. 211/1993 Sb., o zákazu výroby a užívání látek poškozujících ozónovou vrstvu Země.

Na tyto základní předpisy přímo navazuje Opatření č. 84/1991 Sb., udávající velmi potřebný seznam znečišťujících látek, kategorizaci zdrojů, emisní a imisní limity, s následným doplněním dalšího Opatření ze 23. 7. 1992, které je uvedeno ve Sbírce zákonů v čísle 84/1992 Sb.

Z dalších navazujících předpisů jde o vyhlášku č. 270/1993 Sb., o způsobu zjišťování množství emisí a o technických prostředcích pro jejich měření u velkých a středních zdrojů znečišťování a dále pak o vyhlášku č. 205/1993 Sb., o provozní evidenci velkých a středních zdrojů znečišťování a rozsahu údajů poskytovaných orgánům ochrany ovzduší.

Pro doplnění je možné se zmínit i o vyhlášce č. 41/1992 Sb., kterou se stanoví oblasti vyžadující zvláštní ochranu ovzduší a provoz smogových regulačních systémů, která je doplněna vyhláškou č. 279/1993 Sb.

Z obrovského množství uvedených předpisů, v nichž není vždy snadné se orientovat, je potřebné v podmínkách armády se zaměřit především na následující povinnosti.

Provozovatelé středních a velkých zdrojů znečišťování ovzduší jsou povinni vést provozní evidenci o zdrojích (vyhláška č. 205/1993 Sb.), zjišťovat nebo měřit množství vypouštěných škodlivin (vyhláška č. 270/1993 Sb.), přičemž u velkých zdrojů se jednorázově měření provádí jednou za rok, pokud není určeno provádět kontinuální sledování složitější přístrojovou technikou. U středních zdrojů je to jednou za tři roky. V některých případech je možné zjišťovat emise i výpočtem z bilance spalovaných paliv.

Mezi povinnostmi provozovatelů patří i povinnost odvádět příslušné platby, tj. poplatky za znečišťování ovzduší (zákon č. 389/1991 Sb. ve znění novely zákona č. 158/1994 Sb., kde jsou nově uvedeny i sazby za malé zdroje znečišťování ovzduší). Provozovatelé malých zdrojů znečišťování podávají přiznání obcím, provozovatelé středních zdrojů okresům, velkých zdrojů České inspekci životního prostředí.

Základní poplatek za jednotlivou škodlivinu, tuhé emise, oxid siřičitý, oxidy dusíku, oxid uhelnatý, uhlovodíky, se stanoví součinem zjištěného množství vypouštěné látky podle skutečnosti a výši sazby uvedené v zákoně. Z uvedeného vyplývá, že zpoplatňovány jsou i emise uhlovodíků ze skladů pohonných hmot. K uvedenému základnímu poplatku – v případě, že zdroj nedodrží stanovený emisní limit – se připočítává přírůstek.

Další nesmírně závažnou povinností, která je pod zpřísněnými sankcemi, je již zmíněné plnění emisních limitů stanovených rozhodnutím České inspekce životního prostředí, oddělením ochrany ovzduší.

Emisní limit je nejvýše přípustné množství znečišťující látky vypouštěné ze zdroje do ovzduší, které je vyjádřeno jako hmotnostní nebo objemová koncentrace znečišťující látky v odpadním plynech. Rozhodnutí inspekčního orgánu o výši emisních limitů bývá obvykle dvojí povahy. Méně přísné pro stávající zdroje a velmi zpřísněné pro provoz od 31. 12. 1998.

Splnění těchto emisních limitů vyžaduje mnohde značné investice na novou nebo modernější odlučovací techniku (u velkých energetických celků se jedná zejména o odsíření nebo denitrifikaci), změnu paliva nebo rekonstrukci zdroje. S tím je nutné již dnes v podmínkách AČR počítat.

Proto doporučuji využít možnost poskytování určitých dotací ze Státního fondu životního prostředí. V tomto případě jde o velmi aktuální využití zákona č. 155/1994 Sb., který převedl z Fondu národního majetku 6,1 miliard Kč do Státního fondu životního prostředí, za účelem ozdravení ovzduší a to především plynofikací a elektrifikací energetických zařízení.

Do emisních limitů je třeba zahrnout i nové zjišťování přípustného vypouštění tmavého kouře, vyjádřené zbarvením kouřové vlečky podle vizuelní Ringelmannovy stupnice. Zbarvení nesmí překročit druhý stupeň (vyhláška č. 270/1993 Sb.).

U ovzduší, obdobně jako u všech ostatních složek přírodního prostředí a odpadů, bude potřebné v letošním roce v podmínkách armády urychleně zavést jednotnou inventarizaci nezbytných údajů, vyžadovaných legislativními předpisy. K tomu bude připraven jednotný metodický pokyn, co je třeba sledovat a kam zaměřit pozornost, aby nedošlo u jednotlivých subjektů, které jsou znečišťovateli prostředí, k porušování zákonů a následně zcela zbytečnému placení sankčních pokut. V ochraně ovzduší bude počet sledovaných ukazatelů zcela určitě nejsložitější. Inventarizace tak přímo navazuje na záměr vydávat armádní ekologickou ročenku, která by byla prezentována jako jedna z prvních v resortech ČR.

Zdroje znečišťování ovzduší je možné v podmínkách AČR rozdělit na energetické, mobilní a ostatní. Mezi ostatní lze zařadit různé technologické procesy z výroby, lakoven, opraven, tiskáren, truhláren, obrábění kovů a úniky uhlovodíků ze skladů pohonných hmot ve vojenské zásobovací síti. Pro názornost považuji za potřebné uvést sledované údaje. Z taxativního vyjmenování zcela jasně vyplývá, kam je nutno u jednotlivých útvarů upřít pozornost.

U energetických zdrojů půjde o:

- typ a kategorizaci zdroje podle Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší kategorie 1–3 (výkon, stáří, druh paliva),
- vypouštění hlavních druhů škodlivin v t. rok⁻¹ (SO₂, NO_x, CO, prach, C_xH_y),
- roční zpoplatnění hlavních škodlivin (včetně malých zdrojů podle zákona č. 158/1994 Sb.),
- plnění stávajících emisních limitů uložených inspekčním orgánem, včetně hodnocení tmavosti kouře,
- nezbytné investice na splnění emisních limitů po 31. 12. 1998 (rekonstrukce, modernizace, změna topení, odlučování),
- stávající vybavení odlučovací technikou, připravenost zdroje na plynofikaci nebo připojení na centrální zdroj tepla,
- způsob zjišťování emisí (výpočtem, jednorázově, kontinuálním měřením, podle vyhlášky č. 207/1993 Sb.),
- plnění požadavků na provozní evidenci zdrojů (vyhláška č. 205/1993 Sb.),
- případné pokuty udělené inspekčním orgánem,
- případné uplatňování náhrad za škody způsobené znečišťováním ovzduší,
- případné stížnosti obce nebo občanů.

U mobilních zdrojů půjde o:

- automobilovou techniku (z toho počet osobních a ostatních vozidel, počet vozidel vybavených katalyzátory výfukových plynů, počet najetých km.rok⁻¹, odborný odhad emisí CO, NO_x, C_xH_y),
- tankovou techniku (obdobné údaje),
- leteckou techniku (z toho počet letadel, vrtulníků, dopravních letadel, počet nalétaných km.rok⁻¹, odborný odhad emisí NO_x, C_xH_y, hluku),
- ekologické přístupy k minimalizaci dopadů (kouřivost naftových vozidel a možnosti jejich snižování, omezení hlukosti, obojí v návaznosti na schvalování technické způsobilosti vozidel a nově připravený zákon o technických podmínkách provozu silničních vozidel na pozemních komunikacích; pozornost bude věnována i mycím linkám s recirkulací odpadních vod a čištěním ropných látek).

U ostatních zdrojů o:

- technologii, typ a výkon zdroje znečišťování,
- odborný odhad nebo změřitelné množství emisí SO₂, NO_x, CO, C_xH_y, prachu v t. rok⁻¹,
- případně instalovanou odlučovací techniku,
- případně rozhodnutí České inspekce životního prostředí, oddělení ochrany ovzduší, nebo orgánů hygienické služby, ke snížení emisí nebo prašnosti v pracovním prostředí.

Osobně věřím, že tímto přístupem lze poměrně dobře zavedenou ochranu životního prostředí v AČR rychle povýšit na mnohem vyšší úroveň.

Kladné a stinné stránky teritoriálního doplňování

Major OTAKAR PATOČKA

Je obecně uznávanou skutečností, že základní vojenská služba významně ovlivňuje život mladého člověka. Specifickým způsobem zasahuje do jeho životní dráhy, ovlivňuje však také život jeho rodičů, kamarádů, sourozenců, děvčete, přítelkyně, někdy také manželky. Zatímco dříve se často rukovalo do vzdálených posádek, nezřídka na opačný konec republiky, dnes je v praxi prosazována zásada tzv. teritoriálního doplňování. Nový princip vyvolává některé změny ve vojenských procesech a mechanismech.

U vojenských útvarů a zařízení se vždycky setkávali mladí muži nestejných charakterů, temperamentů, zájmů a cílů, aby spolu řadu měsíců prožívali dobré i zlé a vyrovnali se se stanovenými služebními úkoly. Řada z nich navázala pevné přátelské vztahy. Po absolvování vojenské základní služby se s různým stupněm radosti, ulehčení i nostalgie rozjeli do svých domovů, aby se s vysokou pravděpodobností již nikdy nesetkali. V posledních měsících a letech se situace změnila.

V souladu se zmíněným principem nastupují na vojnu chlapci přímo z místa bydliště a z blízkého okolí. Nová situace ovlivňuje způsob a kvalitu služby, formování vzájemných vztahů, vojenskou kázeň i plnění povinností, má své kladné i záporné stránky. Nad nespornými pozitivy, jakož i nad stinnými stránkami se chci v dalších řádcích zamyslet.

Nejprve věnujme společnou pozornost kladům tohoto procesu. Předně lze u vojáka předpokládat lepší vztah k místu služby. Jistý čas zde bydlel, pracoval nebo studoval, zná místní sportoviště, kulturní možnosti, děvčata, kamarády. Neslouží v „cizím, anonymním“ městě, ale ve svém, doma, má k tomuto místu citový vztah. Proto by mu logicky mělo více záležet na jeho chování.

Na rozdíl od minulosti nedochází k úplnému zpeřetrhání pout k rodičům, sourozencům a blízkým. Pozitiva takřka plynulého pokračování kontaktu s místními společenskými, kulturními a sportovními institucemi a sdruženími si uvědomují velitelé i pracovníci pro styk s veřejností. Představitelé obecních úřadů už nepovažují vojáky jen za mladé občany svého města či obce, kteří dočasně oblékli vojenský stejnokroj, ale cítí zároveň odpovědnost za jejich chování v kasárnách i na veřejnosti, zvláště když tito vojáci prošli školami a podniky na jimi spravovaném teritoriu.

Jinou podstatnou sférou je oblast vzájemných vztahů. Vojáci základní služby a z povolání se již nesetkávají jako anonymní osoby, ale především jako občané téhož regionu. Není vyloučeno, že se znají již z doby před nástupem základní služby. Podřízení mohou být potomky sousedů, známých, přátel či kamarádů vlastních dětí. Tato společenská blízkost do jisté míry kladně ovlivňuje způsob chování, řízení a rozhodování nadřízených.

Nedělejme si však iluze, že je „spoluobčanství“ všelékem, nicméně mám dojem, že místní důstojníci přinejmenším tolik nekřičí na své vojáky, jsou nuceni více opanovat své negativní projevy a gesta, promyšleněji se rozhodovat, víc vzdorovat tlaku k zneužívání autority a pravomoci, orientovat se víc na získávání vojáků – občanů a na rozvíjení spolupráce než na prvky donucení. Mnozí důstojníci si kladou otázku: Nepotkám se s tímto vojákem po vojně jako se soukromým podnikatelem, prodejcem, distributorem či instalátérem, na němž budu do jisté míry závislý? Jinak se totiž jedná s vojákem, kte-

rého zřejmě již nepotkám a jinak s člověkem, s nímž budu posádkové město sdílet ještě několik let. Potkávat bývalé podřízené s pocitem vlastní viny jistě není příjemné...

Nové požadavky klade teritoriální doplňování i na samotné vojáky základní služby. Předně by měli pochopit, že se vojna změnila, zhumanizovala, zdemokratičila, poskytuje jim lepší podmínky, více práv, ale také více povinností a osobní zodpovědnosti. Kladně zde působí již vzpomínaná sociální vazba k místu bydliště. Staršímu vojákovi se hůře vyžadují služby na mladším chlapci, když ví, že bydlí v civilu doslova pár kroků od něho. Tato situace ho může od deformovaného jednání odradit úplně, anebo alespoň přibrzdit.

Není to však tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Vezměme v potaz, že voják dnes stráví na rozdíl od dřívějšíka mezi svými vrstevníky méně času, nedochází už tak často k ponorové nemoci, názorovým třenicím, k napětí, nervozitě a konfliktům. Na druhé straně nezískává tolik zkušeností ze sociální interakce a komunikace, což mu může v pozdějším životě chybět. Vojáci sloužící v blízkosti svého bydliště spolu méně chodí na pivo, míří častěji do civilních part nebo domů.

Vlivem zkrácené služby a teritoriálního doplňování odchází voják ze základní služby s menší sociální jistotou ve vztazích, hůře se orientuje v různých situacích, bude asi také méně progresivní při řešení, formulování a rozhodování o svých sociálních problémech.

Teritoriální doplňování vytváří dobré podmínky pro adolescentní zrání osobnosti vojáka – je sice vzdálen či oddělen od rodičů, ale ne cele a ne na dlouho. Není tedy úplně vyhozen z přediva dosud získaných a zformovaných sociálních vztahů. Lze-li obecně formulovat názor rodičů, pak pravděpodobně zní – je dobře, že kluk slouží poblíž, aspoň na něho můžeme dohlédnout, ale také se mezi ostatními chlapci něco naučí! Pokud má dobrého velitele a ocitne se v kvalitnější jednotce, rodiče si víc přát nemohou. Naopak oceňují, že na vojně konečně zavládlo více lidskosti, rozumu, vstřícnosti a pochoopení.

Je možné nalézt i další kladné stránky:

- Šetří se finanční prostředky (vojáků i armády) za cestování domů,
- Šetří se čas strávený na cestách, jež může být využit efektivněji,
- Snáze se vojáci zapojují do místních aktivit a akcí (pomoc v práci s dětmi, při zajištění různých akcí aj.),
- v případě vzdalování má policie k viníkům blíže a její zásah může být úspěšnější,
- existují větší možnosti pro kontaktování církevních hodnostářů a jejich pomoc vojákům i velitelům,
- případné problémy lze rychleji a osobně řešit s rodiči či blízkými,

● ve spolupráci s místními úřady lze rychleji a přesněji ověřovat případné problémy vojáků a jejich rodin.

Tento výčet si nečiní nárok na úplnost. Naopak, bude prospěšné, když se postupem doby předností teritoriálního doplňování nahromadí více – ku prospěchu vojáků, velitelů i občanů, v zájmu budování armády v duchu současných měřítek a požadavků. Jednou z novinek např. může být vyšší zájem regionálního tisku o armádní problematiku. Budoucí voják se tak může více dozvědět o armádě v místě bydliště, ještě před nástupem na vojnu.

Teritoriální doplňování může ovšem různým způsobem ovlivnit **vztah mezi nadřízeným velitelem a podřízeným vojákem.** Voják, sloužící blízko rodičů a známých, má lepší možnost se na ně obracet v případech potřeby a nouze (nedostatek peněz, stravy, materiálu, osobní aj. těžkosti). Logicky z toho plyne, že nebude již tolik potřebovat svého velitele na řešení svých problémů. Pro některé velitele může taková situace představovat úlevu, ale nesmí vyústit v přístup – teď můžu na vojáky kašlat. Naopak, správný velitel by měl uvedenou situaci chápat jako zkoušku – nakolik je schopen si vydobýt úctu, uznání, důvěru a autoritu a být vojákovi starším a zkušenějším partnerem a rádcem.

Tato linie je zcela v souladu s demokratizací a humanizací služby, s participativními formami řízení. Navíc dobře víme, že dnes není oficiální, formální a nadekretovaná autorita příliš uznávána. Podřízený se naučí odhadnout, kdo jeho problém lépe vyřeší. Bude-li obcházet své nadřízené, bude to svědectvím nižší schopnosti velitelů pracovat s lidmi. Zkouška bude náročnější i proto, že se značně zúžil prostor pro výchovnou práci s vojáky, významnou roli tu sehraje faktor efektivnosti při využití času v době zaměstnání. Naopak, určitou „výhodou“ velitele dnes je, že vojákova lumpárna, spáchaná ve volném čase, jde na jeho účet a nikoli velitelův. Voják má tedy vyšší odpovědnost za své chování.

Nové problémy se ukazují také ve vztazích vojáků s rodiči. Někteří z nich tvrdí, že vojna už nedělá z chlapců chlapy. Projevují obavy z přílišné volnosti svých synů, pozastavují se nad jejich častým pobytem doma a mají obavy, zda neutikají „načerno“ z kasáren. Další si povzdychnou: Kluk je stále doma, ani si od něj neodpočineme. Není také tajemstvím, že část rodin počítala s finanční úlevou, zvláště tehdy, pocházeli-li syn z rodiny s nezaměstnaným rodičem. (Časté docházky synů na domácí večeri jsou v posádkách již příslovečné.)

I při teritoriálním doplňování to může ve vztazích mezi vojáky skřípat. Nováčci mají tendenci vyhledávat mezi staršími své kamarády a známé. Tyto přátelské vztahy nejdou často dost dobře dohromady s neoficiální hierarchií a ostatními principy tzv. mazácké vojny. Mladší vojáci poznávají, že je pouhá územní spřízněnost vždycky neochrání. Vychytrale se nátlaku starších vojáků brání tím, že jim sami, z vlastní iniciativy, obstarávají různé požitky a služby (pití, cigarety, alkohol, sladkosti, čištění bot, stlání, úklid ap.) a prostřednictvím těchto úsluh si kamarády kupují.

Před vojnou vyslechnuté zprávy o šikanování mají dosud podmanivou sílu a mladý voják zákonitě hledá jakoukoli cestu, aby strávil úvodní část vojny pokud možno bez úhony na zdraví a psychice.

Vedle rodičů, příbuzných a blízkých se musí velitelé vyrovnat i s dalším závažným vlivem na vojáky – s partami, které mají různý charakter i cíle. Velitel musí proto znát specifika pozdně adolescentního věku. Členové part často obcházejí vojenské objekty, hledají své příslušníky, obléhají vchody do vojenských objektů, a někdy, mírně řečeno, dezorganizují činnost u vstupu do kasáren. Odtud nebývá někdy daleko k provokacím, štetům a konfliktům s velitelem. Část takových skupin pracuje na principech mafie, najde si kohokoli a kdekoli a vojáka zavaluje svými požadavky.

A dopady na vojáka? Přinejmenším frustrace, neuróza a nesoustředěnost. A zákonitě záporný vliv na kázeň, morálku a kvalitu plnění úkolů. Právě takové vojáky je třeba sledovat, ty horší řešit a těm lepším podat pomocnou ruku. Naopak, vojákům napojeným na pozitivně orientované skupiny by měli velitelé poskytovat bez váhání podporu a vytvářet jim podmínky pro jejich činnost.

Velitel by měl mít na paměti, že tím přispěje k účinnější seberealizaci mladého muže, ke zvýšení jeho sebeúcty a sebevědomí, k upevnění jeho psychických kvalit a celkové vyrovnanosti, ke zlepšení vztahu k armádě a k lepšímu plnění jeho funkčních povinností.

Je známou věcí, že vojáci nejsou pyšní na uniformu. Mnozí se za ni stydí. Dnes se v ní objevují doma častěji než dříve. Ne každý se dokáže s problémem vyrovnat bez potíží. Nechce-li tak často jezdit ve stejnokrži domů, může zůstat v kasárnách, to ovšem vyvolává negativní ohlas u kamarádů. Spoluobčané bývají často svědky tzv. haurvovských gest („jaký já jsem chlap“), která vojáci činí pod vlivem alkoholu, dalším záporom bývá únik citlivých interních informací. Otevřená informovanost je správná a je v souladu s koncepcí budování armády po západním vzoru, avšak logicky musí mít svá pravidla a také meze.

Poněkud méně známá je i další spojitost. Část vojáků řešila odchodem z domova své osobní problémy a nedobré vztahy s rodiči. Osobně znám několik případů tzv. vyhoštění synů. Pro jednoho svobodníka bylo dokoňce trestem jet domů na vánoční svátky! Mladý muž má dnes obtížnější situaci, chce-li uniknout domácím problémům (zatahování do manželských rozporů a hádek, řešení majetkových, příbuzenských nesrovnalostí, alkoholismus rodičů aj.) I tato negativa pochopitelně působí na denní plnění vojenských úkolů a morálku vojáka.

Nedobrym průvodním jevem místního doplňování je také nárůst krádeží za aktivního podílu rodinných příslušníků. Už pověstné jsou modelové případy, kdy voják nosí kradený materiál k plotu, bratr ho přebírá a podává otci, který jej nakládá do auta.

Za zmínku také stojí „domáci“ požívání alkoholu. Často nabývá velkých rozměrů a rodiče – pijáci nezřídka reagují tak, že přiopilého potomka ponechají vlastnímu osudu a „armádo, starej se!“ Není třeba dodávat, že takový voják narušuje klid, pořádek a vztahy, občas se dopustí výtržností, vloupání, přepadení či jiné trestné činnosti. To vše mohou být varovné signály pro příslušné velitele a funkcionáře.

Zamyšlení nad klady a záporů teritoriálního doplňování by mohlo podle mého názoru vyústit v tyto náměty a doporučení:

- vyšší koordinace vojenských funkcionářů a místních představitelů v otázce teritoriálního doplňování (vzájemná informovanost, společný postup při výchově ap.),
 - prohloubení a zintenzivnění spolupráce s rodiči a příbuznými; osobní kontakt považovat za nejrychlejší a neúčinnější,
 - chápání teritoriálního doplňování jako nové etapy spolupráce armády s veřejností, se školami různého typu, závody, podniky a církevními společenstvími, při využití dosavadních zkušeností a výsledků a se snahou o hledání nových forem součinnosti.
- Mezi konkrétní náměty spolupráce a součinnosti může patřit:**
- + exkurze, společné setkání, besedy, sponzorství,
 - + společné kroky v oblasti výchovy k demokracii, vlastenectví, humanismu a dalším významným hodnotám,
 - + vzájemná materiální pomoc a podpora,
 - + vzájemná informovanost a předávání zkušeností z výchovy a řízení.

Závěrem je možné konstatovat, že teritoriální doplňování vážně vstupuje do civilního i vojenského dění v jednotlivých regionech, do pracovního, služebního a osobního života vojáků, velitelů a občanů. Nekladl jsem si za cíl psát o všech aspektech zmíněného mechanismu, chci pouze upozornit, že má prvky pozitivní i varovné, a že se rýsují podnětné a prospěšné cesty k využívání místního doplňování útvarů a jednotek.

Bude přínosné, věnovat mu odpovídající pozornost, cílevědomě ho využívat k upevňování vzájemných vztahů mezi armádou a civilní veřejností. Je zřejmé správné se domnívat, že vyšší integrace armády do společnosti – teritoriální doplňování je jednou z významných cest – prospěje i samotné armádě a jejím příslušníkům. Berme proto uvedený mechanismus ne jako problém, který nás otravuje a omezuje, ale jako ten, který nás obohacuje a inspiruje. Rád se seznámím s názory a zkušenostmi jiných pracovníků a pisatelů.

K některým psychologickým aspektům výcviku ve výsadkové přípravě

(II.)

Podplukovník Ing. Mgr. VLADIMÍR BARTOŠ

2. Tělesná příprava a příslušně zaměřená speciální tělesná příprava

Nezbytným předpokladem úspěšnosti výcviku ve výsadkové přípravě je odpovídající tělesná zdatnost a výkonnost vojáků všech kategorií. Cílovým finálním produktem tělesné přípravy jako jednoho z předmětů výcviku u výsadkových jednotek je požadovaná „tělesná připravenost, která je spolu s vojenskoodbornou a psychologickou připraveností základní složkou profesionální připravenosti vojáků.“⁽⁶⁾

Zastávám názor, že do tvorby tematických plánů výcviku by na všech stupních řízení měl spolu s pedagogy a veliteli vstupovat psycholog s cílem, ovlivnit maximálně psychické a psychologické aspekty jednotlivých zaměstnání v různých druhích příprav. Mají-li být v procesu speciální tělesné přípravy členené formovány všechny komponenty struktury speciální tělesné připravenosti vojáků (KUBÁLEK, L. – Vojenský profesionál č. 1/94), kterými jsou:

- pohybové schopnosti;
- speciální pohybové dovednosti;
- tělesná odolnost;
- psychické regulační mechanismy,

je podle mého mínění tvůrčí, promyšlená a plánovitá spolupráce velitelů a tělovýchovných náčelníků s útvary psychologů u jednotek nebo pedagogů ve vojenském školství a školících zařízeních s pracovníky psychologických služeb téměř nezbytností.

Pohybové schopnosti umožňují výsadkářům podávat optimální profesní výkony při seskocích s padákem, představujících značnou pohybovou zátěž. Nepostradatelnou schopností je u výsadkářů vytrvalost. Seskok s padákem z letounu není totiž vyvrcholením bojové činnosti výsadkových jednotek, je pouze jedním ze způsobů přepravy živé síly a materiálu do prostoru bojové činnosti. Po vlastním seskoku, resp. po dopadu na zem, začíná pro výsadkáře plnění velmi namáhavých úkolů, při kterých musí vojáci všech kategorií překonávat únavu hraničící s vyčerpáním. To se pochopitelně nemůže obejít bez využití dále rozebraných metod psychologické přípravy.

Speciální tělesná příprava si klade za cíl spolu s tělesným rozvojem výsadkářů a dosažením potřebné úrovně jejich speciální tělesné připravenosti i jejich rozvoj osobnostní, za využití dostupných a únosných metod psychologického tréninku volních procesů jednotlivce, při spolupůsobení sociální dynamiky malé sociální skupiny (družstvo, četa).

Nezanedbatelnými jsou i **speciální pohybové dovednosti** umožňující výsadkářům dosahovat odpovídající kvalitu pohybových reakcí v situacích s takovými pohybovými úkoly, kterými jsou například úkony při ovládnutí vlastního těla za volného pádu bez stabilizace. Osobně jsem se sám na sobě přesvědčil, že je reálné dosáhnout cestou pohybového a psychologického tréninku výrazného zlepšení v motorice během volného pádu bez stabilizace, za působení zákonů aerodynamiky.

Tělesná odolnost, která umožňuje výsadkářům optimálně snášet jak náročné klimatické podmínky (teplo, chlad, vlhko), tak i nepříznivé důsledky a vlivy vojenské a bojové činnosti, je determinována psychicky. K dokonalějšímu poznání osobnosti výsadkáře a k ověření (validizaci) výsledků různých psychologických testů, užitých v etapě psychologického výběru, mohou přispět psychologicky dobře promyšlená a připravená zaměstnání v tzv. „přežití“, spojená se zátěžovými testy. Vhodné je i administrování výkonových psychologických testů po fyzické zátěži. Zde doporučuji sni-

mat Bourdonův škrtací test bezprostředně po fyzické zátěži (po zrychleném přesunu, po výstupu potápěčů z vody, popřípadě z barokomory, u výsadkářů ihned po seskoku, s padákem přímo na doskokové ploše, ale i například před házením ostrých ručních granátů).

Výsledky těchto psychologických testů, takto aktuálně sejmutých, v korelaci s grafickým vyhodnocením souběžně administrovaného dotazníku SUPOS o psychických regulačních mechanismech příslušníků výsadkových jednotek, mnohé napoví. Tyto poznatky je ovšem připraven zpracovat pouze kvalifikovaný psycholog. A cílevědomě s těmito poznatky dále pracovat je připraven pouze dostatečně psychologicky erudovaný velitel. V tomto duchu jsou již budoucí velitelé na Vysoké vojenské škole pozemního vojska (VVS PV) připravováni.

3. Pozemní příprava výsadkáře na zařízeních výsadkového cvičiště a na speciálních zařízeních

Pozemní příprava výsadkářů má za cíl, osvojit si jednotlivci a postupně pak i koordinovaně celými jednotkami pravidla seskoků s padákem z letounu formou pozemního nácviku prvků seskoků na výsadkovém cvičišti. Pozemní příprava výsadkáře je komplexní proces osvojování si jak teoretických vědomostí, tak i praktických dovedností, ve kterém je cílevědomě působeno na celý psychický systém jednotlivce. V konečné fázi je v tomto procesu využíváno i skupinové dynamiky. Z psychologického hlediska je tedy nutno věnovat přípravě a vlastnímu provedení jednotlivých zaměstnání v pozemní přípravě výsadkářů ze strany velitelů a odborných funkcionářů maximální pozornost co do působení na psychiku vojáků.

Pozemní příprava, která „zahrnuje“:

● výuku konstrukce osobních výsadkových padáků, záložních výsadkových padáků, samočinných uvolňovačů padáků a speciálních záchranných prostředků;

● výcvik v balení osobních a záložních padáků pro seskok;

● seznámení s teoretickými základy seskoků s padákem;

● výcvik v přizpůsobování výstroje a výzbroje pro seskok s padákem a výcvik ve strojění do padáků;

● nácvik prvků seskoků s padákem na zařízeních výsadkových cvičišť;

● předseškokovou přípravu před vlastními seskoky⁽⁷⁾ bude nepochybně působit na veškeré psychické procesy výsadkářů.

Velmi vysoké nároky jsou kladeny v této etapě výcviku vedle správné funkce všech analyzátorů i na paměť a to paměť nejen verbální, ale i pohybovou, po celou dobu zaměstnání. To znamená, že po celých 50 minut musí být pozornost účastníků na potřebné úrovni. Zaměstnání v pozemní přípravě nesmí mít hluchých míst. Na nářadí cvičí jeden voják, ale ostatní jej musí sledovat, aby se poučili z jeho případných chyb. K výkonu každého jednotlivce by měl být prováděn příslušným velitelem stručný komentář s cílem vyhodnotit správné provedení cviku, případně přesně a bez projevů emocí ukázat na chyby a nepřesnosti, kterých se cvičící dopustil.

Zde je maximálně namístě **pedagogický takt**. Není naprosto vhodné srážet snahu cvičících, to by vedlo jen k oslabení jejich sebedůvěry. Ne všichni velitelé družstev i čet jsou na takové úrovni pedagogické připravenosti, aby emocionálně nesli byt i opakovaně nesprávné provedení cviků na zařízeních výsadkového cvičiště cvičícími. Výbušné reagování nebo ironické poznámky vedoucí k zaměstnání v případě chybně prováděných úkonů začínajícími výsadkáři při nácviku kotolů a na jednotlivém nářadí cvičiště, je velmi škodlivým projevem pedagogické nevyzrálosti. K vedení zaměstnání ve výsadkové pozemní přípravě by měli být připuštěni jen **všestranně připravení velitelé**, kteří zvládli vedle odborného obsahu cvičení bezvadně i metodiku výcviku, nepostrádají trpělivost a nevyznačují se vznětlivostí.

Je totiž nutné předem počítat s tím, že se nováčky budou z neznalosti, umocněné ještě rozrušením, dopouštět při výcviku v balení padáků, strojění do nich, na můstcích, houpačkách, náběhových lávkách, maketě a zejména na trenažeru celé řady chyb. Křik a ironie nebo přezíravost velitelů zde mohou v této fázi mnoho pokazit.

Klíčem k efektivnosti pozemní přípravy výsadkářů je všestranná metodická pedagogicko-psychologická připravenost a vyzrálost velitelů čet a družstev. V minulosti nebyly na požadované úrovni v této oblasti ani noví absolventi VVS a zejména DDŠ, kteří po ukončení studia vysoké nebo střední školy nastoupili službu u výsadkového útvaru. Sami absolvovali pouze tzv. „přeškolovací kurz“ ukončený základní řadou pěti seskoků z letounu a byli postaveni před úkol nejen vést zaměstnání v pozemní přípravě s podřízenými, ale například i připravit čet u prověřkám z výsadkové přípravy.

V současné době, kdy výsadková příprava je již jedním z předmětů praktického výcviku studentů VVS PV jako součást studijního plánu, ve kterém byl i podstatně zvýšen počet hodin pedagogiky a psychologie, bu-

dou k výsadkovým jednotkám nastupovat všestranně připravení velitelé. To jistě napomůže ke zkvalitnění procesu výcviku ve výsadkové přípravě u vojsk a k zefektivnění psychologické přípravy, realizované v rámci jednotlivých zaměstnání v pozemní přípravě.

Měl jsem možnost se přesvědčit, že někteří současní velitelé nejsou na požadované metodické, ale ani obsahově odborné úrovni a zaměstnání jimi prováděná pak neplní svůj cíl, tj. připravit a připravit vojáky odborně a psychicky k seskokům padákem. Nepromyšlená a nepřipravená zaměstnání ve výsadkové pozemní přípravě mohou na vojáky působit i vyloženě negativně. Takto „připravovaní“ vojáci nejen, že nejsou odborně a psychicky připraveni k náročné činnosti, ale mají pak i vyložený strach z úkonů, které nemají správně metodicky zvládnuty a v důsledku toho trpí pocity nejistoty.

Nedostatečně profesionálně připravenými veliteli jsou podle mého názoru ti poddůstojníci, ale i praporčíci nebo důstojníci, kteří nesplňují tyto požadavky:

- **Znáť obecné cíle a úkoly psychologické přípravy** v procesu výchovy a výcviku vojáka u výsadkových a výsadkových průzkumných jednotek, jakož i respektovat rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi vojáků (vojáci v základní službě, aspiranti školy pro důstojníky v záloze, mladí vojáci z povolání a v další službě na profesionalizovaných funkcích, zkušenější vojáci z povolání v dlouhodobějším služebním poměru).

- **Cíle a úkoly psychologické přípravy umět konkretizovat** do každého odborného předmětu výcviku, tj. provést si sám rozčlenění vhodných zaměstnání a v nich stanovit konkrétní cíle a úkoly psychologické přípravy, nutné pro rozvoj dominantních struktur osobnosti výsadkářů.

- **Mít patřičné znalosti o jednotlivých metodách psychologické přípravy** a o možnosti jejich využití ve výcvikových situacích, umět provést výběr vhodných metod, forem a prostředků, které jsou pro výsadkovou přípravu a pozemní přípravu obzvlášť aplikovatelné a funkčně použitelné.

- **Respektovat všeobecně platné metodické a pedagogické zásady** („dělej to co já“ a „od jednoduššího ke složitějšímu“), které se musí promítnout do způsobů a forem vedení výcviku, do systému a úrovně velení, do včasné a důsledné materiální připravenosti zaměstnání a vůbec do celkové zladěnosti organizační činnosti velitelů všech stupňů s odbornými funkcionáři, velitelem rotý počínaje do velitele družstva vto.

- **Mít na zřeteli klima v jednotce**, dovedně využívat k řízení výcviku a vedení jednotlivých zaměstnání sociální dynamiku v jednotce.

Výčet uvedených požadavků, které by dostatečně připravení velitelé měli na rozdíl od těch nepřipravených a tedy ne dost profesionálních velitelů splňovat, dává ovšem tušit, že naplnění těchto nikoliv maximalistických, nýbrž ryze pragmatických nároků, kladených na velitele všech stupňů, není možné bez jejich koordinované spolupráce s psychologem. Bylo by ale zásadním omylem domnívat se, že samotná přítomnost vojenského psychologa u útvaru přivádí automaticky obrát k lepšímu v podobě výrazného zkvalitnění a zefektivnění psychologické přípravy, promítající se do spolehlivé psychické připravenosti výsadkářů k plnění náročných úkolů výcviku a případného nasazení do akce.

Obsazení tabulkové funkce, ať už důstojníka společenskovedních služeb ČVO 482 kvalifikovaným psychologem, nebo vytvoření funkce jednooborového psychologa ČVO 485 a její obsazení důstojníkem splňujícím kritéria oboru vzdělání jak psychologického tak i vojenského, s odpovídající praxí a zkušenostmi nabytými službou u bojového útvaru, může být pro prohloubení účinnosti psychologické přípravy příslušníků výsadkového útvaru i pro plnění ostatních úkolů psychologické služby, pouze základním předpokladem.

V rozhodující míře však záleží na veliteli útvaru, na velitelích praporů a rot a v neposlední řadě na obsahově odborné a metodické připravenosti velitelů čet a družstev i na odborné metodické vyspělosti jednotlivých funkcionářů výsadkové a padákové služby (ČVO 124), bude-li odbornosti útvarového psychologa využíváno správným směrem.

Vojskový neklinický psycholog ČVO 485 by u výsadkového útvaru měl být zainteresován kromě běžného plnění úkolů v jednotlivých subsystémech (personální práce, psychologická osvěta v rámci vojenskooobčanské výchovy a vzdělání) zejména v oblasti optimalizace života vojsk směrem k výcviku. Měl by se spolu s veliteli a odbornými náčelníky podílet na plánování, přípravě a vlastní realizaci výcviku s cílem, co nejúčinněji postihnout a ovlivnit psychické a psychologické aspekty této vojenské činnosti. Popisy práce pro vojskové psychology jsou v tomto duchu již koncepčně připraveny a nachystány. Nyní tedy záleží již jen na rozhodnutí armádního top managementu, kterou cestou se vojenská psychologie bude ubírat v následujících letech.

(Pokračování příště)

80 let od zahájení chemické války a ochrana obyvatelstva

(I.)

Podplukovník Ing. MIROSLAV KROUPA

Reminiscence na neblahá výročí je i z hledisek současnosti potřebná, neboť trvale působí jako výstražné memento.

Přehled o použití hlavních OL v letech 1914–1918

Tabulka 1

otravná látka	datum a stát, kterým byla poprvé použita	
chlor	4/1915	Německo
bromaceton	7/1915	Německo
fosgen	11/1915	Německo
difosgen	5/1916	Německo
chlorpikrin	6/1916	Německo
kyanovodík	7/1916	Francie
bromkyan	9/1916	Rakousko-Uhersko
chlorkyan	10/1916	Rakousko-Uhersko
difenylchlorarzin	7/1917	Německo x S
yperit	7/1917	Německo
etyldichlorarzin	3/1918	Německo xx S
metyldichlorarzin	3/1918	Německo xxx S
difenylkyanarsin	5/1918	Německo xxxx S
brombenzylkyanid	7/1918	Francie

x Clark I
xx Dick
xxx Metyldick
xxxx Clark II

S sternity (sternuátory); jedním z příznaků otravy u těchto látek byla bolest za prsní kostí = sternem, odtud název příslušných otravných látek, viz také tabulka 6.

Dne 22. dubna 1915 byla poprvé v moderní historii v masovém měřítku použita chemická látka k usmrcení lidí. V následujících osmdesáti letech tak bylo učiněno ještě mnohokrát a snaha použít chemické zbraně stále trvá. Dokud bude existovat důvod k válce, bude existovat i možnost, použít v ní chemické zbraně. Analogicky jako tomu bylo ve středověké historii při zdokonalování sečných a bodných zbraní a obrany proti nim, tedy meče a štítu, v případě chemických zbraní představuje tato symbolika především toxicitu otravných látek a proti tomu ochranu dýchacích cest a povrchu těla. V 80. letech se těmto otázkám věnovala zásadní pozornost.

Hrůzné účinky chemických zbraní použitých v první světové válce přinutily civilizovaný svět brzy k jednáním o zákazu jejich použití. Dohody o chemickém odzbrojení v posledních letech vedou až k úvaze, že pravděpodobnost jejich použití jako zbraně hromadného ničení směřuje do konce století k nule. Na druhé straně však použití chemických zbraní vyloučit nelze. Vyplývá to z jejich obtížné kontroly, jednoduché, rychlé a levné výroby některých otravných látek.

V dnešní době lze téměř vyloučit jen strategický globální konflikt s použitím chemických zbraní, taktické nasazení těchto látek je však možné hlavně pro rychlé získání převahy nad protivníkem a pro poměrnou jednoduchost aplikace. Chemické zbraně jsou někdy z výše uvedených důvodů nazývány zbraněmi chudých.

Připomenout si uplynulých 80 let od zahájení chemické války je možno z různých hledisek. Jelikož jde o rozsáhlý ma-

Celkové množství otravných látek použitých jednotlivými státy v první světové válce

Tabulka 3

stát	období	1915	1916	1917	1918	1915-18
Německo		2,9	7,0	14,8	27,7	52,4
Francie		0,3	3,5	7,5	15,0	26,3
Anglie		0,2	1,6	4,9	7,7	14,4
Rakousko-Uhersko		0	0,8	2,7	4,4	7,9
Itálie		0	0,4	2,5	3,4	6,3
Rusko		0,2	1,8	2,7	0	4,7
celkem tisíce tun		3,6	15,1	35,1	58,2	112,0
celkově vyrobeno						136,2

teriál, který lze stěží vtěsnat do jednoho článku, zaměřil jsem se v tomto příspěvku na následující oblasti:

- historický přehled o válečném použití chemických zbraní,
- historický přehled rozvoje konstrukce ochranných masek,
- ohrožení obyvatelstva nebezpečnými škodlivinami v míru,
- souhrn zkušeností z ochrany dýchacích cest a související doporučená opatření.

Historický přehled o použití chemických zbraní

Již dávno v pravěku vypuzoval člověk zvěř z úkrytu dýmem ze syrového dřeva. Chemické látky aplikované se záměrem porazit nepřítele byly použity už ve starověku. První doklad o použití dýmu ze sýry a smoly je z roku 428 před našim letopočtem. V roce 673 bylo popsáno tajemství „řeckého ohně“. Další písemný doklad ze 13. století hovoří o dýmech vzniklých

Významné otravné látky po roce 1918

Tabulka 2

otravná látka	navržena v roce	státem	poznámka
difenylaminarsinchlorid	1918	USA	+1
lewisit	1918	USA	+2
dusíkatý yperit	1918	Německo	+
tabun	1936	Německo	+
sarin	1939	Německo	+
soman	1940	Německo	+
V látky	cca 1960	USA	
CS látka	1964	USA	+3
VX	1966	USA	+4
BZ látka	1968	USA	
IVA	1974	USA	
binární otravné látky	1977	USA	+5

- + vyrobená nepoužita
+1 použita ve Španělsku 1936
+2 použita Itálií v Etiopii 1935
+3 použita v Jižním Vietnamu
+4 známý incident v Utahu 3/1968
+5 různé druhy OL

Počet zdravotnických ztrát v první světové válce způsobených použitými otravnými látkami

Tabulka 4

stát zdrav. ztráty	celkové zdrav. ztráty (zranění)	nenávratné zdrav. ztráty (mrtví)
Německo	200 000	9 000
Francie	190 000	8 000
Anglie	189 000	8 100
Rakousko-Uhersko	100 000	3 000
Itálie	60 000	4 600
Rusko	475 000	56 000
USA	73 000	1 500
Belgie	10 000	1 000
Celkový počet	1 297 000	91 200

Počet vyřazených osob různými typy zbraní

Tabulka 5

druh zbraně	použitá tonáž milliony tun X	zdravotnické ztráty mil. Y	Y X
chemická	0,113	1,297	11,48
explozivní	2,04	10,0	4,90
pěchotní ^x	500	10,0	0,02

x miliony projektilů

pálením substancí s obsahem arsenu a opia. Z Itálie r. 1654 jsou známy dýmy s nesnesitelnými zápachy, v Indii byly páleny jedovaté rostliny s podobným cílem. Různé toxické látky byly použity v krymské válce (1854–1855) a v prusko-francouzské válce (1870). V roce 1871–1872 jsou v USA podány první patenty, které obsahují návrhy na využití otravných látek k ochraně trezorů a skladů.

Mnoho chemických látek s dráždivým účinkem bylo počátkem našeho století použito k **policejním účelům**. Pro doplnění je třeba uvést, že chemická zbraň = otravná látka + prostředek dopravy na cíl. (Např. tlaková nádoba, granát, mina, nálož, raketa, munice).

Za opravdové použití chemických zbraní je historicky považováno až jejich vojenské nasazení v první světové válce. Období 1915–1918 je prakticky jediné, kdy byly chemické zbraně použity jako zbraně hromadného ničení.

Přehled o použití všech druhů otravných látek je značně rozsáhlý a zahrnuje jen v letech 1914 až 1918 celkem 38 druhů otravných látek. Údaje o základních z nich jsou uvedeny v tabulce 1.

Přehled dalších důležitých otravných látek syntetizovaných po roce 1918 je uveden v tabulce 2. Celkové množství otravných látek použitých v první světové válce jednotlivými státy je zachyceno v tabulce 3.

Údaje o ztrátách osob v této válce jsou patrné z tabulky 4. Srovnání účinnosti různých typů otravných látek a různých typů zbraní je uvedeno v tabulkách 5 a 6. Z těchto tabulek je také patrná „ekonomická výhodnost“ používání chemických zbraní. Přehled o významnějším použití otravných látek po roce 1918 je uveden v tabulce 7.

Pro zájemce o historii použití otravných látek, souvisejících opatřeních a ochranné technice lze doporučit pře-

Zhodnocení základních typů otravných látek

Tabulka 6

typ otravné látky	použitá tonáž A	počet zraněných a mrtvých B	B A
sternity	6 000	20 000	3,3
dusivé	90 000	880 000	9,8
zpuchýřující	11 000	400 000	36,4
celkem	107 000	1 300 000	12,1

vším tři významná díla: Ettel V.: Chemická válka, VVÚ Praha 1932. Haslian R.: Der chemische Krieg, 1937. Prentiss A. M.: Chemicals in War, New York 1937.

První světová válka byla jediným a doufejme, že posledním obdobím, kdy byly otravné látky **použity ve strategickém měřítku**, a kdy způsobily velký počet úmrtí (nenávratné zdravotnické ztráty) a zranění – otrav (zdravotnické ztráty). Další použití chemických zbraní je již velmi spoře publikováno, proto jsou údaje v tabulce 7, převzaté z tisku, uvedeny bez záruky. Také novinové údaje o použití chemických zbraní po roce 1970 (v případě Malvin, Perského zálivu, Jugoslávie) silně podléhají různým politickým vlivům a z tohoto důvodu je neuvádím.

Faktem zůstává, že zoufalý protivník může k získání převahy **použít chemické látky bez ohledu na zásadní úmluvu**: „... chemické zbraně do konce století vymýt z výzbroje všech armád“. Jde také o to, že různé chemické látky jsou běžně ve světě vyráběny k hospodářským účelům a řadu z nich lze rychle uzpůsobit k usmrcování lidí (např. binární systémy). Dost na tom, že mnoho neštěstí způsobily toxické chemické látky při haváriích ve výrobě, dopravě nebo při špatném skladování.

(Pokračování příště)

Přehled o použití otravných látek po první světové válce (po uzavření mezinárodní úmluvy o zákazu chemických zbraní v Ženevě v roce 1925)

Tabulka 7

stát který OL použil	rok	místo použití	druh a množství použitých OL v tunách	zdrav. ztráty tis. osob
Itálie	1935	Habeš	yperit, lewisit 415	15
Itálie fosgen	1935 260	Habeš	chlór	
Španělsko	1936	Španělsko	dráždivé, dusivé ?	?
Japonsko	1937	Čína	různé typy ?	2,2
Japonsko	1942	Čína	neuvedeno ?	0,8
Čína	?	proti Jap.	fosgen a difosgen ?	?
Německo	1939	Varšava	yperit ?	?
Německo	1942	SSSR	yperit ?	?
Německo	1942	Ajim-Ushkal	plyn ?	3
Německo	1940 1943	koncentrač. tábory	kyanovodík oxid uhelnatý ?	2500
Japonsko	1944	Mariánské ostrovy	sternity, kyanovodík ?	13
USA	1951	Korea	? ?	1,38
USA	1961	J. Vietnam	fyto toxické ?	
USA	1964 1966	J. Vietnam	6 druhů OL ?	0,135
USA	1966	J. Vietnam	BZ látka psychoch. ?	0,5
USA	1966	J. Vietnam	CS látka dráždivá ?	0,7

Nové úvahy o protiraketové obraně

(Zkrácený a upravený překlad článku Lutze Vorbacha, uveřejněného v časopisu *Truppenpraxis* č. 5/1993).

Nová vláda Spojených států ukončila projekt „hvězdných válek“ a soustřeďuje se na obranu proti „nestrategickým“ raketám. Důvodem jsou nové světově-politické skutečnosti, které nevyžadují budování obrany proti strategickým mezikontinentálním raketám.

Z historie strategické obranné iniciativy je možno získat dvojí poučení:

- strategická obranná iniciativa dosáhla svého účinku, aniž by byla realizována. Ani přání po dokonalejším světě, ani sen o věčném míru, nýbrž politická idea přednesená s věrohodnou rozhodností napomohla změnit svět;

- zbrojní programy nejsou příčinou, nýbrž výrazem napětí. Program strategické obranné iniciativy nemohl zůstat nedotčen politickými přeměnami ve světě. Dnes jsou americko-ruské vztahy zřejmě tak dobré, že Clintonova vláda může zastavit vývoj zbraní pro obranu proti strategickým raketám.

Zatímco vzájemné obavy ustoupily do pozadí, do popředí se dostaly obavy týkající se vývoje v jiných částech světa. Jde o strategické arzenály jaderných zbraní třetích států a také o obavy z nových států – vlastníků jaderných zbraní, které by mohly vzniknout jejich šířením. Je však nutno být připraven i pro případ, že by se obtížné poměry v Rusku vymkly kontrole, nebo že by došlo ke zvratu v demokratickém vývoji.

Již Bushova vláda snížila kapacitu předpokládanou pro strategickou obrannou iniciativu ze schopnosti obrany proti hromadným útokům na schopnost obrany proti jednomu stu strategických raket. Záměrem Bushovy vlády bylo tuto strategickou obrannou schopnost doplnit obranou spojenců anebo vlastních vojsk v zahraničí proti útokům vedeným nestrategickými raketami. K tomu byly hledány možnosti spolupráce nejen s členskými státy Severoatlantické aliance, ale také s Ruskem, Japonskem, Izraelem aj. Těžišti této spolupráce měly být:

- zřízení mezinárodního výstražného střediska s celosvětovou působností,

- výstavba jednotek, které by měly spolupracovat s jednotkami jiných států

při plnění společného úkolu.

Zkušenosti z války v Perském zálivu přispěly ke zdůraznění významu obrany proti nestrategickým raketám a k odhalení celého dosahu problematiky šíření balistických zbraní. Řešení této problematiky je cílem Clintonovy vlády a protiraketová obrana má k tomuto řešení přispět.

Boj proti šíření

Ministr obrany USA Les Aspin vyhlásil boj dalšímu šíření zbraní hromadného ničení, raket a příslušných vědeckých poznatků a technologií. Uskutečňování „politiky nešíření“ (counter proliferation policy) je jednou z rozhodujících bezpečnostně-politických výzev budoucnosti. Důležitým nástrojem této politiky (tvořené politicko-diplomatickými, hospodářskými a vojenskými opatřeními) bude protiraketová obrana.

Dnes, po skončení studené války, by bylo lepší, kdyby jaderné zbraně neexistovaly, neboť je nebezpečí, že by mohly být zaměřeny proti zájmu celého světového společenství o světový mír. Dnes by mohla být veškerá konvenční vojenská moc Spojených států a jejich spojenců vyvážena a jejímu zasazení v zájmu světového společenství by mohlo být zabráněno, kdyby se několik málo jaderných zbraní nacházelo v nesprávných rukou. Světové společenství by tak mohlo být odsouzeno k neschopnosti jednat. Problém je zosťován tím, že účinnost odstrašování jadernými zbraněmi Západu vůči problémovým státům Třetího světa a jejich vůdcům, řídícím se důvody odlišnými od západních, musí být považována za pochybnou.

Clintonova vláda bude budovat na politice nešíření, avšak nebude se omezovat jen na ni. Kromě toho považuje za potřebné zvládnout ta rizika, která vzniknou šířením. Když se další státy stanou vlastníky zbraní hromadného ničení a balistických raket, problém překročí politicko-diplomatický rámec a stane se také vojenským problémem, jehož řešení bude snazší, budou-li existovat vojenské obranné prostředky. K nim patří schop-

nost zjistit a zničit přilétávající zbraně hromadného ničení. Tyto zbraně mohou být na větší vzdálenosti dopravovány nejen balistickými raketami, ale také letouny a řízenými střelami s plochou dráhou letu. Proti letounům a řízeným střelám s plochou dráhou letu existují účinné obranné prostředky, avšak proti balistickým raketám nikoli. Tuto mezeru v obraně je nutno uzavřít.

Od poslední změny vlády Spojených států se změnila představa o protiraketové obraně. Úřad pro strategickou obrannou iniciativu byl přejmenován na Organizaci pro obranu proti balistickým raketám. Clintonova vláda staví na prvé místo obranu proti nestrategickým raketám („raketám Saddámu Husseina“) a na druhé místo schopnost obrany proti strategickým raketám.

Obrana proti nestrategickým raketám

Účinná, i když omezená obrana proti nestrategickým raketám, zvaná Theatre Missile Defense (= TMD = protiraketová obrana válčiště), má být k dispozici do konce devadesátých let.

Z politického hlediska je nutné rozlišovat mezi obranou proti raketám strategickým a nestrategickým, protože smlouva o protiraketové obraně

- ▲ omezuje schopnost obrany proti balistickým raketám strategického dosahu, avšak

- ▲ neomezuje schopnost obrany proti nestrategickým raketám.

Z vojenského hlediska je účelné požadovat systémy, které mohou úspěšně ničit nestrategické rakety, protože se rozšiřuje vlastnictví těchto raket.

Z technického hlediska je možné vyvíjet rozdílné systémy pro obranu proti strategickým raketám na jedné straně a proti nestrategickým raketám na druhé straně. Pro toto rozlišování má rozhodující význam rychlost, s níž se bojová hlavička anebo také části rakety na konci dráhy navracejí do atmosféry:

- u nestrategických raket jsou tyto rychlosti 1 až 4 km/s,

- u balistických raket strategického dosahu (5000 km a více) jsou tyto rychlosti značně vyšší.

To znamená, že zbraňové systémy optimalizované k ničení nestrategických raket nedosahují významného účinku proti návratným bojovým hlavicím strategických raket.

Systém protiraketové obrany válčičské (TMD) má být schopen obrany proti raketám o dosahu 80 až 3000 km, s výškou letu mezi 20 až 600 km a s návratnými rychlostmi maximálně 4 km/s. Přitom se plánují dva druhy obranných zbraní:

- zbraňové systémy optimalizované pro obranu proti raketám a bojovým hlavicím v menších výškách; tento úkol mají plnit nyní, avšak zdokonalené systémy jako PATRIOT a HAWK,

- zbraňové systémy určené k ničení raket anebo bojových hlavic ve větších výškách; k tomu bude vyvinut nový zbraňový systém zvaný Theatre High Altitude Area Defense (= THAAD = prostorová obrana válčičské ve velké výšce).

Od umístění zbraní v kosmickém prostoru bude upuštěno. Přesto se neustoupí od myšlenky působit proti balistickým raketám již ve fázi chodu jejich motorů. Zkoumá se, zda to bude možno účinně realizovat pilotovanými nebo bezpilotními letouny ve velké výšce.

Ničení raket již ve fázi jejich vzletu má velké výhody:

- v takovém případě spadnou části zničené rakety na území státu, který raketu vypustil; kdyby raketa nesla např. chemické zbraně, rozšířil by se oblak bojové chemické látky nikoli nad zemí, která měla být napadena, nýbrž nad zemí, která raketu vypustila. V tomto případě by se rakety, získané jako prostředky vykonávání zahraničně-politického vlivu a moci, obrátily proti svému vlastníku a měly by velký „sebeodstrašující“ účinek;

- kdyby byly rakety vybaveny více než jednou bojovou hlavicí, není nutno ničit každou z těchto hlavic zvlášť, nýbrž v normálním případě by postačil jediný účinný zákrok ve fázi chodu motorů.

Letecké obranné zbraně doplňující pozemní zbraně by umožňovaly působit proti raketě v různých fázích jejího letu. Tím by celý systém získal redundanci, která by značně zvýšila pravděpodobnost úspěšného zničení raket.

Důležitým taktickým požadavkem kladeným na obranné systémy bude vysoká mobilita a schopnost přepravy vzduchem; musejí v krátkém čase poskytovat ochranu tam, kde jí bude třeba.

Budoucí bojové použití pro zajištění míru anebo obnovení mezinárodního práva z pověření Spojených národů nesmí být úkolem samotných Spojených států a proto mají Spojené státy zájem o mezinárodní spolupráci. Severoatlantická aliance se svou po desetiletí budovanou integrovanou protivzdušnou obranou a také

se svými koncepčními pracemi i svou zbrojní spoluprací v oblasti rozšířené protivzdušné obrany (tj. protiraketové obrany) poskytuje nejlepší předpoklady pro tuto spolupráci.

Hodnocení rizika

Irácký problém poskytuje představu o rozsahu a dosahu šíření raketových zbraní. Ukazuje také, jak obtížné je i při kontrolách na místě získat výstižný obraz potenciálů a spolehlivě dbát na to, aby byly následky šíření odstraněny.

Západoevropské unii byla v listopadu 1992 předložena zpráva, která se podrobně zabývá budoucím ohrožením Evropy balistickými raketami:

- ▲ v šesti zemích Třetího světa jsou vyvíjeny nebo již připraveny k zasazení balistické rakety o dosahu 1000 km a větším,

- ▲ v roce 2000 budou přibližně 24 států Třetího světa disponovat balistickými raketami a nejméně šest z nich raketami o dosahu 3000 km.

Balistické rakety jsou nosiče, jichž se v procesu šíření používá nejvíce. Na rozdíl od moderních letadel mohou být balistické rakety vyvíjeny jednodušeji, vyráběny levněji a udržovány s menšími náklady; ochrana proti nim je obtížná. Pro státy, které se nezastaví před akty státního terorizmu, jsou proto balistické rakety nejučinnějším prostředkem k vydírání politických ústupků.

Další šíření raket nabývá svou vlastní nebezpečnost tím, že je provázáno dalším rozšiřováním zbraní hromadného ničení. Různé státy jsou podezřívány, že vyvíjejí jaderné zbraně. Ačkoliv většina států před nedávnem podepsala konvenci o zákazu chemických zbraní, výzkum a vývoj chemických a také biologických zbraní pokračuje dále. V roce 2000 by mohlo přibližně 30 států Třetího světa disponovat potenciálem chemických zbraní a 10 států potenciálem biologických zbraní. Nelze vyloučit, že se některé zbraně hromadného ničení dostanou do špatných rukou.

Schopnost protiraketové obrany je budoucím úkolem Severoatlantické aliance

Existují vážné důvody věnovat se protiraketové obraně. Strategická koncepce Severoatlantické aliance z listopadu 1991 konstatuje, že šíření balistických raket a zbraní hromadného ničení se zřetelem

k nebezpečím, která znamenají, zasluhuje zvláštní pozornost; řešení tohoto problému bude vyžadovat doplňující opatření, např. kontroly vývozu stejně jako protiraketovou obranu.

Dodnes neexistuje žádná ani politická ani vojenská koncepce uznávaná všemi členskými státy. Avšak musí být politicky-koncepčně začleněna do budoucích úkolů Severoatlantické aliance, aby aliance jako celek přijala tuto bezpečnostně-politickou výzvu.

Protiraketová obrana musí být považována za součást politiky, již se musí čelit rizikům šíření. Kdyby měla aliance za nějaké krize čelit státu, který se v důsledku šíření stal jaderným státem, potom by schopnost protiraketové obrany rozhodujícím způsobem zvýšila politickou a strategickou pružnost Severoatlantické aliance a umožnila by vedoucím orgánům zaujmout pevnější postoj, než kdyby se musely spoléhat výlučně na odstrašující účinek jaderných zbraní aliance.

Vysoká mobilita systémů by také přispěla z pověření Spojených národů poskytovat jejich ochranu také jiným státům ohroženým vydíráním a hrozbami balistickými raketami. Taková politika aliance by mohla přispívat k posílení snah o boj proti šíření. Státy usilující o získání zbraní hromadného ničení a balistických raket by si mohly dvakrát rozmyslet, zda se vyplatí obrovské investice a zvláště také politická rizika s těmito snahami spojená.

Při rozvoji vojensko-operačních koncepcí bude Severoatlantická aliance moci stavět na velmi solidních základech. Integrovaná protivzdušná obrana je k tomu nejhodnotnějším a nejdůležitějším předpokladem. Aby odpovídaly podmínkám obrany proti balistickým raketám, musely by být existující systémy pro zpracování dat a zbraňové systémy PATRIOT a HAWK upraveny tak, aby jich bylo možno úspěšně používat proti velmi rychlým raketovým cílům.

Vcelku by úkol rozšíření úlohy protivzdušné obrany protiraketovou obranou neznamenal pro Severoatlantickou alianci v zásadě žádný nový miliardový zbrojní projekt, nýbrž přizpůsobení existujících možností opatřeními, která jsou zčásti beztak předvídaná.

Výstavba protiraketové obrany Severoatlantické aliance má politický a vojenský význam.

(zpracoval plk. v zál. Ing. J. Nastoupil)

Vlivy chladných regionů na vojenské operace

(pokračování z čísla 1/95)

Kryt a skryt

V tundře skryt proti pozorování ze vzduchu neexistuje, avšak skryt proti pozemnímu pozorování je v hustých křovinách vcelku dobrý. V některých oblastech poskytuje skryt terén. V horách poskytují skály a hřebeny kryt. V horách ostrova Attu japonští vojáci nacházeli skrytá postavení a kryt, zatímco vojáci Spojených států leželi v okopech naplněných mrznoucí vodou.

V tajze může být skryt proti pozemnímu pozorování omezený, protože je nedostatek podrostu, avšak skryt proti pozorování ze vzduchu je dán hustými korunami stromů. Dále na jih smíšené lesy poskytují kryt i skryt. Podrost je hustší a v létě poskytuje lepší skryt proti pozemnímu pozorování. Kde převládají listnaté stromy, je skryt v zimě značně omezen, protože listy opadávají. V mírných chladných regionech bylo mnoho přirozeného skrytu odstraněno zemědělstvím a urbanizací. Zastavěný prostor ovšem poskytuje dostatek skrytých postavení pro vojáky i vozidla.

Maskování v chladných regionech závisí na ročním období. Bílé vnější obleky a bílé nátěry vozidel jsou v zimě vynikajícím maskováním. Finové používali bílého oděvu s velkou výhodou v roce 1939, když jejich lyžařské hlídky s překvapením přepadaly a ničily ruské pochodové proudy a postavení. Avšak bez sněhu je tento maskovací oděv demaskujícím příznakem a vybavení jednotek dvěma soupravami maskovacích oděvů ztěžuje zásobování a dopravu.

Sněhová opevnění mohou poskytovat kryt i skryt. Udusaný sníh a led, pokud jsou dostatečně silné, zastaví střely. Zkoušky prováděné v Ústavu pro výzkum a techniku pro chladné regiony prokázaly, že valy dva metry silné zastaví většinu střel z ručních zbraní vystřelených z dálky 100 m.

Skrytí pohybu je zvláště obtížné na zasněžené půdě. Stopy, které nejsou pokryty novým nebo navátým sněhem, vedou přímo k postavení a poskytují místo pro léčku. Stopy jsou vidět také na měkké půdě a na vegetaci v tundře a skvrny způsobené výfukovými plyny tanků jsou jasně viditelné na velké vzdálenosti. Ve studeném klidném vzduchu je důležitá kázeň při zastírání hluku a zatemnění.

Přístupové cesty jsou v chladných regionech výrazně určeny. Terén utvářený ledovcem a horský terén kanalizuje pohyb a rozlehlé bažinaté roviny pohyb zastaví pro nadměrnou vlhkost v létě a hluboký sníh v zimě. Ledovcové tvary mají lineární uspořádání a terén kanalizuje pohyb velkých jednotek ve směru, v němž se pohyboval ledovec. Ve sníženinách způsobených ledovcem jezera a bažiny omezují přístupové cesty. Hory mají obvykle ráz hřebců a pásem oddělených rovinami. Drsná alpinská pohorí na severu vylučují rychlý pohyb. Pohyb je proto omezen na roviny mezi pohorími vzdálenými přibližně 200 km od sebe. Uvnitř horského pásma jsou důležité pohyby kanalizovány údolními. V oblastech tvarovaných ledovcem a v horských oblastech je jasné, že ten, kdo

ovládá vyvýšený terén, ovládá také přístupové cesty a ztěžuje útočné operace.

V otevřených rovinách dalekého severu jsou nejlepšími přístupovými cestami často zamrzlé řeky. V létě mohou řeky umožňovat nejsnadnější přístup, avšak ve všech ročních obdobích je obtížné pohyby skrývat. Silnice se zpevněným povrchem jsou vždy klíčovým terénem.

Hluboký sníh brání v průchodnosti tím, že pokrývá terén a ukrývá překážky, příkopy, balvany, pařezy ap. Jakmile je sníh ulehlý a ztuhlý, může led způsobit, že pohyb je zrádný. Mnozí vojáci Spojených států ztratili svoje životy při výcviku v překonávání ledu. První tank, jedoucí po sněhu, ho často stlačí tak, že se změní v led, což ohrožuje následující vozidla. Tank, který sklouzne po náspu, se může snadno převrátit.

Války, které byly vedeny v chladných regionech, patří k nejhroznějším v historii. Vojsko, které se nejlépe přizpůsobí chladným regionům, ví, co je nutno v těchto regionech očekávat, a používá různých vlivů prostředí ke své výhodě, bude mít velkou naději na vítězství.

Vlivy chladných regionů na vojáky

V chladném klimatu se přežití stává hlavním problémem. I když je přežití vojáků zajištěno, chlad stále ovlivňuje jejich výkonnost tím, že je fyzicky poškozují a také zhoršuje jejich psychickou stabilitu. Srážky, vítr a terén zesilují účinky teploty a ovlivňují bezpečnost. I když se vojáci nemohou aklimatizovat na chlad tak jako na horko, výcvik v účincích chladného prostředí jim umožňuje činit určitá preventivní opatření.

Chlad zabíjí. Za Napoleonova ústupu od řeky Bereziny k městu Vilnius zahynulo 40 000 vojáků působením chladu ve čtyřech dnech. Čerstvá divize o síle 15 000 mužů jich ztratila působením chladu 12 000 ve třech dnech. V téže době ruské ztráty působením chladu činily 83 000 mužů.

Finové během zimní války proti Sovětskému svazu v roce 1939–1940 zničili první dvě divize, které vnikly do jejich země, ruskými akcemi lyžařských jednotek, které odlučovaly vojenské útvary od jejich zásob a přepadávaly snadno zjistitelné ruské polní kuchyně. Rusové měli 48 000 padlých a 158 000 raněných nebo nemocných, většinou působením chladu, a to ihned na počátku bojů.

Od 1. ledna do 31. března 1942 měli Němci 14 236 ztrát způsobených omrzlinami. Vcelku Němci během operace Barbarosa ztratili přibližně 100 000 vojáků v důsledku omrzlin, včetně 14 000 vojáků, kteří podstoupili amputaci.

Jednotky Spojených států v Koreji v listopadu a prosinci 1950 měly 7000 nebojových ztrát, především způsobených omrzlinami (35 případů na 1000 vojáků v bojovém pásmu). Počet omrzlin vyvrcholil, když se zvyšovala aktivita nepřítele; vojáci museli opouštět krytá postavení, ležet na zmrzlé půdě a v noci být na stráži. Na planině Kot-o-ri na počátku listopadu teploty klesly na -23°C , větry měly rychlost 50 až 60 km/h a vojáci Spojených států utrpěli první náraz zimy. I když během zimy byly teploty nižší (-30°C), účinky prvního nárazu byly vážné. Během dvou dní se přes 200 mužů zhroutilo působením chladu u jediného pluku. Bylo nutno používat léčiv pro podporu sníženého dýchání. 7. divize musela ošetřit 142 mužů, kteří měli omrzliny, do 23. listopadu. Američané v Koreji zjistili, že vysoké teploty, které jsou v krátkém létě charakteristické pro chladné regiony, rovněž vytvářely vážné problémy. Například 7. srpna 1950 teplota dosáhla $+50^{\circ}\text{C}$ a případy vyčerpání horkem byly šestkrát četnější než ztráty způsobené nepřítelem.)

Avšak hlavní problém vytváří chlad za dlouhé zimy. Na ruských pláních teplota pravidelně klesá na -50°C v zimě a v Koreji je obvyklá teplota -35°C . Tyto teploty jsou rovněž běžné v Kanadě a na Aljašce.

Omrzliny, které jsou hlavním ohrožením, mohou vznikat při 0°C . Symptomy omrzliny jsou znečistivění a palčivost, a zblednutí (nejdříve zčervenání, potom bledá nebo voskově bílá barva, u vojáků tmavě pleti barva šedá). Jakmile voják utrpí omrzlinu, stává se přecitlivělým a černí vojáci jsou více přecitlivělí než jiní. Požívání alkoholu nebo drog urychluje ztrátu tělesného tepla a zvyšuje přecitlivělost. **Preventivními opatřeními** jsou udržování krevního oběhu a vhodný oděv. Vrstvy oděvu musejí být nošeny volně a pokrývka hlavy je nezbytná, protože mnoho tělesného tepla uniká nepokrytou hlavou.

Za vyšších teplot až do 10°C a v mokřem prostředí se problémem stává „zákopová noha“, protože noha se potí mnohem rychleji než jiné části těla. Pravidelná výměna ponožek k udržení nohou v suchu je preventivním opatřením a velitelé musejí tuto výměnu zajistit. Jiné problémy jako dehydratace, hypotermie (nízká tělesná teplota), únava, nedostatečná hygiena a nedostatek výživy vedou ke snížené výkonnosti a k náchylnosti vůči úžehu nebo omrzlinám.

Za mrazivých teplot je dotyk s tekutinami nebezpečný. Vylití pohonné hmoty na holou ruku má za následek okamžitou omrzlinu. Propadnutí ledem do jezera nebo řeky může způsobit podchlazení (hypotermii) a smrt. Voda nemusí k tomu, aby způsobila omrzlinu, zamrznout; při teplotě 15 až 20°C může způsobit ztrátu vědomí do dvou hodin. Ve vodě 5°C může voják ztratit vědomí během pouhých 15 minut. Např., za korejské války se vojáci roty L 3. praporu 17. pěšího pluku začali brodit v mělkém vodním toku při teplotě vzduchu -22°C . Když bylo zřejmé, že by téměř okamžitě omrzli, byli odvoláni nazpět. Bylo nutno oděvy z nich ořezat a nezdařilý přechod měl za následek 18 případů omrzlin.

Omrzliny jsou následkem nepřípravenosti. Jak pravděpodobnost, tak rozsah omrzliny je možno snížit, jestliže jsou vojáci aktivní a vhodně oděni. (Je lépe pociťovat mírný chlad než být nadměrně oblečen, protože pocení se může stát nadměrným a urychlit ztrátu tepla.) Sucho způsobuje, že pocení probíhá nepozorovaně, takže přijímání vody je stejně důležité jako v pouštním klimatu. Nedostatek aktivity, který může být za bojových situací nevyhnutelný, může být primární příčinou omrzlin. Sedění v okopech nebo ležení na zemi, buď při střelbě z ručních zbraní nebo při opravě vozidel, zvyšuje přecitlivělost. **Vojáci musejí být udržováni v pohybu.**

Úkryt je životně důležitý, avšak je obtížné ho nalézt. V roce 1941 6. tanková divize v Rusku držela otevřený terén při teplotách -50°C . Divize utrpěla 800 případů omrzlin denně. Když vojáci zjistili, že ženijní nářadí je pro kopání okopů nepoužitelné, trhaviny vytvářeli krátery v zemi a zřizovali improvizované okopy, čímž se případy omrzlin snížily na čtyři denně.

Osobní hygiena je dalším preventivním opatřením. Sanitární opatření mohou být nesnadná, avšak je důležité věnovat jim pozornost. **Výživa je rovněž důležitá.** Vojáci pracující v chladných teplotách spotřebují mnoho energie. Za korejské války vojáci, aby doplnili energii, jedli cukroví ve znepokojujících množstvích.

Týlové požadavky v chladných regionech (týkající se potravin, vody, pohonné hmoty a oděvu) jsou více než dvojnásobné než požadavky v teplejším klimatu. To znamená zvýšené zatížení vo-

jáků, kteří mohou být nuceni nést více než 45 kg výstroje a výzbroje. Hloubka sněhu nebo bláta rovněž způsobuje, že pěší pohyb je vyčerpávající, a únava má za následek, že vojáci jsou náchylnější ke škodám na zdraví. Střídání a období odpočinku jsou nezbytné. **Avšak spaní ve vozidlech je stejně nebezpečné** v chladných regionech jako všude jinde, a to vzhledem k nebezpečí otravy kyslíčnickem uhelnatým z topných těles. **Nevytopená vozidla jsou studenější než stany.**

Mnohé jiné aspekty operací v chladných regionech vytvářejí vojákům problémy. Rozlehlé roviny pokryté sněhem odrážejí sluneční energii a vyvolávají sněžnou slepotu a také opálení pokožky. V arktickém létě, když taje sníh a led, vysoká vlhkost přináší sebou komáry a mouchy. Tento hmyz rozptyluje pozornost vojáků a vyvolává nepříjemný pocit, což může vést k chybnému jednání a poškození zdraví.

Psychické nebezpečí zvané „arktická hysterie“ vyplývá z krátkých dnů, dlouhých nocí, neustálé oblačné pokrývky a nízkých teplot. Tato potíž je charakterizována pasivitou, nízkou morálkou, depresí, nespavostí, klaustrofóbií (strachem z uzavřených prostorů) a sebevražednými tendencemi. Při teplotách pod nulou tyto duševní stavy zabíjejí, protože vedou k osobní nedbalosti, nečinnosti a bezstarostnosti. **Strach** z izolace a ze zmrznutí se může vymknout kontrole. Německé zprávy z druhé světové války uvádějí vojáky, kteří se stali apatickými a lhostejnými, což rozložilo jejich vůli k přežití.

Arktické větry zesilují účinky chladu tím, že vyvolávají zkrchlutí. Když vzduch proudí po povrchu těla, tělo ztrácí teplo. Při -4°C a při větru 40 km/h se ochlazení způsobené větrem rovná účinku mrazu -60°C . Jestliže voják jede na otevřeném vozidle rychlostí 30 km/h a vane vítr 15 km/h při teplotě 10°C , ochlazení větrem se rovná účinku mrazu -30°C a nechráněné části těla tohoto vojáka budou mrznout za jednu minutu. Proud vzduchu od vrtulí a rotorů vytváří stejnou situaci. Silné větry, jako jsou smršťe v horských pobřežních regionech, unášejí trosky, které mohou poranit vojáky. Stromy a stavby vyvrácené silnými větry rovněž působí úrazy. Větry vyvolávají sněhové vánice, které mohou dezorientovat vojáky, izolovat postavení a vytvářet životu nebezpečné situace.

Terén v chladných regionech rovněž může být příčinou úrazů vojáků. Kamenitý povrch vulkanických pohoří vede k úrazům nohou a kloubů. Na strmých svazích alpských pohoří jsou běžné pády kamení a laviny. Za korejské války samotné 60stupňové svahy pohoří Naktong, spolu s extrémními teplotami způsobily více ztrát vojáků Spojených států než působení nepřitele. Ledovce jsou nebezpečné, protože se pohybují a odpadávají z nich velké bloky ledu. Vojáci padali do trhlin v ledovci a byli rozdrceni.

Vlivy na výzbroj a techniku

Za druhé světové války velitel sovětského jihozápadního frontu podněcoval svoje podřízené tvrzením: „Největším nebezpečím pro německé velení je, že prvá velká změna počasí vyřadí jeho veškerý vozový park. Musíme vydržet až do té doby každým možným způsobem, avšak přejít ihned do útoku, jakmile několik prvních chladných dnů zlomí páteř německých sil. Tato páteř se skládá z tanků a motorizovaného dělostřelectva, které budou bez užitku, jakmile teplota klesne na 20 stupňů pod nulu.“

Když se Němci přiblížili na patnáct kilometrů k Moskvě, udeřila zima s teplotami -40 stupňů. Vojáci byli tak zkrhlí, že nemohli mířit svými puškami. Zápalníky se lámaly, kapalina v záklužových brzdách děl mrzla, dělostřelecké granáty vybuchovaly v hlu-

bokém sněhu s malým účinkem. Potom začala sovětská protiofenziva. Německý generál Heinz Guderian si později stěžoval, že se jeho tanky v chladu zastavily, zatímco sovětské tanky jely dále.

Chlad zřejmě ovlivňuje výkonnost a trvanlivost vojenské výbroje a techniky. Teplota, srážky a vítr způsobují poruchy a poškození techniky. Maziva tuhnou; plastické hmoty a pryž se stávají křehkými; měřicí přístroje, ukazatele a elektrické vybavení nefungují; brzdové čelisti přimrzají k bubnům; palivové nádrže, potrubí a filtry jsou blokovány; nátery se odlupují a kovy korodují; účinnost baterií je snížena; převodovky vypovídají službu a výfuky jsou ucpávány; přední skla vozidel praskají, zvláště jsou-li zasažena proudem teplého vzduchu.

Za korejské války si útvary stěžovaly na to, že jejich vozidla zamrzají za jízdy, brzdy se blokuji a převody tuhnou. Udržet vozidla v chodu je problémem tehdy, když je chlad dostatečně velký k tomu, aby je zastavil; postačí půl až jeden metr sněhu a motory a převody jsou přetíženy. V blátě se mohou motory a převodovky přehřívát, jestliže je vozidlo za jízdy nesprávně ovládáno. Důležité je jezdit s nízkým převodovým stupněm, aby se předešlo ztrátě rychlosti. Hluboký sníh se hromadí pod trupem, což může nadzvedávat vozidlo a snižovat tažnou sílu. Sovětští řidiči jsou cvičeni k tomu, aby okamžitě zařadili zpáteční chod, jakmile pásy ztratí záběr a otáčky. Cvičí se také v postupném a plynulém rozjíždění na ledu a sněhu. **Pro řidiče je nejlepším vyhýbat se stopám vpředu jedoucího tanku a vytvářet v čerstvém sněhu vlastní stopu.**

Dělostřelectvo má v mrazových podmínkách zvláštní problémy. Chlad ovlivňuje přesnost děla; dotyk děla holými rukama je nebezpečný; dělo nemůže být stabilizováno, protože půda je zmrzlá a rydla se do ní nemohou zaryt.

Hlavní děl se rozšiřují a smršťují při změnách teploty, když po střelbě nastane přestávka v palbě. Účinnost munice se může značně měnit. Střely nemohou pronikat do země. Když je v zimě sníh hluboký (v létě bláto, rašelina), granát je zpomalen a pohlcen. Zmrzlá půda zmenšuje hloubku průniku veškeré munice. Za korejské války se letecká munice odrážela od zmrzlé půdy.

Chlad má vliv na zapalovače. Jejich chod je pomalejší a některé typy časovacích zapalovačů nepracují správně při teplotách 0 °C a nižších. Přibližovací zapalovače mohou sice „vidět“ skrze suchý sníh a reagovat na půdu, avšak mokřý sníh může způsobit předčasný roznět. Okamžité zapalovače se mohou zabojit do sněhu a vůbec nevybuchují.

Osvětlovací střely mají tendenci selhávat, protože na padáčku je mnoho pohyblivých částí. Studené suché prostředí ztěžuje rozvinování dýmovnic. Nejvíce je ovlivněn bílý fosfor, protože jeho horko ho může skrýt (ponořit) ve sněhu.

Příznivým výsledkem palby dělostřelectva je, že vybuchující střely vrhají zmrzlé hroudy, kameny a kusy ledu, které jsou stejně ničivé jako střepiny střel.

Také ruční zbraně mají svoje problémy. Kov může být tak křehký, že se zbraně lámou, a automatické zbraně mají poruchy, když maziva mrazem ztuhnou. Chlad také mění počáteční rychlost a snižuje rychlost střelby, protože plyny proudí pomaleji.

U řízených i neřízených raket je hoření pohonné hmoty pomalejší, čímž se zmenšuje dostřel. Prostor ohrožený výšlehem rakety směrem dozadu je trojnásobně větší. Intenzivní střelba ze zbraní vytváří mlhu, která ztěžuje pozorování a prozrazuje palebné stanoviště.

Spojovací prostředky, zvláště antény, pozemní kabely a rádiové stanice, jsou ovlivňovány chladnými podmínkami. Námraza

na anténě o tloušťce jednoho centimetru snižuje dosah a zvětšuje šum. Ladění antén je porušováno, zvláště při vyšších kmitočtech. Postavení antén je problémem, protože do zmrzlé půdy nelze zapustit kolíky; jako výpomoc mohou sloužit horolezecké skoby. Kabely a stožáry se lámou pod tlakem námrazy a větru.

Zmrzlá půda klade vysoký elektrický odpor, takže je možno na totéž uzemnění připojit pouze jednu rádiovou stanici. K zapuštění uzemňovacího kolíku může být použit vrták. **Je nutné rozpustit sůl ve vodě** a polít uzemňovací kolíky pro zvýšení jejich účinnosti. V chladném, suchém a stabilním vzduchu je dosah zpravidla větší, avšak studené rádiové stanice je nutno zahřívát. Baterie a plastické a pryžové součástky mohou mít nižší výkonnost. Hluboký sníh a sněhem pokryté jehličnaté stromy oslabují signály.

Čidla v chladném, suchém prostředí pracují dobře. V Baumholder v Německu byla provedena zkouška se dvěma tanky: jeden se zapnutým osobním ohříváčem a druhý bez jeho zapnutí. Po vypnutí obou motorů a ohříváče ohříváný tank „infračerveně zářil“ o tři a půl hodiny déle než tank bez ohříváče.

Zaměřovače se zesilovači světla zvyšují pravděpodobnost zásahu cíle o 300 procent. Mírné sněžení snižuje účinnost infračervených zaměřovačů a laserů pro označování cílů. Sněhem pokrytý terén vytváří pro systémy pro zjišťování cílů, pracující v infračervené a milimetrové části elektromagnetického spektra, falešné cíle.

Námraza je v chladných regionech hlavní příčinou leteckých nehod. Způsobuje pokles výkonu motorových systémů, snižuje vztlak, vyvolává nebezpečné vibrace a ovlivňuje výšková i směrová kormidla. U letadel působících za teplot pod bodem mrazu je protínámrazové vybavení nezbytné. Draky letadel se za chladu smršťují více než ovládací kabely a citlivost vůči těmto změnám může působit nehody letadel. Námraza na Pitotově trubici může způsobit, že přístroje ukazují nesprávně a námraza na čelních sklech kabiny osádky zhoršuje výhled.

Protože voda, která se mrazem změní v led, zvětší svůj objem o 10 procent, nádrže, které byly předtím naplněny, praskají. Stejnokroje ze speciální tkaniny jsou teplé, avšak mohou za nízkých teplot vydávat hluk a tak upozornit nepřítele. **Ochranné oděvy**, zvláště masky a rukavice, jsou za extrémního chladu křehké a jejich navlečení na pokožku může způsobit úraz. **Odmoření** je zvláštním problémem, protože k němu je zapotřebí voda.

Teplota, sníh a silný vítr mají vliv na stavby. Střídání mrazu a tání deformuje asfalt a láme dláždění, čímž jsou poškozovány silnice, letiště a základy staveb. Přejed od zmrzlé půdy v zimě k mokré půdě v létě poškozuje pevné objekty jako železnice, silnice a stavby. Mosty a přístavní objekty jsou poškozovány ledem, když probíhá jarní tání a velké kry plují po proudu a narážejí na podpěry a doky.

Hmotnost ulehleho sněhu a ledu může způsobit zřícení budov, stanů a hangárů. Silné větry spojené s extrémními změnami tlaku vzduchu vytvářejí hurikánové podmínky, které poškozuji stavby, porážejí stožáry a poškozuji dopravní střediska. **Strmé svahy** mohou představovat nebezpečí pro objekty, protože nestabilní skály v horách mohou způsobit sesuvy půdy, padání kamene a laviny. Stavby je nutno umísťovat teprve po zvážení všech těchto okolností. Konečně, v horských oblastech dochází k zemětřesením a sopečné aktivitě.

(-JN-)
(pokračování)

Stimulace služby v ozbrojených silách vyspělých demokratických států

HANA ŠKORPÍKOVÁ

Úspěšnost náboru dobrovolníků pro službu v ozbrojených silách obecně závisí na tom, co případným zájemcům mohou ozbrojené síly jako instituce nabídnout, zejména z hlediska materiálního. Jedná se tedy převážně o stimulaci ekonomickou.

Při změně systému doplňování ozbrojených sil USA v 70. letech (Při přechodu na plně profesionální armádu) výsledky sociologických průzkumů ukázaly, že pojmy „povinnost“, „vojenská čest“, a „obrana vlasti“ nenávratně ztratily svou váhu a přestaly být motivační silou umožňující řešit problémy doplňování a řízení. Ukázalo se, že hlavními stimuly pro službu v ozbrojených silách nebo prodloužení závazku jsou:

- vysoké finanční ohodnocení,
- zvýhodnění v průběhu služby a při odchodu do výslužby,
- možnosti služebního postupu a hrady na příslušnost k ozbrojeným silám.

V důsledku nedostatku těchto stimulů docházelo k projevům nespokojenosti zejména u mladších vojáků, kteří pochybovali o přínosu vojenské služby pro společnost. Prudce narostla odchodovost převážně mladších specialistů. Ministerstvo obrany nemohlo na trhu kvalifikované pracovní síly konkurovat soukromým ani státním institucím a firmám. V rámci řešení této krize v ozbrojených silách byl v roce 1981 Kongresem schválen nový systém finančních náležitostí pro všechny kategorie vojáků. Za nejdůležitější opatření byla považována závazná každoroční úprava finančních náležitostí vojáků v souladu s inflačními procesy.

V současných podmínkách plně profesionálních ozbrojených sil USA se ekonomická stimulace vojenské služby dělí na přímou a nepřímou. Za přímou je považována stimulace prostřednictvím finančních náležitostí (platy, daňové úlevy aj.), za nepřímou pak stimulace formou výdajů na studium na vojenských školách a na rozsáhlé zdravotnické a sociální zabezpečení.

Konkurenceschopnost finančních náležitostí vojáků na trhu pracovní síly je považována za jeden z předpokladů úspěšného náboru dobrovolníků. V USA (stejně jako ve Velké Británii a SRN) dochází k nejrychlejšímu nárůstu tarifního platu v prvních letech služby, kdy je snaha o maximální zainteresovanost vojáka na činné službě. Významným stimulem je i rozsáhlý systém příplatků. V uvedených státech jsou platy vojáků prokazatelně vyšší než platy ve srovnatelných civilních profesích.

Do nepřímé stimulace lze zahrnout mj. velice populární možnost studovat (v mimoslužební době) na civilních vysokých školách, které v ozbrojených silách USA využívá nejen mnoho příslušníků mužstva a poddůstojníků, ale i někteří důstojníci. Ministerstvo obrany hradí náklady na studium ve výši 1200 USD ročně. Tato možnost se poskytuje i rodinným příslušníkům vojáků.

V současné době sice ozbrojené síly USA v rámci snižování početních stavů řeší problém opačný, tj. jak stimulovat vojáky k předčasnému odchodu z činné služby, avšak i opatření k sociálnímu zabezpečení po odchodu z činné služby lze považovat za jeden ze stimulů pro vstup do ozbrojených sil.

Z publikovaných informací vyplývá, že i evropské vyspělé demokratické státy se potýkají s problémy náboru dobrovolníků pro službu v ozbrojených silách i s předčasnou odchodovostí vojáků z činné služby. Stav problému v této oblasti se zjišťuje speciálními sociologickými průzkumy.

Výsledky průzkumu provedeného v SRN v roce 1989 např. ukázaly, že

v průměru 38,4 % respondentů ve věku 15 až 24 let navrhuje reformu bundeswehru, vojenskou povinnost odmítá 30,9 % a proti své vůli nastupuje základní službu 37 % povolanců. Ve snaze zvýšit prestiž vojenské služby přijala vláda SRN speciální program, na jehož realizaci se od roku 1990 pro bundeswehr vyčleňuje 400 mil. DEM ročně. Těmito prostředky se dotuje zvýšení tabulkových kategorií, zavedení nových důstojnických funkcí, zvýšení měsíčních příplatků za zvláštní podmínky služby atd. V rámci dlouhodobého programu se plánuje i opatření ke zdokonalení organizace služby a k rozšíření sociálního zabezpečení všech vojáků (např. rozsahu povinností k rodině vojáka).

Ozbrojené síly Francie jsou doplňovány na základě smíšeného principu. Národní služba je považována za důležitou součást života občanů. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že „obraz armády“ je ve společnosti velmi dobrý a lze konstatovat, že ozbrojené síly zaujímají mezi ostatními významnými státními institucemi své pevné místo.

Ve Francii existuje poměrně hustá síť tzv. dokumentačních středisek, poskytujících zájemcům veškeré informace o ozbrojených silách a vojenské službě formou ústní (telefonickou) i formou četných propagačních materiálů. K propagaci vojenské služby jsou pořádány i „dny otevřených dveří“ v posádkách a jiné veřejné akce. Přesto existují problémy jak s nábojem dobrovolníků, tak s předčasnou odchodovostí (např. ihned po absolvování důstojnické školy). Byl zaznamenán i pokles zájmu o studium na vojenských školách. (V Evropě má dostatek uchazečů o studium na vojenských školách pouze Itálie.) Pozitivní úlohu zde hrají rodinné tradice. Otce vojáka má 45 % vyšších důstojníků (ve vojenském letectvu jen 33 %), 30 % nižších důstojníků pozemního vojska a vojenského námořnictva a 20 % nižších důstojníků vojenského letectva a četnictva. U vyšších poddůstojníků je to 25 % a u nižších 15 až 20 %.

Již několik let probíhají na různých úrovních diskuze o způsobu doplňování, o případném přechodu k plně profesionální armádě. Stejně jako v ostatních vyspělých demokratických státech jsou přijímána opatření k ekonomické stimulaci dobrovolníků a k rozšíření celkového zabezpečení vojáků z povolání. Řešením problémů souvisejících s průběhem vojenské služby, finančními náležitostmi

a sociálním zabezpečením vojáků se zabývá Nejvyšší vojenská rada, která zpracovává příslušné zprávy a doporučení pro ministra obrany.

Z publikovaného srovnání podmínek vojenské služby v jednotlivých vyspělých demokratických státech vyplývá, že v rámci zvyšování přitažlivosti vojenské služby došlo ke zmírnění přísnosti disponibility, geografické mobility a časově i k rozšíření veřejných práv a svobod vojáků. Stále větší úlohu hrají odborná způsobilost, specializace a profesionalismus, stejně jako trh pracovní síly, který reguluje finanční náležitosti (relativně na úkor hodnoty a výsluhy let). Z hlediska společenského postavení vojáků je stále větší pozornost věnována platům a sociálním výhodám při současném oslabení ostatních faktorů (např. prestiže).

Pro další upevnění postavení ozbrojených sil ve společnosti je za nezbytné považováno vytvoření a udržení příznivého veřejného mínění. Veřejné mínění je v současné době založeno na funkční efektivnosti ozbrojených sil, na jejich správném sociálním a kulturním začlenění do společnosti, na kvalitě doplňování a na vnímání ozbrojených sil jako zaměstnavatele, který se stará o své zaměstnance a je ochoten jim poskytnout „záviděníhodné“ výhody.

V roce 1993 byl zahájen nábor dobrovolníků na smlouvu pro **ozbrojené síly Ruské federace**. V počáteční etapě se nábor provádí v regionech s nadbytkem pracovních sil. Byl povolen i nábor příslušníků mužstva a poddůstojníků s výsluhou nejméně 6 měsíců. Zájemci přijatí na funkce příslušníků mužstva a poddůstojníků na smlouvu mají být finančně zabezpečeni v souladu se zákony platnými pro vojáky v další činné službě. Při uzavření smlouvy jim má být vyplacen jednorázový příspěvek ve výši jednoho příslušného měsíčního tarifního platu. Při prodloužení smlouvy o tři, pět nebo deset let mají obdržet příspěvek podle délky závazku ve výši jednoho, dvou nebo pěti měsíčních platů. Platy vojáků na smlouvu se mají pravidelně zvyšovat podle růstu spotřebitelských cen a minimální mzdy v zemi.

(zpracováno ze zahraničních pramenů)

(V návaznosti na uvedený článek uveřejníme příspěvek zabývající se zabezpečením vojáků z povolání při odchodu z činné služby.)

Praporní taktické cvičení Armády Slovenské republiky

Ing. JAROSLAV ČEVELA, plk. v záloze

Tématem taktického cvičení bylo: Aktivní obranou, v součinnosti všech druhů vojsk, odrazit protivníka, zatlačit jej za státní hranici a obnovit celistvost obrany státní hranice.

Námětem pro cvičení byla následující situace: Protivník vnikl na území SR a přes úporné boje prolomil první sled obrany. Pluk druhého sledu obrany (v tomto případě z Trebišova), provede protizteč. Nejdříve překoná vodní překážku, potom zaútočí na protivníka, který hodlá zaujmout obranu na dosažené čáře, vytlačí ho za státní hranici a sám na této hranici přejde do obrany.

Cílem taktického cvičení bylo procvičit vedení boje druhým sledem v obraně, při přechodu do protizteče za součinnosti všech druhů vojsk, včetně letectva a dělostřelectva. Vzhledem k finanční situaci představoval pluk druhého sledu při protizteči – jen jeden jeho motostřelecký prapor. Průběh cvičení se odehrával (pokud to jen bylo možné) v situaci maximálně přiblížené bojovým podmínkám (mimo palby protivníka na jednotky praporu).

Po odmoření bojové techniky zahájil prapor protizteč přechodem vodní překážky po postaveném pontonovém mostě, za podpory letounů a bojových vrtulníků a palby dělostřelectva (představované jednou raketometnou dělostřeleckou baterií).

Spojením pohybu s palbou pěchotních zbraní, protitankových řízených střel, za podpory tanků a výbuchů granátů, činnosti ženistů ve vodě i na souši – prapor postupně vytlačil protivníka za státní hranici a zabezpečil její obranu.

Průběh i výsledek tohoto taktického cvičení ukázal, že takovéto taktické cvičení vyžaduje vysoké nároky na udržení bezpečnosti. Proto v rotách předcházely náročné prověrky. Vyplatilo se to, poněvadž v průběhu cvičení nedošlo k újmě na zdraví cvičících vojáků. Mokří ženisté od hlavy až po paty, zaprášení a vyčerpaní motostřelci, střelbou „ohluchlí“ dělostřelci i do nitě propocení tankisté v této hře na válku vyhráli. Kuchaři v týlu bojující jednotky nezklamali.

Plán cvičení byl splněn. Velení A SR dále předpokládá, že by bojové jednotky stupně prapor měly každoročně projít podobným taktickým cvičením. Samozřejmě, jestliže na to budou finance.

„Do stupně rota a prapor není vycvičenost vojsk o nic horší, než byla kdysi,“ konstatoval náčelník operačního štábu A SR generál-major Pavel Honzek. Na vyšších stupních však návyky velitelů již tak vžitě nejsou, poněvadž se především z finančních důvodů neorganizují plukovní a divizní taktická cvičení.

Zkušenosti získané i z tohoto taktického cvičení budou využity při dalším výcviku jednotek A SR. Mohou však být i zdrojem poznatků a zkušeností v Armádě České republiky.

Jazykový koutek

V tomto roce budou v „Jazykovém koutku“ uveřejňovány krátké výňatky z původní anglické, francouzské a německé vojenské literatury a časopisů ve snaze umožnit zdokonalování těm, pro něž je získávání originální odborné literatury spojeno s obtížemi. Zaznamenávají budou články z různých oborů vojenství, obsahující aktuality a zajímavosti, a to tak, aby rozšiřovaly obsahovou náplň české části časopisu, tj. aby byly prospěšné nejen z jazykového, ale i obsahového hlediska.

Účinnost tohoto opatření bude ovšem záviset na čtenářích.

Strategic reach is influenced by geography, force posture, reserves, bases, logistics, weapons range, transportation resources and lines of communication. While all of these are important considerations, strategic reach depends upon, and is influenced by, yet another perhaps even more important factor: the theater strategic concept of operations for the theater-level campaign. The concept of operations provides the strategic vision or picture of the campaign from start to finish. It is the unifying element of the plan, bringing together all the concepts and ideas into a statement that clarifies the purpose of the campaign and provides the basis for action across the broad fronts and great depths of the entire theater. Descriptions of the basic elements such as form of maneuver, use of fires, sequencing of operations and overarching theater design are contained in the concept of operations within the campaign plan.

While the best measure of a doctrine is its application, we must be able to assess its probable effectiveness short of conflict (= mimo konflikt); to wait until a conflict may be too late. An in-depth look at the history of doctrine of all armies reveals four common threads that dictate the success of any doctrine: relevance, achievability, acceptability and adaptability. These criteria form the basis of four questions we should continuously ask of our doctrine:

- Is it relevant? (Does it address the current threat?)
- Is it achievable? (Will it work given current resources – both physical and political?)
- Is it acceptable? (Will the Army and the public accept it?)
- Is it adaptable? (Can it adapt to changes in a dynamic strategic environment?)

The more affirmatively we can answer these questions, the more likely it is that we have the correct doctrine.

Relevance is a perceived relationship between adversaries; a doctrine based on the wrong perception of the threat is not relevant and is in danger of failure.

Achievability comprehends the availability and application of resources. Doctrine must take a concept and translate it into more assured appreciation of the constraints – both physical and political – of the present.

Acceptability – is essential to the American way of war, in terms of strong adherence to our national values and the least expenditure of friendly casualties and national wealth. Not only must the Army accept and implement the doctrine, the public must also accept it as the accurate translation of national values and democratic ideals into military application. To violate this rule is to risk rejection.

Adaptability is a pivotal factor in assessing doctrine. In the void

between organizational preference and operational requirements lurks the potential for disaster. The fundamental message is quite clear: an Army that can adapt to change in a functional way will be successful in a rapidly changing strategic environment.

L'état-major militaire au secrétariat général de l'Onu devrait être opérationnel au début de l'année 1994. Le projet prévoit la création de sept cellules, réunissant au total 71 militaires dont trois généraux, 49 officiers supérieurs et 19 sous-officiers ou militaires du rang. L'ensemble sera appelé modestement „bureau du conseiller militaire“ (military adviser's office). Examinons la composition de chacune des sept cellules.

L'équipe du conseiller militaire (military adviser's staff) comprendra 21 personnes dont deux généraux (un général de division et un général de brigade) et 11 officiers supérieurs.

La salle de situation (situation room) comprend 20 personnes. On y recueille les informations provenant des différentes missions et on est en mesure d'y présenter à tout moment (la salle fonctionne 24 heures sur 24) la situation existant sur les théâtres d'opérations de l'Onu.

La cellule de planification (planning unit) est chargée de préparer les futures opérations de maintien de la paix. Cette préparation comprend: la reconnaissance préalable de la zone d'engagement, la conception de l'opération, son organisation, son commandement, l'équipement des unités, la répartition des tâches, la mise sur pied de l'état-major, la mise en place et le déploiement initial de la force ou du groupe d'observateurs. Ces tâches débordant le domaine tactique, la cellule devra normalement comprendre des personnes de la division des opérations hors siège (field operations division: FOD), qui est chargée des questions logistiques.

L'équipe de gestion des forces disponibles (stand by forces management team) de trois officiers et un sous-officier est chargée de tenir à jour la liste des unités et des équipements que les États acceptent de tenir à la disposition des Nations unies pour une opération de maintien de la paix. L'équipe devra contrôler in situ (na místě) la réalité et la qualité de la prestation promise, et vérifier que les troupes sont entraînées selon les directives de l'Onu et seraient effectivement en mesure d'intervenir dans les délais convenus.

Les trois autres cellules de cet état-major sont des divisions régionales. Chacune des divisions suit l'évolution des crises dans une de trois régions: Asie et Proche-Orient, Afrique, Europe et Amérique latine. Chaque division régionale compte quatre officiers et deux ou trois conseillers politiques.

Une fonction, pourtant essentielle dans un état-major, n'est pas représentée dans ce nouvel édifice: la conduite des opérations. Le secrétariat général se trouve totalement incapable de conduire des nombreuses opérations. Cette tâche est dévolue aux généraux et colonels exerçant le commandement sur le terrain. Au moins le nouvel état-major pourra-t-il assurer un soutien logistique des opérations au plus près des besoins. Deux mesures sont prévues pour aider au démarrage des opérations: permettre au commandant d'une nouvelle opération d'assister à New York à la dernière phase de la palinification, ce qui demanderait une désignation plus rapide de cet officier; détacher quelques officiers de l'état-major new-yorkais dans le premier échelon de l'état-major constitué.

Le généraux commandant les forces internationales auront bientôt à New York des interlocuteurs capables, d'une part de traduire en ordres aussi clairs et précis que possible les résolutions souvent ambiguës du Conseil de sécurité (ce qui sera un sport acrobatique...) et, d'autre part de comprendre et de présenter aux autorités politiques responsables la situation réelle de leurs troupes.

Le soutien logistique des opérations, actuellement déficient, devrait également s'en trouver amélioré, pour peu que les finances suivent.

Encore faudra-t-il, pour que le progrès soit sensible, que le plus grand soin soit apporté au choix des officiers qui composeront cet état-major et que les critères de qualité et d'expérience l'emportent sur la sacrosainte règle des quotas.

Mitrailleuse légère „MINIMI“. A l'issue de l'évaluation des mitrailleuses de calibre 5,56 Amélie et Minimi, l'Armée de terre a décidé, en 1989, de s'équiper de 500 mitrailleuses „Minimi“ avec canon court (version parachutiste).

C'est une arme individuelle automatique d'une masse de 7 kg pour une longueur de 0,91 m (crosse déployée) qui possède trois modes d'approvisionnement: bande libre, boîte de 200 cartouches, chargeur M 16 de 30 cartouches. Arme d'appui à tir continu pour l'infanterie légère, la Minimi est susceptible de tirer:

- plus loin que le FAMAS (jusqu'à 500 m),
- pendant plus longtemps (500 coups en 5 mm),
- avec un pouvoir de perforation amélioré (3,5 mm d'acier à 600 m avec la nouvelle munition à insert – 5,56 mm-F4).

La Minimi équipe, depuis 1993, les unités de la FAR (= Forces d'action rapide).

Die US Rangers geben sich militärisch hart und verlassen sich auf ihre persönliche Leistungsfähigkeit mehr als auf moderne technische Waffensysteme oder „Hochtechnik“. Ständige Bereitschaft und Entschlusskraft kennzeichnet die hochmobile Fallschirmtruppe, die den Feind überraschend in seinen Schwerpunkten schlägt, hinter den gegnerischen Linien operiert und als Stosstruppe infanteristische Aufgaben jeglicher Art ausführt.

Die recht aggressive Einstellung ist bei Rangers aller Dienstgrade weit verbreitet. Anders als die Special Forces, die durch geschickte Kombination psychologischer und vielerlei Hilfsmassnahmen bereits im Vorfeld militärischer Auseinandersetzungen zu einer Deeskalation beitragen, setzen die Rangers mehr auf den Einsatz ihrer Waffen. Dies ist eine der Folgen einer schonungslosen Ausbildung, die hohe körperliche und charakterliche Anforderungen, Risiken und Belastungen an die aussergewöhnliche Truppe stellen. Bewusst fördert man ein leistungstarkes, aggressives Verhalten und schafft einen Typ von Soldaten, der unter höchsten Belastungen im schwierigen Gelände kämpfen kann und kämpfen will. Folgt man speziellen Untersuchungen stellt sich oftmals heraus, dass im Einsatz nur ein Bruchteil der Kampftruppe sich aktiv betätigt, die Mehrheit verhält sich passiv. Die jungen „wilden Tiger“ der Rangers kämpfen bis zum Messer, vervielfachen so die tatsächliche Kampfkraft.

Man kann geteilter Meinung darüber sein, ob bedingungslose Härte und Erziehung zu rigoroser Rücksichtslosigkeit tatsächlich das gewünschte hohe Leistungsniveau begründen. Gleiche oder sogar bessere Er-

gebnisse kann man auch durch andere Mittel erzielen. Eine eng zusammenhaltende, kameradschaftlich motivierte Gruppe vermag in manchen Fällen bessere Leistungen zu erbringen, als eine auf Kadavergehorsam (ke slepé poslušnosti) gedrihlte, von zahlreichen Vorgesetzten kontrollierte Truppe, der es an eigener Initiative fehlt und deren einziger Motivation rücksichtslose, im Grunde unnötige Härte darstellt.

Ranger und ähnliche hochspezialisierte Kampftruppen sind im modernen Gefecht vorzüglich geeignet durch blitzartiges, überraschendes Eingreifen völlig unerwartete Entscheidungen herbeizuführen oder einzuleiten. Sie wirken „bahnbrechend“ und sind besonders an den zahlreichen „Nahtstellen“ moderner Waffensysteme, die Gleichzeitig „Schwachstellen“ darstellen, von entscheidender Bedeutung – wenn richtig eingesetzt und geführt.

Dienstplan des Rangerlehrganges

Fort Benning	Stundenzahl
Nahkampf – und Körperschulung	27
Karten – und Geländekunde	14
Feuerleitung und Sprengdienst	13
Prüfungen und Beurteilungen	13
Spähtrupp Ausbildung	82
Spähtrupp mit Kampfauftrag / Jagdkommando	55
Verschiedene Unterrichte	39
Leben im Felde	48
Gebigsabschnitt	
Militärisches Bergsteigen / Grundbegriffe	48
Aufklärungsspähtrupp-Ausbildung	48
Spähtrupp mit Kampfauftrag / Jagdkommando	72
Wüstenabschnitt	
Vorbereitung	5
Spähtrupp mit Kampfauftrag / Jagdkommando	114
Technische Einweisungen	21
Fallschirmeinsatz	16
Dschungel / Wasserabschnitt	
Wasserdienst, „Fahren auf dem Wasser“	14
Ausbildungen im Zugverband	264
Verschiedene Unterrichte	21
85 % des Lehrstoffes wird im Rahmen der Gefechtsausbildung im Aussendienst vermittelt, 50 % sind Nachteilsätze.	

(-JN-)

Hurá na vycházku

„Tak jsme to dneska dobře zvládli, Honzku,“ – říká dozorcí rotý svobodník Hanák svému pomocníkovi vojínu Liškovi po předání služby novým dozorcím orgánům. „A večer jdeme na vycházku!“

„Půjdem, ale nejdříve si musím připravit vozidlo, ráno jedu s výstrojním náčelníkem pro materiál.“

S těmito slovy se rozešli – svobodník na světnici, vojín Liška do prostoru automobilní opravy útvaru. Měl v úmyslu vyjet se svěšenou větrískou na mycí rampu a přezkontrolovat její technický stav.

Leč – na rampě stál autojeřáb T 138 AB 063.

„Hergot, kde je Brabec?“ – sháněl se rozloženě po řidiči autojeřábu. A dověděl se, že odešel na vycházku.

„To je ale bordelář, auto nechá na můstku a odejde si ven. Kde jsou klíče od jeřábu?“

Klíče byly uloženy ve skřínce v místnosti dozorcího autoparku. Pomocník dozorcího mu je vydal a Liška se vrátil k mycímu můstku. Autojeřáb nastartoval, zatáhl ruční brzdou, vystoupil z kabiny, odstranil od předních i zadních kol zakládací klíny a odešel ke své větríске: Než se naplní vzduchojem brzdové soustavy Tairy na patřičný tlak, nastartuje své vozidlo a připraví je k najetí na můstek. Nemůže se dlouho zdržovat, jinak by z vycházky nic neměl.

Usedl do kabiny. Ani nesačil otočit zapalovacím klíčem, když jen koutkem oka zaregistroval na mycí rampě pohyb. Autojeřáb se rozjíždí z můstku! A přímo směrem k dalšímu nákladnímu vozidlu na kterém pracují dva opraváři – rovněž vojáci základní služby!

Vojín Liška duchapřítomně stiskl tlačítko klaksonu. Jeho nenadávý ostrý zvuk odpoutal opraváře od práce. Jen díky tomu zpozorovali nebezpečí, které jim bezprostředně hrozilo a v posledních zlomcích sekundy uskočili do stran. Rozjetý autojeřáb narazil prudce do opravovaného vozidla.

Vojín Liška a spolu s ním oba opraváři si s ulehčením oddechli. To mohla být mimořádk!

Co se vlastně stalo? Jak to, že autojeřáb se z mycího můstku samovolně rozjel?

Na tyto a další otázky daly odpověď výsledky vyšetřování nařízeného velitelem útvaru.

Hlavní příčina byla shledána v nedostatečné účinnosti ruční brzdy u autojeřábu, která nemohla zabránit rozjezdu vozidla z můstku se sklonem asi 3,3 procenta v důsledku otfádní vozidla při spuštění motoru. Za viníka byl právem označen vojín Liška.

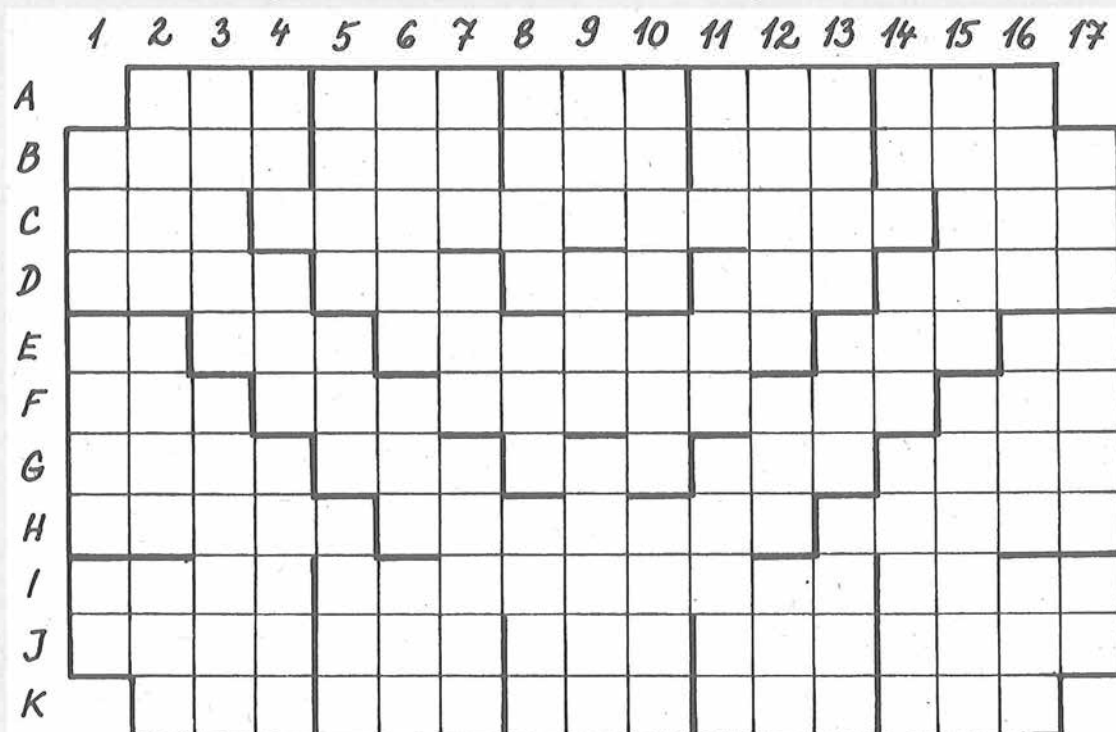
Autojeřáb nastartoval neoprávněně, bez znalosti jeho technického stavu; ne-reagoval na skutečnost, že ruční brzdou musel zatáhnout až na čtrnáctý ozub segmentu, ač podle odborného předpisu o ošetřování tohoto typu vozidla musí být ruční brzda seřizena tak, aby byla dostatečně účinná již při zatažení na třetí ozub; těžké vozidlo stojící na mírně nakloněné rovině nezajistil zakládacími klíny proti samovolnému rozjetí tak, jak ukládá vyhláška ministerstva dopravy o podmínkách provozu na pozemních komunikacích, ale naopak, tyto klíny od kol vozidla odstranil; v rozporu s ustanovením vyhlášky ministerstva vnitra o pravidlech silničního provozu se za této situace od vozidla vzdálil a nemohl tedy v případě potřeby okamžitě zasahovat.

Současně s vojínem Liškou byl ovšem vzat k odpovědnosti i vojín Brabec, který odešel na vycházku bez dokončení opravy vozidla a nedůvodně je nechal stát na mycímu můstku, dále pomocník dozorcího parku za to, že Liškovi neoprávněně vydal klíče od autojeřábu a konečně i zástupce náčelníka automobilní opravy za to, že dlouhodobě nevěnoval technickému stavu autojeřábu pozornost a nezjistil nejen, že jeho ruční brzda je dlouhodobě nedostatečně účinná, ale ani to, že ji vůbec nelze seřadit vzhledem ke značnému zrezavění seřizovací matice.

Také tato událost – která jen náhodou skončila pouhou hmotnou škodou – měla tedy více příčin; a všechny měly společný základ v nízkém pocitu odpovědnosti za přesné dodržování požadavků právních norem.

-bp-

Citáty známých osobností:



Autorem citátů je markýz Luc de Clapiers VAUVENARGUES (1715–1747), francouzský moralista, filolog i spisovatel. Jako voják – důstojník strávil rok v dobyté Praze. Jeho aforismus je tajenkou dnešní křížovky.

VODOROVNĚ:

A. Ovocná zahrada; dřívější odborový orgán; severské mužské jméno; škodlivý motýlek; shluk stejných rostlin. – B. Spisy; dálka; na toto místo; řím. čísla 551; český spisovatel. – C. Solmizační slabika; ??? (1. část tajenky); SPZ Staré Lubovni. – D. Člen evropského národa; severský sudokopytník; býv. německá zkratka; mužské jméno; opuchlina. – E. Staré vztahné zájmeno; zkr. goniometrické funkce; druh našich cigaret (hovorově); kolos; předložka. – F. Druh lihoviny; ??? (2. část tajenky);

lov. – G. Jemný likér s fenyklem a anýzem; zkr. slovenské parlamentní strany; zázemí ve hře; rod trilobitů; tečky. – H. Krasobruslařský skok s půlobratem; kozáctví náčelníci; sbírka zákonů. – I. Korálový ostrov; ??? (3. část tajenky); jasně fialový. – J. Litera starogermánského písma; černý pták; vybízeč citoslovce; rohovnický úder; „jenom“ v nářečí. – K. Rusky „jak“; úder rohy; zvuková shoda na konci veršů; prkenný strop; předložka.

SVISLE:

1. Snad; likér z kvašené rýže a kokosové šťávy; plošná míra. – 2. Hovězí dobytek; číslovka; omastek. – 3. Soubor map; mariánský obraz. – 4. Domácky Daniel; nepravda; pryskyřice. – 5. Osud; zvýšený tón; ohleduplnost. – 6. Materiál pro rohože; SPZ Jablonce n. N.; Sevefan. – 7.

Rumunská feka; číslovka řadová; teskná touha. – 8. Zakladatel bulharské dynastie; ruské město; středověký nájezdník. – 9. Nízká dřevina; rozdrobená hmota; nepřirozený. – 10. Islámský kmenový náčelník; německy „čin“; první muž. – 11. Řím. čísla 1550; písmeno abecedy; požit pokrm. – 12. Subtropické stromy; zkr. Tankové a automob. inspekce; vojenský název pro trinitrotoluen. – 13. Písečný pruh u moře; osobní zájmeno; japonský hudební nástroj. – 14. Trojice (bás.); jedna i druhá; kaprovitá ryba. – 15. Síťka či mřížka; časová jednotka. – 16. Zásobník na sypké hmoty; předložka; zmrzlá voda. – 17. Pytlovitá síť na chytání ryb; polodrahokam; chem. zn. americia.

NÁPOVĚDA:

G. sao, 8. Aša, 10. Tat, 13. koto

Minování zbraňovým kontejnerem JP 233

V polovině 80 let byl pro vojenské letectvo Velké Británie vyvinut víceúčelový zbraňový kontejner JP 233. Je určen k ničení z odolných objektů a pro zaminování vybraných cílů, jakými mohou být letištní plochy a technika, silniční nebo železniční centra, prostory vhodné pro násilný přechod vodních překážek ap. Vlastní zbraňový kontejner je rozdělen do dvou sekcí. Přední sekce může obsahovat 217 až 275 víceúčelových min HBM-876 s průbojným nebo velkým střepinovým účinkem.

Mína je určena zejména k poškození letištní techniky a neobrněných vozidel, k zaminování přistávacích a vzletových drah nebo k usmrcení a poranění živé síly. Míny HBM-876 se po opuštění kontejneru snášejí do určených prostorů na padácích. Po dopadu na terén se ustaví do požadované polohy a automaticky se adjustují. Pro zvýšení střepinového účinku je tělo míny předtvarováno. Zadní sekci tvoří 30 mírně dozadu orientovaných výmetných pouzder pro speciální protibetonové pumy SG-357 s tandemovou výbušnou náplní – průbojnou a trhavou.

Bombardování i zaminování se provádí při průletu ve výškách okolo 60 až 100 m rychlostí do 1000 km.h⁻¹. Pod trup letounu TORNADO Gr-1 se zavěšují dva kontejnery.

Základní takticko-technická data

Optimální výška letu při minování.....	60 – 100 m
Počet min v kontejneru.....	217 – 275
Počet kontejnerů.....	2
Typ letounu.....	TORNADO, F-111, F-16
Optimální rychlost letu při minování.....	1000 km.h ⁻¹
Hmotnost kontejneru se submunicí.....	2300 kg
Délka kontejneru.....	6550 mm
Šířka kontejneru.....	1140 mm
Výška kontejneru.....	600 mm

Systém minování GATOR

V rámci amerického vývojového programu FASCAM, který zahrnuje komplexní řadu zatarasovacích systémů pro minování na dálku byl vyvinut a do výzbroje americké armády zaveden letecký systém minování GATOR.

Je určen k rychlému zřizování protitankových, protipěchotních nebo smíšených minových polí z letounů a vrtulníků. Od poloviny 80. let byl postupně zaváděn v různých obměnách do výzbroje letectva, námořnictva i vojskového letectva. Systém zahrnuje několik skříňových pum s možností různých kombinací zásobníků i min.

Zatarasovací prostředek se skládá z velkokapacitních skříňových pum s PT i PP minami, závěsného mechanismu, adjustačního a časovacího zařízení. Skříňová puma je vybavena přibližovacím zapalovačem, který zabezpečí v nastavené výšce odhození víka zásobníku skříňové pumy a uvolnění min. Míny se po opuštění pumy automaticky adjustují.

Pro minování letouny USAF jsou určeny zásobníky SUU-66/B, vojenské námořnictvo používá zásobníky SUU-58/B (Mk7) a bojové vrtulníky pozemního vojska a námořní pěchoty mají k dispozici víceúčelové zásobníky SUU-54/B. Jedním letounem s 6 skříňovými pumami lze zaminovat prostor o rozměrech asi 200 x 300 m, ve kterém bude rozptýleno téměř 600 min. Pro letecký systém minování GATOR byly vyvinuty protitankové míny BLU-91/B a protipěchotní míny BLU-92/B.

Základní takticko-technická data systému CBU-89/B

Optimální výška letu při minování.....	100 m
Rychlost letounu při minování.....	900 – 1500 km.h ⁻¹
Typ zásobníku.....	SUU-66/B
Počet min v zásobníku SUU-66/B.....	72 PT nebo 22 PP
Typ přibližovacího zapalovače.....	radiolok. FZU-39/B
Rozsah nastavitelných výšek.....	90 až 900 m
Typ letounu.....	F-4, F-111
Ráže skříňové pumy.....	900 kg
Délka skříňové pumy.....	2100 mm
Průměr skříňové pumy.....	570 mm

Zatarasovací prostředky

